

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS**

**MIGLĖ STANEVIČIŪTĖ
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS MAGISTRANTŪROS
IŠTĚSTINĖS STUDIJOS**

**GATVĖJE LAIKĄ LEIDŽIANČIŲ JAUNUOLIŲ TEISIŲ
UŽTIKRINIMAS, TEIKIANT UGDOMĄJĄ-SOCIALINĘ
PAGALBĄ: VILNIAUS MIESTO ATVEJIS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė:

Doc. dr. Vida Česnuitytė

Vilnius, 2025

TURINYS

PAGRINDINĖS SĄVOKOS.....	4
ĮVADAS	5
1. GATVĖJE LAIKĄ LEIDŽIANČIŲ JAUNUOLIŲ SAMPRATA TEORINIŲ ASPEKTU	8
1.1. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, apibrėžtis	8
1.2. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, charakteristika.....	11
1.3. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, teisių užtikrinimas.....	13
2. GATVĖJE LAIKĄ LEIDŽIANČIŲ JAUNUOLIŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMO PRAKTINIAI ASPEKTAI.....	16
2.1. Socialinio darbo su jaunimu gatvėje ypatumai	16
2.2. Socialinis darbas su jaunimu gatvėje Lietuvoje	18
2.3. Socialinė – ugdomoji pagalba jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje.....	19
2.3.1. Socialinės-ugdomosios pagalbos metodai	21
2.3.2. Bendradarbiavimo svarba teikiant pagalbą jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje...24	
3. GATVĖJE LAIKĄ LEIDŽIANČIŲ JAUNUOLIŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMAS, TEIKIANT UGDOMĄJĄ-SOCIALINĘ PAGALBĄ : VILNIAUS MIESTE.....	27
3.1. Tyrimo metodologija.....	27
3.2. Grupinių diskusijų rezultatai	33
3.2.1. Jaunuolių laiko leidimo gatvėje pradžios etapas.....	33
3.2.2. Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių patiriamos rizikos.....	36
3.2.3. Iššūkiai ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje.40	
3.2.4. Ugdomoji ir socialinė pagalba gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams	43
3.2.5. Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje	46
3.2.6. Paslaugų tobulinimas jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje	49
3.3. Ekspertų apklausos Delfi metodu rezultatai.....	52
3.4. Diskusija.....	58
IŠVADOS	61
REKOMENDACIJOS	63
SANTRAUKA	64
SUMMARY	65
LITERATŪRA	66
PRIEDAI	73

1 priedas. Grupinės diskusijos instrumentas	74
2 priedas. Delfi tyrimo instrumentas	76
3 priedas. Grupinės diskusijos tyrimo rezultatai	82
4 priedas. Delfi tyrimo rezultatai	96
5 priedas. Etikos dokumentai	100
6 priedas. Pilnamečių jaunuolių sutikimai	101
7 priedas. Nepilnamečių dalyvių tėvų/globėjų sutikimai	103
8 priedas. AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA	104

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Vaiko teisės – tai „socialinės, politinės, pilietinės, ekonominės ir kultūrinės teisės, kurios apibūdina, kokių sąlygų reikia vaikui, kad jis augtų sveikas, laimingas, saugioje ir jo poreikius atitinkančioje aplinkoje, turėtų tinkamas sąlygas aktyviai dalyvauti savo valstybės ir pasaulio gyvenime, o prireikus – gautų jam reikalingą pagalbą ir paramą. Vaiko teisės apima vaiko teisę į išlikimą ir gyvenimą, į vaiko visapusišką ir pilnutinį vystymąsi, į apsaugą nuo visų smurto formų, teisę išreikšti savo nuomonę ir būti išgirstam, dalyvauti priimant svarbius sprendimus. Vaikas apibrėžiamas kaip asmuo iki 18 metų“. (LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija)

Jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje – tai „jaunimas, kuris didelę dalį laiko leidžia ne institucinėje aplinkoje, bet neformaliose jaunimo susibūrimo vietose (viešosiose erdvėse, gatvėse, parkuose, kavinėse, sporto aikštynuose, klubuose ir kt.)“ (LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo, mobiliojo darbo su jaunimu tvarkos aprašo, atvirojo darbo su jaunimu tvarkos aprašo, jaunimo informavimo ir konsultavimo tvarkos aprašo ir jaunimo praktinių įgūdžių ugdymo tvarkos aprašo patvirtinimo, 2019)

Socialiniai gatvės darbuotojai – tai „suaugę asmenys, dirbantys su jaunais žmonėmis jų susibūrimo vietose ir siekiantys jaunų žmonių asmeninio ir socialinio augimo, stiprinantys žmogaus prisitaikymo prie aplinkos gebėjimus bei turintys šiam darbui reikalingą išsilavinimą ir profesinę kompetenciją“ (Laureckis ir kt., 2015)

Ugdomoji-socialinė pagalba – tai „pagalba, kurios metu teikiamos prevencinės, bendrosios ir specialiosios paslaugos. Dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje prevencinės paslaugos apima – potencialių socialinių paslaugų gavėjų paiešką, darbą su bendruomene, sociokultūrinės paslaugas ir informavimą, bendrosios paslaugos – konsultavimą, tarpininkavimą ir atstovavimą, o specialiosios paslaugos – socialinių įgūdžių ugdymą, palaikymą ir ar atkūrimą, palydėjimo paslaugas jaunuoliams ir psichosocialinę pagalbą“ (LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakymas dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, 2024)

IVADAS

Temos aktualumas. Vaikų, kurie yra susiję su gatvėmis, fenomenas nėra naujas reiškinys visame pasaulyje (Marrengula, 2010). Jungtinių tautų bendruosiuose komentaruose (2018) teigiama, kad kiekvienoje valstybėje vaikų bei jaunimo, kurie yra susiję su gatvėmis priežastys, paplitimas ir patirtys skiriasi. Dėl šios priežasties iki šiol nėra vieno ir tikslaus apibrėžimo, kuris apibūdintų šią populiaciją (Humanium, 2011). Nepaisant to, su gatvėmis susiję vaikai ir jaunuoliai turi tokias pat teises kaip ir kiti vaikai, kurias reglamentuoja vaiko teisių konvencija (1989).

Embleton ir kt. (2016) teigia, kad šie vaikai ir jaunimas, dažniau nei kiti susiduria su situacijomis, kai yra pažeidžiamos pagrindinės jų teisės. Pasak Consortium for street children (2018) šiai grupei padidėja rizika patirti smurtą, prievartą ir diskriminaciją. Taip pat jie lengviau įsitraukia į netinkamas kompanijas, nusikalstamas veikas ir įvairias priklausomybes. Dėl šių patiriamų iššūkių, jaunuoliai susiduria su atskirtimi ir išankstiniu nusistatymu, kuris mažina jų pilnavertišką dalyvavimą socialiniame gyvenime (Rehman, 2024).

Siekiant užtikrinti šių jaunuolių teises, nepakanka tik reglamentuojančių teisės aktų. Dažnai jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje trūksta informuotumo apie jų teises bei jiems teikiamas paslaugas, emocinės ir socialinės paramos bei užimtumo (World health organization, 2012). Dėl šios priežasties, su jais dirba įvairūs specialistai. Vieni iš jų – socialiniai gatvės darbuotojai, kurie lankosi jaunų žmonių susibūrimo vietose, teikia jiems ugdomąją-socialinę pagalbą bei atstovauja jaunų žmonių teises (Segulin ir kt., 2019).

Temos ištirtumas ir naujumas. Vaikų ir jaunimo, kurie yra susiję su gatvėmis, apibrėžimas visame pasaulyje diskutuojamas jau daugelį metų (Wargan ir Dershem, 2009). Tačiau pirmąjį kartą šį terminą paminėjo UNESCO 1951 m. (Marrengula, 2010). Nuo to laiko šių vaikų problemos ir darbas su gatvės vaikų grupe buvo nagrinėtas įvairiose pasaulio valstybėse. Ibrahim (2012) tyrinėjo gatvės vaikų charakteristikas. Murray ir kt. (2012) tyrimuose nagrinėjo vaikų ėjimo į gatvę priežastis, taip pat šių vaikų sveiko funkcionavimo ir psichosocialinių problemų rodiklius. World Health organization (2012) dokumente aprašytos gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių patiriamos rizikos. Diriba (2018) tyrinėjo požiūrį į gatvės vaikus. Sorber ir kt. (2014) savo atliktame tyrime aprašo gatvėje leidžiančių laiką jaunuolių socialines ir ekonomines charakteristikas Kenijoje. Hassen (2023) aptarė intervencijas dirbant su jaunimu, kuris susijęs su gatvėmis. The Lancet Child & Adolescent Health (2023) rašė apie su gatve susijusių vaikų ir jaunuolių teisių puoselėjimą. United Nations (2021) aptarė socialinės ir emocinės paramos svarbą, siekiant užtikrinti su gatve susijusių vaikų ir jaunuolių teises. Segulin ir kt. (2019) aprašė socialinio darbo su jaunimu gatvėje vertybes. Corney ir kt. (2023) tyrinėjo darbo su jaunimu praktiką per neformalųjį švietimą. World Health organization (2012) pateikė socialinės-ugdomosios pagalbos metodus dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje. Apie jaunuolius, leidžiančius laiką gatvėje ir darbą su šiuo jaunimu atlikti tyrimai ir Lietuvoje. Laureckis ir Petružytė

(2016) tyrinėjo jaunų žmonių, kurie leidžia laiką gatvėje, savivoką. Sakalauskė ir Eidukevičiūtė (2015) aptarė pirmąją gatvės socialinio darbo patirtį Lietuvoje. Laureckis (2023) rašė apie istorinį ir Lietuvos kontekstus, apimančius socialinį darbą su gatvėje laiką leidžiančiu jaunimu bei aprašo, kas yra darbas su jaunimu gatvėje. Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017) tyrinėjo socialinio darbo gatvėje ypatumus. Miginis (2015) ir Škriadaitė-Vrubliauskė (2017) tyrimuose aptarė teikiamas paslaugas, jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje ir bendradarbiavimo svarbą.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinio darbo su jaunimu, leidžiančiu laiką gatvėje tema gana plačiai nagrinėta, bet laiką gatvėje leidžiančių jaunuolių teisių, teikiant jiems socialinę-ugdomąją pagalbą, tema vis dar per mažai tyrinėta, ypač Lietuvoje. Dėl to poreikis atlikti tokius tyrimus išlieka. Šią spragą užpildo šio magistro baigiamojo darbo atlikti tyrimai.

Tyrimo mokslinė problema. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažniau nei kiti susiduria su įvairiomis rizikomis, kurios pažeidžia jų teises. Nagrinėjant mokslinę literatūrą, atrasta, kad šios rizikos apima diskriminuojantį elgesį, smurtą ir prievartą, susidūrimą su netinkamomis kompanijomis bei įsitraukimą į nusikalstamas veikas, šie jaunuoliai patiria didesnę riziką įsitraukti į priklausomybes, susidurti su socialine atskirtimi bei savo teisių nežinojimu. Nors egzistuoja moksliskai pagrįstų duomenų apie gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams teikiamą ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste, trūksta duomenų, kaip šios paslaugos užtikrina jaunų žmonių, kurie leidžia laiką gatvėje, teises. Tikimasi, kad empirinis tyrimas sudarys prielaidas efektyviau teikti ugdomąją-socialinę pagalbą jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, atsižvelgiant į jų teisių užtikrinimą.

Probleminiai klausimai:

- 1) Su kokiais iššūkiais susiduria gatvėje laiką leidžiantys jaunuoliai?
- 2) Kokios gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisės yra pažeidžiamos?
- 3) Kokia yra ugdomosios-socialinės pagalbos teikimo jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, situacija Vilniaus mieste, atsižvelgiant į jų teisių užtikrinimą?
- 4) Kiek yra svarbus specialistų bendradarbiavimas, teikiant socialinę-ugdomąją pagalbą, jaunuoliams leidžiantiems laiką gatvėje, siekiant užtikrinti jų teises?

Darbo objektas – gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą.

Darbo tikslas – ištirti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste.

Darbo uždaviniai.

1. Išanalizuoti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių sampratą ir charakteristiką iš teorinės perspektyvos.
2. Išnagrinėti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisių užtikrinimo praktinius aspektus socialinio darbo atžvilgiu.

3. Ištirti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste, pačių jaunuolių požiūriu.
4. Ištirti socialinių darbuotojų patirtis, užtikrinant gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teises Vilniaus mieste.

Magistro baigiamajame darbe naudojami metodai. Šiame magistro baigiamajame darbe naudojami teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai. Naudojant teorinius metodus, tokius kaip teisinės, socialinės, metodinės bei mokslinės literatūros analizė, jų vertinimas, interpretavimas ir lyginimas, išanalizuota gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių charakteristika, problematika, teisių užtikrinimas bei ugdomosios-socialinės pagalbos teikimo praktikos, užtikrinant jaunų žmonių teises.

Empiriniams duomenims surinkti buvo panaudoti du kokybiniai metodai: grupinė diskusija su gatvėje laiką leidžiančiais jaunuoliais apie jų teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste, ir delfi metodas su ekspertais – socialiniais gatvės darbuotojais, teikiančiais ugdomąją-socialinę pagalbą gatvėje leidžiantiems jaunuoliams Vilniaus mieste. Surinktų grupinės diskusijos duomenų analizei naudotas kokybinio turinio (content) analizės metodas. Delfi metodu surinktų duomenų analizei naudotas kiekybinis metodas.

Magistro baigiamojo darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys pagrindiniai skyriai. Pirmame skyriuje „Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių samprata teoriniu aspektu“ pristatoma šių jaunuolių apibrėžtis, charakteristika, veiksniai, įtakojantys laiko leidimą gatvėje, demografiniai veiksniai ir jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisės. Antroje dalyje „Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimo praktiniai aspektai“ kalbama apie socialinio darbo gatvėje ypatumus ir atsiradimą Lietuvoje. Taip pat dėmesys skiriamas socialinei-ugdomajai pagalbai ir jos metodams, dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje. Trečiasis skyrius „Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste“ apima empirinę šio darbo dalį, kurioje analizuojamas jaunų žmonių, kurie leidžia laiką gatvėje teisių užtikrinimas, jų pačių ir ekspertų požiūriais.

Magistro baigiamojo darbo apimtis – 59 puslapiai, įskaitant Įvadą, 1-3 skyrius, Išvadas ir Rekomendacijas. Darbas iliustruotas 15 lentelėmis ir 8 paveikslais. Naudotos literatūros sąrašą sudaro 74 šaltiniai. Be to, darbo pabaigoje pateikti 8 priedai. Kokybiniame tyrime išskirtos kategorijos, subkategorijos ir pagrindžiantys teiginiai pateikti atskirame darbo priede, kurį iš viso sudaro 16 lentelių. Delfi tyrimo rezultatai pateikti atskirame priede, kurį iš viso sudaro 6 lentelės.

1. GATVĖJE LAIKĄ LEIDŽIANČIŲ JAUNUOLIŲ SAMPRATA TEORINIU ASPEKTU

1.1. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, apibrėžtis

Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių fenomenas nėra naujas reiškinys visame pasaulyje. Šis terminas jau daugelį metų yra diskutuojamas įvairiose socialinėse srityse (Wargan ir Dershem, 2009). Su gatvėmis susiję vaikai yra dinamiška ir judri populiacija, kuri dažnai būna nematoma, dėl to juos ganėtinai sunku suprasti bei tyrinėti (Marrenguala, 2010). Nepaisant to, mokslininkai bei organizacijos, kurių interesai yra susiję su vaiko teisių apsauga, skirtingai apibrėžia „gatvės vaikų“ sąvokas (Embleton ir kt. 2016). Šiame darbe bus koncentruojamasi į jaunus žmones, leidžiančius laiką gatvėje, dėl to svarbu suprasti, kad „gatvės vaikų“ apibrėžime dalyvauja ir jaunimas.

Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos (toliau – UNESCO) 2001 m. dokumentuose, kalbant apie klajojančius vaikus po Antrojo pasaulinio karo, pirmą kartą pavartotas „gatvės vaikų“ terminas. Tačiau su gatvėmis susijusių vaikų apibrėžimas plačiau pradėtas vartoti 1979 m., kai Jungtinės tautos, siekiant skatinti vaikų gerovę, paskelbė šiuos metus tarptautiniais vaiko metais (United Nations, 2025). Pasak Dev ir kt. (2021), prieš pradėdant vartoti šį apibrėžimą, šie vaikai ir jaunuoliai buvo siejami su benamiais arba apleistaisiais.

Kasdieninėje kalboje žmonės gali su gatve susijusius vaikus vadinti skirtingais terminais, tačiau tarp tų terminų yra tam tikri skirtumai. Ne visi vaikai, kurie apibūdinami kaip „gatvės vaikai“ yra benamiai, šie vaikai gali dirbti, žaisti ir leisti laiką gatvėje, bet tuo pačiu jie gali grįžti pas šeimą (Consortium for street children, 2018).

JT bendruosiuose komentaruose (2018) terminas „gatvės vaikai“ apima vaikus, kurie vieni, kartu su bendraamžiais ar savo šeima gyvena arba dirba gatvėje ir taip pat platesnę populiaciją – vaikus, kurie suformavo stiprius ryšius su viešosiomis erdvėmis ir vaikus, kurių kasdiniame gyvenime ir tapatybės formavime gatvė atlieka svarbų vaidmenį. UNICEF (1986) išskyrė tris „gatvės vaikų“ apibrėžimus (žr. 1 lentelę).

Su gatve susijusį jaunimą savo atliktame tyrime panašiais terminais apibrėžė Sorber ir kt. (2014). Tyrime minima, kad dažnai su gatve susijęs jaunimas skirstomas į dvi kategorijas – „gatvėje“ ir „iš gatvės“. „Gatvėje“ vadinami tie jaunuoliai, kurie dienas leidžia laiką gatvėje, bet grįžta į namus pas šeimą, o „iš gatvės“ jaunuoliai, kurie dieną ir naktį leidžia gatvėje bei palaiko menkus ryšius su šeima arba visai jų nepalaiko.

1 lentelė. „Gatvės vaikų“ apibrėžimai

Apibrėžimas	Paaškinimas
Vaikai, kuriems gresia pavojus	Šie vaikai yra kilę iš neturtingų šeimų, gyvenantys namuose, bet uždirbantys pinigus gatvėse savo šeimoms.
Vaikai gatvėje	Šie vaikai daug laiko praleidžia gatvėje, bet gyvena namuose ir turi tam tikrą ryšį su šeima.
Gatvės vaikai	Tai vaikai, kurie dirba ir gyvena gatvėje bei neturi arba turi labai silpną ryšį su šeima.

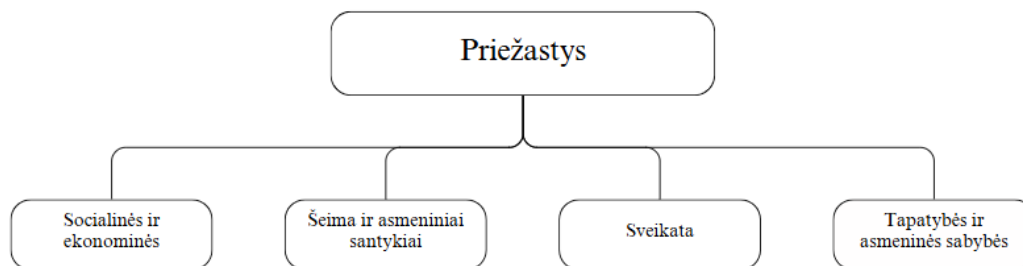
Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis UNICEF (1986).

Nagrinėjant įvairią literatūrą taip pat atrasta, kad autoriai „gatvės vaikus“ sieja su viešosiomis erdvėmis. Pasak Laureckis ir Petružytė (2016) ir JT bendrieji komentarai (2018) gatvėje laiką leidžiantys jauni žmonės yra tie, kurie didžiąją dalį savo laiko praleidžia būtent gatvėje, viešosiose bendruomeninėse erdvėse ir jaunų žmonių susibūrimo vietose, tokiose kaip parkai, stadionai ir kt. Nors nėra vieno ir aiškaus apibrėžimo, apimančio visus vaikus ir jaunimą, kurie leidžia laiką gatvėje, svarbu suprasti, kad su gatve susiję vaikai ir jaunimas yra teisių turėtojai, kurie dažnai atsiduria situacijose, pažeidžiančiose jų pagrindines žmogaus teises (Embleton ir kt., 2016).

Brown (2016) teigimu, įvairiuose moksliniuose tyrimuose dažnai siekiama nustatyti, kuo su gatvėmis susijęs jaunimas skiriasi nuo įprasto jaunimo, tačiau palyginti ne daug tyrimų sutelkia dėmesį į tai, kaip jaunimas įsitraukia į gatvės veiklą ir įtraukia ją į savo gyvenimą. Kaip teigia (Consortium for street children, 2018) kiekvienas vaikas ar jaunuolis gatvę pasirenka neatsitiktinai, jų ryšio su gatvėmis priežastys skiriasi įvairiose šalyse ir miestuose bei priklauso nuo pačių jaunuolių gyvenimo patirčių.

Nagrinėjant mokslinę literatūrą, aptinkama, kad jauni žmonės leisti laiką gatvėje pasirenka dėl įvairiausių priežasčių. Kaip įvardija Laureckis ir Petružytė (2016), Simi ir kt. (2016), Chowdhury ir kt. (2017 ir Macharia ir kt. (2021), dažnai šios problemos yra susijusios su šeimoje kylančiais sunkumais, dažnu alkoholio ar psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu šeimose, patiriamu skurdu. Prie jau minėtų priežasčių, Simi ir kt. (2016) taip pat išskiria fizinę ir seksualinę prievartą, emocinį ir fizinį aplaidumą bei psichikos sveikatos problemas.

Lyginant šių autorių įvardintas priežastis, galima daryti prielaidą, kad dažnai jauni žmonės pasirenka leisti laiką gatvėje dėl šeimoje kylančių sunkumų, tačiau pagal Consortium for street children (2018), šias priežastis galima skirstyti į keturias grupes: socialinės ir ekonominės, šeima ir asmeniniai santykiai, sveikata, tapatybės ir asmeninės savybės (žr. 1 pav.).

1 pav. Jaunuolių ryšio su gatvėmis priežastys

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Consortium for street children (2018).

Socialinės ir ekonominės priežastys. Prie šių priežasčių minima: skurdas, urbanizacija, priverstinė nusikalstama veikla, šeimos atstūmimas.

Šeiminės ir asmeninių santykių priežastys. Šioje priežasčių grupėje minima: tėvų ar globėjų mirtys, tėvų nepriežiūra, smurtas ir prievarta prieš vaikus šeimose ar bendruomenėse, seksualinė, fizinė ar emocinė prievarta.

Sveikatos priežastims priskiriama: psichikos sveikata, ŽIV/AIDS, piktnaudžiavimas narkotinėmis medžiagomis.

Tapatybės ir asmeninių savybių priežastims priskiriama: seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė. ThreePeaks Ascent (2024) taip pat priskiria priklausymo jausmą ir bendraamžių pripažinimą, o Pfeifer ir Berkmanas (2018) įvardina įsipareigojimus, asmeninius tikslus, domėjimąsi savimi ir savarankiškumą.

Apibendrinant galima teigti, kad nors su gatve susijusių vaikų ir jaunuolių samprata visame pasaulyje diskutuojama ganėtinai seniai, vieno apibrėžimo, kuris apibrėžia sąvoką, kas yra gatvės vaikai – nėra. Pastebėta, kad su gatvėmis susijusių vaikų apibrėžimuose dalyvauja ir jaunimas. Jaunimas, kuris leidžia laiką gatvėje dažnai siejamas su viešosiomis erdvėmis, tokiomis kaip gatvės, parkai ir kitos jaunų žmonių susibūrimo vietos. Kiekvienas vaikas ar jaunuolis turi savo unikalią istoriją dėl kurios pasirenka leisti laiką gatvėje, dėl to vienos priežasties dėl ko šie vaikai ir jaunuoliai pasirenka leisti laiką gatvėje taip pat nėra. Tačiau dažniausiai šie pasirinkimai siejami su šeimos santykiais, socialiniais ir ekonominiais sunkumais, kuriuos patiria jaunuoliai, įvairiomis priklausomybėmis ir sveikatos priežastimis bei savęs ieškojimu.

1.2. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, charakteristika

Mūsų visuomenės svarbi dalis – jaunimas, kuris turi įvairias charakteristikas, poreikius ir potencialą. Pasak JT bendruosius komentarus (2018) su gatvėmis susijusių vaikų ir jaunuolių charakteristikos skiriasi pagal amžių, lytį, tautybę ir kt. Tuo tarpu Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017) kalbant apie gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių charakteristikas, išskiria komplikuočius santykius su šeimos nariais, silpnus arba nutrūkusius ryšius su institucijomis, jaunuolių polinkį į nusikalstamumą ir priklausomybes, savęs ieškojimą bei laiko praleidimą gatvėje su savo bendraamžiais. Anot JT bendrieji komentarami (2018) ši įvairovė gali apimti skirtingas su gatvėmis susijusių jaunuolių patirtis, patiriamus iššūkius ir poreikius.

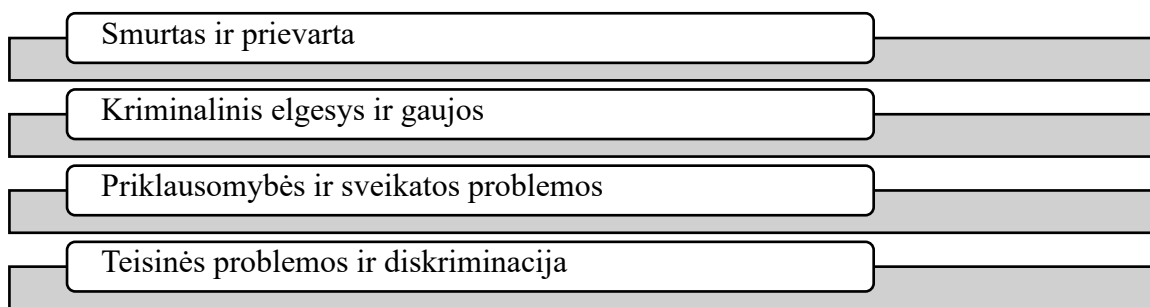
Pagal JT bendrieji komentarami (2018) ir Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017) išskirtas charakteristikas, jas galima suskirstyti į keturias grupes: demografiniai veiksniai, psichosocialiniai veiksniai, švietimo veiksniai, sveikatos veiksniai.

Kalbant apie **demografinius veiksniai**, verta išskirti amžių ir lytį. Mokslinės literatūros analizė rodo, kad su gatve susijusių vaikų ir jaunuolių amžius skiriasi. Marrenguala (2010) teigia, kad dažniausiai pasitaikantis amžius – nuo 10 iki 14 metų. Tuo tarpu Laureckis ir kt. (2015) ir Miginis (2015) jaunuolius, leidžiančius laiką gatvėje apibūdina kaip 14-29 metų amžiaus jaunimą, kuris reikšmingą dalį savo laiko be suaugusiųjų priežiūros praleidžia gatvėje. Šis jaunuolių amžius yra įtvirtintas ir LR jaunimo politikos pagrindų įstatyme (2018). Verta paminėti, kad šių vaikų ir jaunimo amžius daugumoje šalių gali skirtis (Marrenguala, 2010).

Toliau kalbant apie jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, demografines charakteristikas, reikia atkreipti dėmesį į lyčių skirtumus. Pasak Volpi (2002), Marrenguala (2010), Ibrahim (2012) ir Consortium for street children (2018), dėl mažesnio merginų matomumo ir kontrolės esančios šeimose, vaikinai, kurie leidžia laiką gatvėje yra dažniau pastebimi. Dėl šios priežasties, galima manyti, kad su gatve susijusių vaikinų yra daugiau nei merginų.

Svarbu suprasti, kad norint aptarti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių charakteristiką, reikia įvardinti ne tik demografinius, bet taip pat ir su **sveikata** susijusius veiksniai. Su gatvėmis susiję vaikai ir jaunuoliai susiduria su įvairiais iššūkiais ir teisių pažeidimais, dėl kurių jie būna ypač pažeidžiami (Humanium, 2011). Anot Hassen (2023) šie jaunuoliai dažniausiai susiduria su fizine, seksualine ir emocine prievarta, sveikatos problemomis bei patiria didesnę riziką įsitraukti į netinkamas kompanijas. Murray ir kt. (2012) prie gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių patiriamų sveikatos problemų priskiria psichosocialines problemas, įsitraukimą į priklausomybes ir nusikalstamumą. Šiam jaunimui gresia padidėjusi agresija, jis patiria beviltiškumą, vartoja narkotikus arba tampa sekso paslaugų teikėju.

Consortium for street children (2018) apibendrintai pateikė ir aprašė vaikų ir jaunuolių buvimo gatvėje rizikas (žr. 2 pav.).

2 pav. Vaikų ir jaunuolių buvimo gatvėje rizikos

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Consortium for street children (2018).

Smurtas ir prievarta. Šis jaunimas dėl savo pažeidžiamumo dažniau susiduria su prievarta, apiplėšimais, smurtu bei teisėsaugos, policijos ar kitų asmenų persekiojimu.

Kriminalinis elgesys ir gaujos. Dauguma gatvės vaikų įsitraukia į gaujas siekiant priimtumo jausmo, tačiau tai traukia vaikus į smurtinę nusikalstamą veiklą ir narkotinių medžiagų vartojimą.

Priklausomybės ir sveikatos problemos. Patiriama stigmatizacija ir socialinė atskirtis, su kuria susiduria su gatvėmis susiję jaunuoliai, neigiamai veikia jų emocinę gerovę, dėl šių priežasčių jaunuoliams padidėja rizika įsitraukti į priklausomybes ir susidurti su savižudybės rizika.

Teisinės problemos ir diskriminacija. Daugelyje šalių, su gatvėmis susiję vaikai ir jaunuoliai yra baudžiami už ne kriminalinę veiklą: būvimas gatvėje, mokyklos nelankymas ir kt., kuri laikoma teisės pažeidimu tik dėl jaunuolio, kaip nepilnamečio statuso.

Toliau nagrinėjant jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje charakteristiką, matyti, kad rizikos veiksniai turi įtakos tolimesniam jaunuolių gyvenimui, dėl to svarbu aptarti **psichosocialinius ir švietimo veiksnius**. Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017) atliktame tyrime teigė, kad dažnai jaunuoliai atsiduria gatvėje dėl savirealizacijos troškimo, tačiau dažnas susidūrimas su sudėtingomis situacijomis priveda jaunuolius prie didesnių problemų. Dėl įsitraukimo į nusikalstamas veiklas, jaunuoliams kyla didesnė rizika, kad jie nelankys mokyklos ir patirs įvairias neigiamas pasekmes (Brown, 2016). World Health organization (2012) taip pat teigia, kad jaunuoliams, kurie susiduria su šiais rizikos veiksniais, padidėja rizika susijusi su sveikata, įskaitant priklausomybes ir smurtinį elgesį, taip pat įgūdžių trūkumu bei įsitraukimu ir pilnavertišku dalyvavimu socialiniame gyvenime, kuriant tarpasmeninius santykius. Taigi, nagrinėjant literatūros šaltinius galima pastebėti, kad minėti rizikos veiksniai jaunimą, leidžiantį laiką gatvėje, gali paveikti tiesiogiai ir netiesiogiai.

Apibendrinant galima teigti, kad kiekvienas jaunuolis, kuris leidžia laiką gatvėje, dėl savo unikalumo, turi įvairias ir skirtingas charakteristikas. Šių jaunuolių grupė pasižymi demografinių, psichosocialinių, švietimo bei sveikatos veiksnių įvairove. Dauguma autorių teigia, kad kiekvienoje šalyje jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, amžius gali skirtis, tačiau Lietuvoje įtvirtintas 14-29 m. amžius. Svarbu paminėti, kad šis amžius gali kisti, priklausomai nuo šalyje esančių teisės aktų ir kitų

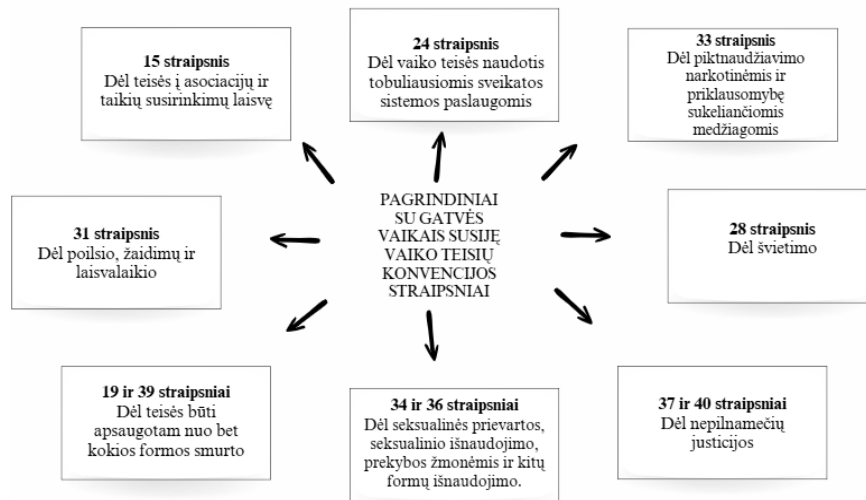
veiksnių. Pastebima, kad šie jaunuoliai dažniau nei kiti susiduria su smurtu ir prievarta, taip pat jiems padidėja rizika įsitraukti į nusikalstamas veiklas, patirti sveikatos ir teisinės problemas bei diskriminaciją. Dėl šių priežasčių, jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje patiria įvairius jų teisių pažeidimus. Svarbu suprasti, kaip su gatvėmis susijusių vaikų ir jaunuolių teisės yra užtikrinamos, dėl to kitame poskyryje bus kalbama apie jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisių užtikrinimą.

1.3. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, teisių užtikrinimas

Kaip jau minėta, kiekvienas vaikas ir jaunuolis yra teisių turėtojai, ne išimtis ir gatvėje laiką leidžiantys jaunuoliai. The Lancet Child & Adolescent Health (2023) teigiama, kad su gatve susijęs jaunimas, kaip ir bet kuris vaikas ar jaunuolis turi tikslų bei svajonių, tačiau dažniausiai dėl savo ryšių su gatve, jie yra diskriminuojami ir taip pat iš jų atimamos pagrindinės teisės, o tai pažeidžia JT vaiko teisių konvenciją.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2024) Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją apibrėžia kaip pagrindinį tarptautinį dokumentą, kuriame yra įvardytos visos vaikų ir jaunuolių iki 18 metų teisės. Šiuo dokumentu patvirtinama, kad kiekvienas vaikas turi vienodas teises, nepriklausomai nuo aplinkybių, įskaitant ir gatvėje laiką leidžiančius jaunuolius. Vaiko teisių apsaugos konvencija remiasi keturiais pagrindiniais principais – nediskriminacija 2 VTK straipsnis, geriausi vaiko interesai 3 VTK straipsnis, vaiko teisė išsakyti nuomonę ir būti išklausytam 12 VTK straipsnis bei vaiko teisė sveikai gyventi ir vystytis 6 VTK straipsnis (LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2024).

Kalbant apie gatvėje laiką leidžiančius jaunuolius, JT bendruosiuose komentaruose (2018) yra išskirtas 21 komentaras dėl gatvės vaikų. Šiame komentare taip pat pateikti pagrindiniai su gatvės vaikais susiję vaiko teisių konvencijos straipsniai, įskaitant jau minėtus. Pastebėta, kad kai kurie iš jų yra skirti gatvėse gyvenantiems ir ar dirbantiems vaikams, dėl to šiame darbe bus pateikti bendri straipsniai, kurie atitinka ir jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje (žr. 3 pav.).

3 pav. Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisės

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal JT bendrieji komentarai (2018).

Consortium for street children (2019) teigiama, kad šis komentaras gali būti naudojamas kaip priemonė, siekiant užtikrinti su gatvėmis susijusių vaikų teisių įgyvendinimą kadangi komentare ne tik paaiškinamos gatvės vaikų teisės, bet taip pat nustatyti šių teisių įgyvendinimo standartai, nurodama kas yra atsakingas už šių teisių įgyvendinimą ir jame yra paaiškinamos valstybių ir kitų asmenų, kurie yra atsakingi už šias teises pareigos.

Nagrinėjant jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisių užtikrinimą, United Nations (2021) teigia, jog valstybės ir darbuotojai, dirbantys su šiuo jaunimu turėtų orientuotis į socialinės ir emocinės paramos teikimą, šių jaunuolių įtraukimą į įgūdžių ugdymą, skatinantį ugdymą ir saugių erdvių, kuriose jie galėtų mokytis bei augti iš teigiamų pavyzdžių, kūrimą. Hassen (2023) taip pat teigia, kad dirbant su šiuo jaunimu tikslingos ilgalaikės ir trumpalaikės intervencijos. Ilgalaikės intervencijos apima vaikų ir jaunuolių pasitikėjimo ir įgūdžių ugdymą, bei teisių užtikrinimą, o trumpalaikės intervencijos - trumpalaikių paslaugų teikimą, kuriomis siekiama apsaugoti vaikus ir jaunuolius nuo įvairių rizikų. Kaip minima JT bendruosiuose komentaruose (2018), vienas iš 21-ojo komentaro tikslų – pateikti valstybėms gaires dėl holistinio vaiko teisių požiūrio, siekiant apsaugoti su gatve susijusius vaikus ir jaunimą nuo įvairių teisių pažeidimų. World Health organization (2012) prie minimų metodų, siekiančių užtikrinti su gatve susijusių vaikų ir jaunuolių teises kaip svarbą įvardina bendradarbiavimą bendruomeniniu lygmeniu, kuris vadinamas advokacija ir apima viešinimą, tinklų kūrimą, informacijos pasidalinimą, įvairius susitikimus, diskusijas, leidinius ir kt.

Apibendrinant galima teigti, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje yra tokie patys teisių turėtojai, kaip ir kiti vaikai, kurias reglamentuoja vaiko teisių konvencija. Tačiau dėl savo laiko leidimo gatvėje, šis jaunimas dažniau susiduria su diskriminuojančiu elgesiu ir kitais vaiko teisių pažeidimais. Dėl šios priežastis JT bendruosiuose komentaruose yra išskirtas 21 komentaras, kuris plačiau

apibrėžia su gatvėmis susijusių vaikų ir jaunuolių teises. Pastebima, kad šiems jaunuoliams dažnai prireikia kitų žmonių, specialistų ir valstybės įsitraukimo, siekiant visapusiškai užtikrinti jaunų žmonių teises. Dėl šios priežasties kitame skyriuje bus kalbama apie gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimo praktinius aspektus.

2. GATVĖJE LAIKĄ LEIDŽIANČIŲ JAUNUOLIŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMO PRAKTINIAI ASPEKTAI

2.1. Socialinio darbo su jaunimu gatvėje ypatumai

Darbo gatvėje su jaunimu forma yra specifiška ir turinti skirtingą raidą visame pasaulyje, dėl šios priežasties šią darbo formą sudėtinga apibūdinti (Laureckis ir kt., 2015). Tačiau Segulin ir kt. (2019) teigia, kad bendrasis šio darbo bruožas yra tas, jog visi gatvės socialiniai darbuotojai išeina iš savo institucijų dirbti su jaunais žmonėmis jų aplinkoje, siekdami juos pažinti, užmegzti patikimus santykius, ir suprasti bei atliepti jų poreikius.

Anot Gudžinskienė ir Ramanauskas (2019) šia darbo forma siekiama kurti santykius su jaunais žmonėmis jų susibūrimo vietose, taip pat įvairiomis formomis teikiama socialinė, asmeninė ir ugdomoji pagalba bei atstovaujamos jaunų žmonių teisės.

Pagal Dynamo International (2020) gatvės darbuotojų tinklą, socialinis darbas gatvėje apibrėžiamas kaip informavimo metodas, kuris pagrįstas pagarba ir tolerancija labiausiai socialiai atskirtoms grupėms, viena iš jų – jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje. Jų teigimu, gatvės socialiniai darbuotojai siekia, kad jie būtų kuo lengviau ir paprasčiau prieinami vaikų ir suaugusiųjų bendruomenei, gyvenančiai nesaugiomis sąlygomis ir patiriančiai įvairių formų atskirtį.

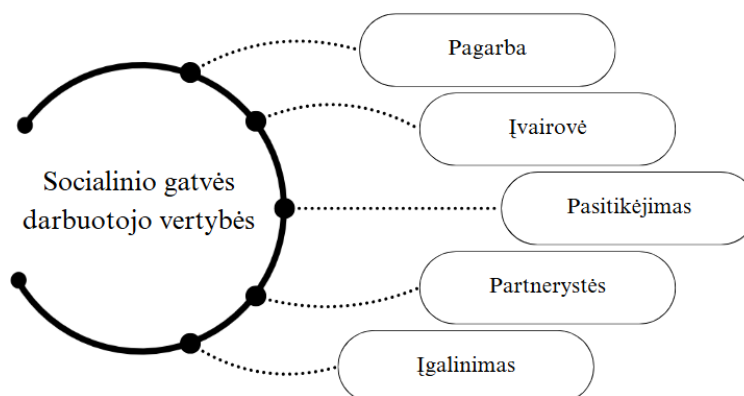
Tuo tarpu Vilnius Social Club organizacija (2025) gatvės darbą su jaunimu apibrėžia kaip ilgalaikį darbą, su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, kurio metu darbuotojai pirmiausia siekia sukurti patikimus santykius, teikti jiems visapusišką socialinę-ugdomąją pagalbą bei atstovauti šių žmonių teises.

Pasak Segulin ir kt. (2019), socialinis darbas gatvėje kiekvienoje šalyje ar organizacijoje gali būti identifikuojamas skirtingai, tačiau tikslas išlieka tas pats – pasiekti jaunos žmones, kurie leidžia laiką gatvėje.

Szeintuch (2015) teigia, kad socialinio darbo su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje tikslas – skatinti jaunų žmonių dalyvavimą socialiniame gyvenime, neatitraukiant jų nuo gatvės. Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo (2019) taip pat įvardinta, kad pagrindinis šio darbo tikslas – mažinti jaunimo, leidžiančio laiką gatvėje, socialinę atskirtį ir didinti jo galimybes visaverčiai dalyvauti visuomenės gyvenime. Tą pabrėžia ir UNICEF (2001) teigiant, kad bet kokios pastangos gelbėti gatvės vaikų situaciją turėtų pabrėžti neatidėliotinų šių vaikų poreikių tenkinimą gatvėse, o ne gatvės vaikų naikinimą.

Dėl minėtų priežasčių (Laureckis ir kt., 2015) ir JT bendrieji komentarai (2018) teigiama, kad gatvės socialiniams darbuotojams svarbu dirbti ne tik su jaunimu, leidžiančiu laiką gatvėje, bet ir su bendruomene, siekiant padėti šiam jaunimui integruotis į visuomenę, atkurti nutrūkusius ryšius ir stiprinti jų vidinius resursus, padedant įveikti iškilusius sunkumus.

Pasak Segulin ir kt. (2019), kalbant apie socialinį darbą gatvėje susiduriame su vertybėmis, kurios yra šio darbo pagrindas (žr. 4 pav.).

4 pav. Socialinių gatvės darbuotojų vertybės

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Segulin ir kt. (2019).

Pagarba. Vienas iš svarbiausių, darbo gatvėje su jaunimu principų – pagarbūs ir atviras santykio kūrimas, pagrįstas apibūsiu pasitikėjimu. Šis etapas dažnai būna sudėtingas, nes dauguma vaikų ir jaunuolių, kurie yra susiję su gatvėmis nepasitiki žmonėmis.

Įvairovė. Socialiniai gatvės darbuotojai dirba skirtingose aplinkose ir su įvairias žmonėmis. Jiems dažnai tenka keisti susitikimo vietas, laiką ar metodus, kad pasiektų jaunus žmones, dėl to jie turi būti lankstūs bei priimantys įvairovę.

Pasitikėjimas. Tai yra tvirtų darbo santykių su jaunimu kūrimo pagrindas. Socialiniams gatvės darbuotojams pradiniuose etapuose labai svarbu kurti bei išlaikyti pasitikėjimą su jaunuoliais. Jie turi pasitikėti, kad socialiniai gatvės darbuotojai dirba jų naudai.

Partnerystės. Partnerystė reiškia, jog dirbant su jaunimu, jaunuoliai nėra tik paramos gavėjai, jie taip pat yra aktyvūs paramos teikimo proceso dalyviai. Socialinis gatvės darbuotojas ir jaunas žmogus bendradarbiauja lygiateisiškai.

Įgalinimas. Jaunimo įgalinimas yra pagrindinis socialinio gatvės darbuotojo tikslas, ypač tais atvejais, kai jaunų žmonių balsas yra negirdimas, ir kai jie yra atskirti nuo valstybės paramos sistemų.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinis darbas gatvėje taip pat neturi vieno apibrėžimo, kuris apibūdintų šią darbo formą. Tačiau kiekvienoje šalyje ar organizacijoje šis metodas siejamas su ilgalaikiškumu, santykiu ir socialine pagalba labiausiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms. Kalbant apie socialinį darbą gatvėje su jaunimu, atrasta, kad šis siejamas su vertybėmis, kurios ypač svarbios, siekiant sukurti tvirtus bei pasitikėjimu grįstus santykius su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje. Šiose vertybėse atsispindi socialinių gatvės darbuotojų noras įtraukti jaunuolius pilnavertiškai dalyvauti socialiniame gyvenime, neatitraukiant jų nuo gatvės. Galima teigti, kad

pagrindinis įrankis dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje – santykio kūrimas, po kurio seka tolimesnis darbas su šiuo jaunimu.

2.2. Socialinis darbas su jaunimu gatvėje Lietuvoje

Kalbant apie socialinį darbą gatvėje su jaunimu Lietuvoje, jis kaip ir kitose Vidurio Europos šalyse, atsirado ir išsiplėtojo po sovietinės sistemos žlugimo (Laureckis, 2023). Kaip teigia Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017), pradininkai buvo Vilniaus Šv. Jono bendruomenės vienuoliai, kurie inicijavo pagalbą vaikams, gyvenantiems Lietuvos sostinės gatvėse. Tuo metu jie eidavo į gatves, ieškodami benamių vaikų ir siekdami užmegzti kontaktą. Po kontakto užmezgimo sekė pasitikėjimas, pirmosios stovyklos, tolimesnis vaikų palydėjimas (Gudžinskienė ir Ramanauskas, 2017).

Tolimesnis profesionalus darbo gatvėje postūmis Lietuvoje prasidėjo 2005 metais, sustiprėjus atviram darbui su jaunimu (Laureckis ir kt., 2015). Tuo metu jaunimo darbuotojai, dirbantys jaunimo centre, tikslingai eidavo ir dirbdavo tose vietose, kur rinkdavosi jaunimas. 2010 metais, patvirtinus atvirųjų jaunimo centrų ir erdvių koncepciją, buvo numatyta, kad darbuotojai, dirbantys atviruose jaunimo erdvėse gali veikti ne tik patalpose, bet ir jaunų žmonių susibūrimo vietose, taip teikiant žemo slenksčio paslaugas jaunimui, kuris nepasiekia paslaugų (Atvirųjų jaunimo centrų ir erdvių koncepcija, 2010). Panašu, jog po priimto koncepto darbas gatvėje išsiplėtė. Pasak Laureckio (2023) 2012 metais, pradėjo veikti pirmoji darbo gatvėje programa „Sofkė“. Galima pastebėti, kad šiame etape, darbo su jaunimu gatvėje forma pradėjo formuotis (Miginis, 2015).

Remiantis Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendinamų programos „Jaunimo politikos įgyvendinimas“ priemonių vykdymo ketvirčio ataskaita (2015), matyti, kad 2015 metais, darbo gatvėje su jaunimu forma pradėta plėtoti plačiau. Paruoštas pirmasis darbo gatvėje su jaunimu gidas „Mokytis iš gatvės“. Vėliau, 2018 metais darbas gatvėje buvo pripažintas ir apibrėžtas Lietuvos jaunimo politikos pagrindų įstatyme (Laureckis, 2023). Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas (2018) darbą su jaunimu gatvėje apibrėžia kaip darbą su jaunimu ne institucinėje aplinkoje, bet tiesiogiai neformaliose jaunimo susibūrimo vietose (viešosiose erdvėse, gatvėse, parkuose, kavinėse, sporto aikštynuose, klubuose ir kt.).

Pastebima, jog sunku nustatyti, kiek organizacijų Lietuvoje vykdo darbą gatvėje su jaunimu kadangi ši veikla gali būti vykdoma ne tik formaliai (Miginis, 2015). Tačiau Laureckis (2023) teigia, kad šiuo metu yra žinoma, jog darbą gatvėje su jaunimu Lietuvoje vykdo aštuonios komandos. Naujaisiais Jaunimo reikalų agentūros (2025) teikiamais duomenimis, darbą gatvėje su jaunimu Lietuvoje vykdo dvylika organizacijų. Neformaliais duomenimis yra žinoma, kad Vilniuje veikia keturios organizacijos, kurios vykdo darbą gatvėje su jaunimu: VšĮ Vilnius Social club, VšĮ DUKU, VšĮ Palaiminto Jurgio Matulaičio centras ir Socialinis veiksmas „Fabijoniškės“.

Taip pat nuo 2024 m. lapkričio mėnesio Lietuvoje veikia Lietuvos socialinio darbo gatvėje asociacija, kuri vienija gatvės socialinių darbuotojų bendruomenę ir siekia plėtoti įvairias socialinio darbo gatvėje praktikas (Lietuvos socialinio darbo gatvėje asociacija, 2025).

Apibendrinant galima teigti, kad šiuo metu matomas darbo su jaunimu gatvėje postūmis yra ilgų metų planavimo ir darbo rezultatas. Matyti, kad Lietuvoje darbo gatvėje su jaunimu forma plėtojosi ganėtinai ilgai ir šiai darbo formai įsitvirtinti užtruko. Tačiau šiuo metu pastebima, kad toks darbas su jaunimu yra ypač reikalingas ir prasmingas, dėl to ji sparčiai plėtojama.

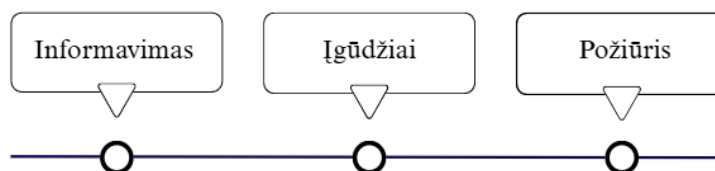
2.3. Socialinė – ugdomoji pagalba jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje

Kaip jau minėta, jaunuoliai, kurie yra susiję su gatvėmis, dažnai turi silpnus arba nutrūkusius ryšius su savo šeimomis, mokyklomis ir kitomis institucijomis. Taip pat jie nuolat susiduria su įvairiomis atskirtiems, išankstinio nusistatymo ir išnaudojimo formomis, kurios pažeidžia šių jaunų žmonių teises (Rehman, 2024). Dėl šių priežasčių, jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje turi ribotą socialinę paramą, kuri ypatingai svarbi jų socialiniai gerovei (Chi ir kt., 2014). Kalbant apie socialinę paramą, World Health organization (2012) įvardina: švietimą, psichologinę ir emocinę pagalbą, užimtumą bei teisinę pagalbą. Dėl to Friberg ir Martinsson (2017) teigia, kad prieš pradėdant teikti pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje, vienas iš svarbiausių etapų – santykio ir pasitikėjimo kūrimas.

Tokiems jaunuoliams, kurie susiduria su socialinės paramos trūkumu, ypatingai svarbu turėti pozityvią aplinką, kurioje galėtų ugdyti savo socialinius ir emocinius įgūdžius, kartu su patikimais suaugusiais bei savo bendraamžiais (Afterschool Alliance, 2014). Dėl šios priežasties Yusuf ir Tsagem (2022) ir Jullien (2024) pabrėžia jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje įgalinimą per neformalųjį švietimą ir konsultavimą.

Nagrinėjant įvairią literatūrą, pastebėta, kad norint užtikrinti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises ir galimybę gauti visapusišką pagalbą, autoriai įvardina panašias paslaugas. Volpi (2002) pabrėžia sveikatos bei švietimo paslaugas, psichologinę ir teisinę pagalbą, šeimos ir mokyklos reintegraciją. JT bendrieji komentarai (2018) prie jau minėtų paslaugų, įvardina teisingumo, kultūros, sporto ir informavimo paslaugas. O Youth and the United Nations (2018) teigia, kad dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje reikalingos intervencijos, kuriomis būtų galima spręsti iššūkius, su kuriais susiduria šis jaunimas. Šios intervencijos turėtų apimti tokias paslaugas kaip užimtumas, profesinis mokymasis ir savanoriška veikla, sveikatos priežiūros paslaugos, pagrindinis ir profesinis mokymasis, miesto erdvių atnaujinimas, sportas ir kultūra.

World Health organization (2012) aprašė darbo gatvėje su jaunimu švietimo tikslus, kurie gali padėti jaunimui įgyti žinių, įgūdžių ir pakeisti jaunų žmonių įsitikinimus (žr. 5 pav.).

5 pav. Darbo gatvėje su jaunimu švietimo tikslai

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal World Health organization (2012)

Informavimas. Informacijos pasidalijimas, su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje suteikia galimybę jaunuoliams įgyti žinių įvairiomis temomis, pvz.: psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas, lytiškumas, sveikata. Connolly ir kt. (2012) taip pat pabrėžia, jog informavimo metodas gali būti kaip priemonė, siekiant paskatinti jaunas žmones naudotis jų vietovėje teikiamomis paslaugomis bei konsultuojantis su jaunimu apie paslaugų trūkumą bendruomenėje.

Įgūdžiai. Įgūdžių ugdymą galima įgyti per patirtis. Ši veikla gali turėti tam tikrą struktūrą, tačiau svarbiausia, kad būtų atsižvelgta į jaunų žmonių poreikius.

Požiūris. Tai apima jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje vertybes ir įsitikinimus, kurie gali būti ugdomi tuo metu, kai jaunuoliai yra palaikomi, išgirsti ir priimti. Tokiu būdu jaunuoliai gali ugdyti sveikesnį požiūrį ir savivertės jausmą.

Anot Ruck ir kt. (2016), nors vaikų ir jaunuolių kaip galinčių turėti teises samprata atsirado visai neseniai, per pastaruosius metus, labai sustiprėjo tiek socialinis, tiek politinis įsipareigojimas vaiko teisėms. Taip pat daugiau dėmesio skiriama vaikų dalyvavimui ir apsisprendimui. Pabrėžiama, kad vaikams ir jaunimui dalyvavimas yra Teisė, kuri yra pripažinta JT Vaiko Teisių konvencijos (1989) 31-ame straipsnyje. Pasak Carruana ir kt. (2023), teikiamos paslaugos jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje, gali užtikrinti saugią aplinką ir galimybę užmegzti pasitikėjimu grįstus santykius, kurie padėtų jaunuoliams įveikti įvairius sunkumus, įskaitnat skurdą, kriminalinę istoriją, narkotinių medžiagų vartojimą, prastą emocinę būklę ir kt. Dėl šios priežasties Sala-Torrent ir Planas-Lado (2024) pabrėžia palaikančios aplinkos kūrimą jaunimui, kurie dažnai lieka nematomi.

Apibendrinant galima teigti, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje susiduria su įvairiais sunkumais, kurie pažeidžia jų teises ir pilnavertį dalyvavimą visuomenės gyvenime. Šie sunkumai apima: įvairių paslaugų neprieinamumą, visuomenės ir bendruomenės narių atstūmimą, diskriminaciją. Galima manyti, kad dėl šių patiriamų sunkumų, jaunuoliai siekdami būti suprasti ir priimti pasirenka įsitraukti į netinkamas kompanijas, įvairias priklausomybes ir nusikalstamumus. Dėl to dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje ypač svarbu stiprinti jaunų žmonių dalyvavimą socialiniame gyvenime, stiprinant juos per informavimą, įgūdžių ugdymą ir pasitikėjimą savimi. Šios intervencijos leidžia jaunuoliams atrasti saugias erdves, kurti pasitikėjimu grįstus ryšius ir padeda užtikrinti pagrindines jų teises.

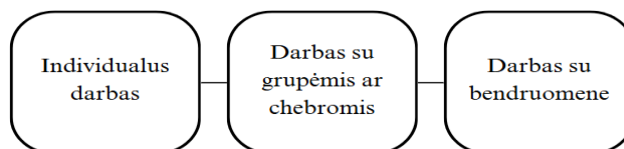
2.3.1. Socialinės-ugdamosios pagalbos metodai

Darbo su jaunimu gatvėje tikslas – mažinti jaunimo, leidžiančio laiką gatvėje, socialinę atskirtį ir didinti jo galimybę visaverčiai dalyvauti visuomenės gyvenime (Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo, 2019). Dėl to darbuotojų, dirbančių su šiuo jaunimu teikiamos paslaugos turi būti žemo slenksčio (Sakalauskė ir Eidukevičiūtė, 2015). Škriadaitė-Vrubliauskė (2017) „žemo slenksčio“ paslaugas apibrėžia kaip lengvai prieinamas paslaugų gavėjams, šiuo atveju jaunimui, leidžiančiam laiką gatvėje. Pasak (Sakalauskė ir Eidukevičiūtė, 2025) šios paslaugos turėtų atsižvelgti į jaunų žmonių poreikius, būti prieinamos erdvės bei laiko požiūriu, o jaunuoliai veiklose turi galėti dalyvauti be jokių išankstinių reikalavimų.

Pirmasis žingsnis – socialinių gatvės darbuotojų ir jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje santykio užmezgimas. Kaip teigia Miginis (2015), ši paslauga jau yra žemo slenksčio kadangi ne jaunuoliai, o socialiniai gatvės darbuotojai ateina pas jaunus žmones į jų susibūrimo vietas, kuriose jie leidžia laiką ir inicijuoja kontaktą patys. Tokiu būdu, pasak Segulin ir kt. (2019) darbuotojai gali daugiau sužinoti apie jaunuolių interesus bei iššūkius su kuriais jie susiduria. Gatvės socialiniai darbuotojai kartu su jaunimu sprendžia ne tik laisvalaikio ar užimtumo problemas, bet taip pat ir socialines problemas: pagalba įgyvendinant tikslus, palaikymas sprendžiant sunkumus, skatinant jaunuolių asmeninį ir socialinį augimą. Esant poreikiui, jaunuoliai nukreipiami bei palydimi į kitas organizacijas, žinoma, toliau palaikant santykį (Segulin ir kt., 2019).

Pasak Laureckio ir kt. (2015), socialiniai gatvės darbuotojai situacijas mato individualiai, priklausomai nuo jaunuolių poreikių ir organizacijos tikslų. Autorius taip pat teigia, kad darbo su jaunimu gatvėje forma remiasi trimis pagrindiniais metodais, kurie gali būti įgyvendinami atskirai arba susieti tarpusavyje. Šie metodai išskirti (Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo, 2019).

Gudžinskienės ir Ramanausko (2017) atliktas empirinis tyrimas taip pat sudarė prielaidą analizuoti darbo su jaunimu gatvėje formas. Tyrimų rezultatai išgrynino šiuos darbo su jaunimu gatvėje metodus: individualus darbas, darbas su grupe ar „chebra“ ir darbas su bendruomene (žr. 6 pav.).

6 pav. Darbo su jaunimu gatvėje metodai

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017).

Lyginant Gudžinskienės ir Ramanausko (2017) ir Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo (2019) darbo su jaunimu gatvėje metodus, galima pastebėti, kad jie iš tiesų yra panašūs. Kalbant apie

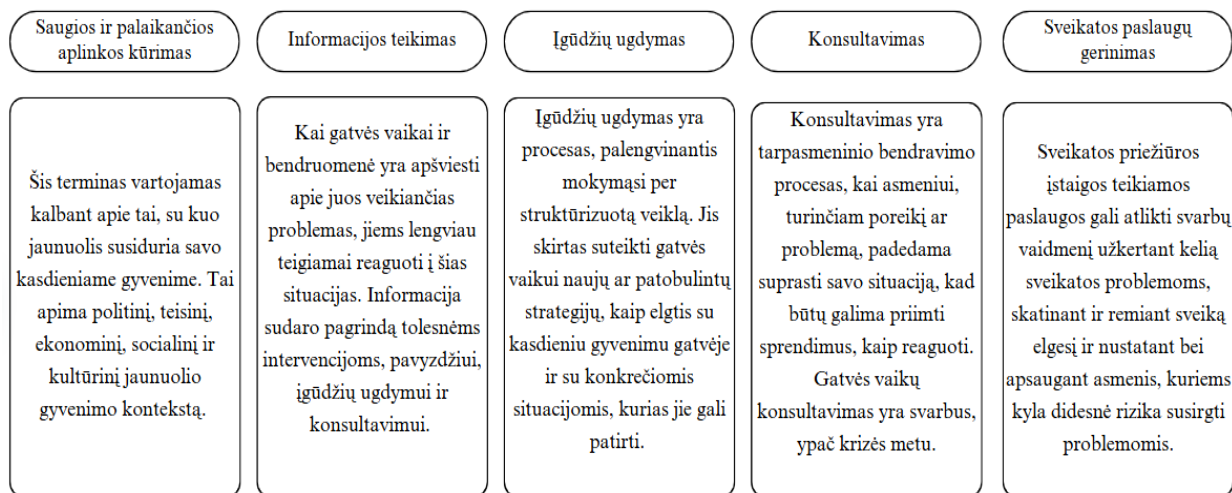
individualų darbą su jaunimu, Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo (2019), šis metodas įvardintas kaip trumpalaikė arba ilgalaikė pagalba jaunimui, kurių metu siekiama stiprinti ir įgalinti jauną žmogų spręsti savo asmenines problemas. Pastebima, kad Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017) individualų darbą taip pat sieja su socialinių gatvės darbuotojų pagalba jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, padedant ieškoti sprendimo būdų, išklausant bei stiprinant jaunų žmonių savivertę.

Kalbant apie **darbą su grupe ar „chebra“**, Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo (2019) šis metodas apima kryptingą veiklą, kurios metu siekiama stiprinti jaunų žmonių tarpusavio santykius ir prisidėti prie ugdomųjų tikslų įgyvendinimo. Tuo tarpu Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017) pritaria, papildydami, jog bendra veikla yra reikšminga tuo, jog joje galima kalbėti apie įvairias temas, diskutuoti, dalintis idėjomis.

Nors pagrindinė grupė, su kuria dirba socialiniai gatvės darbuotojai – jaunimas, **darbas su bendruomene** taip pat yra neatsiejama šios darbo formos dalis. Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo (2019), darbas su bendruomene apibrėžiamas kaip kryptinga veikla, kurios metu siekiama stiprinti bendruomenės narių tarpusavio santykius per bendrus renginius ir taip pat atstovaujant jaunų žmonių problemas bei teises. Tuo tarpu Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017), teigia, kad dažnai bendruomenės nariai neigiamai reaguoja į jaunimą, kuris leidžia laiką gatvėje, dėl to tarp bendruomenės narių ir jaunų žmonių kyla konfliktai. Tokiu atveju socialiniai gatvės darbuotojai būna jaunuolių balsu bei tarpininkauja tarp bendruomenės ir jaunuolių.

Pagal Jullien (2024) galima teigti, kad socialinio darbo su jaunimu gatvėje darbo forma yra plati ir įvairiapusiška, kuri apima santykių užmezgimą, konsultavimą, rūpinimąsi jaunų žmonių poreikiais, įgūdžių ugdymą ir pagalbą integruojantis į visuomenę.

Kalbant apie sveiką gatvės vaikų vystymąsi, World Health organization (2012) ir Segulin ir kt. (2019) išskiria penkis problemų sprendimų būdus, kurie yra pagrindiniai, siekiant užkirsti kelią šių vaikų ir jaunuolių susidūrimui su įvairiais iššūkiais bei problemomis (žr. 7 pav.).

7 pav. Metodai, skatinantys sveiką gatvės vaikų vystymąsi

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, pagal World Health organization (2012).

Saugios ir palaikančios aplinkos kūrimas. Nagrinėjant Segulin ir kt. (2019) išskirtus socialinio darbo gatvėje tikslus, atrasta, kad autoriai kai kuriuos iš jų taip pat sieja su saugios ir palaikančios aplinkos kūrimu, informavimu, igūdžių ugdymu ir konsultavimu.

Informacijos teikimas. Pasak Segulin ir kt. (2019) bendradarbiaujant su bendruomenės nariais, jaunimu ir kitomis organizacijomis, socialiniai gatvės darbuotojai ne tik didina informuotumą apie darbą su jaunimu gatvėje, jaunuolių problemas, bet taip pat atlieka prevencinę veiklą, informuodami jaunuolius ir stiprindami jų saugumo veiksnius.

Igūdžių ugdymas. Socialinis darbas gatvėje yra tęstinis, dėl to socialiniai gatvės darbuotojai skatina jaunuolius imtis iniciatyvos įvairiose veiklose, vėliau suteikiant erdvę apie tai reflektuoti ir paskatinti imtis atsakomybės (World Health organization, 2012).

Konsultavimas. Socialiniai gatvės darbuotojai padeda jaunuoliams įgyti įžvalgų apie įvairias profesines galimybes ir situaciją darbo rinkoje, taip pat kalba su jais apie finansų valdymą ir būsto planus. Jie ne tik įgyvendina veiklas, per kurias jaunimas ugdo savo interesus bei igūdžius, bet kalba su jais ir apie asmeninį, fizinį ir socialinį vystymąsi (World Health organization, 2012). Be jau minėtų tikslų, Segulin ir kt. (2019) taip pat mini jaunuolių matomumą ir girdimumą bei galimybę kokybiškai praleisti laisvalaikį.

Pastebima, kad du paskutiniai tikslai siejami su vaiko teisėmis, kurios yra įvardytos Vaiko Teisių konvencijoje (1989).

Būti matomiems ir išgirstiems. Šis socialinio darbo gatvėje tikslas apima Vaiko teisių konvencijos (1989) 13 straipsnį: „Vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę, todėl ši teisė apima laisvę ieškoti, gauti ir perduoti bet kokio pobūdžio informaciją ir idėjas, nepaisant sienų žodine, rašytine arba spausdinta forma, meno kūriniais arba kitais vaiko pasirinktais būdais“.

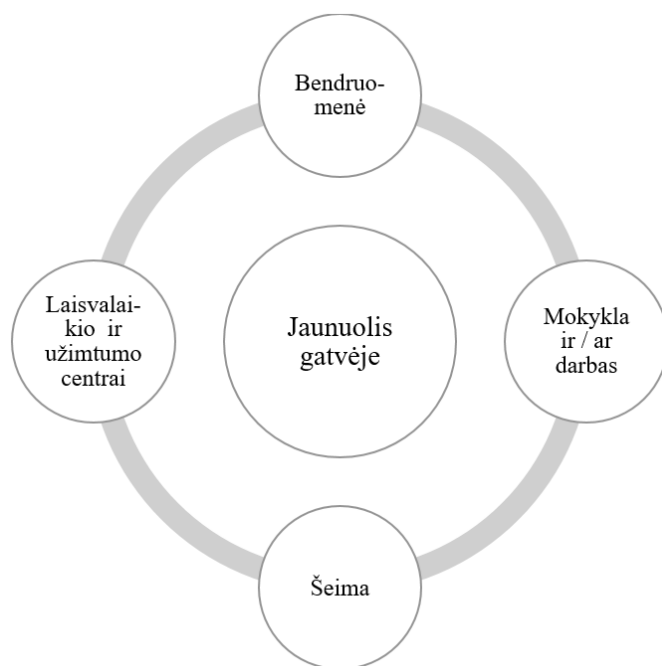
Galimybė kokybiškai praleisti laisvalaikį ir erdvė jaunuolių talentams. Pagal Vaiko teisių konvencijos (1989) 31 straipsnį: „Valstybės dalyvės pripažįsta vaiko teisę į poilsį ir laisvalaikį, teisę dalyvauti žaidynėse ir jo amžių atitinkančiuose pramoginiuose renginiuose, laisvai dalyvauti kultūriniame gyvenime ir kurti meno kūrinius“.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinės-ugdamosios pagalbos metodai, dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, gali būti įvairūs, atsižvelgiant į kiekvieną jaunuolį bei jo poreikius. Trys pagrindiniai metodai, kuriuos įvardijo autoriai – individualus darbas, darbas su grupėmis ir chebromis bei darbas su bendruomene. Svarbu paminėti, kad šios paslaugos turi būti lengvai prieinamos kiekvienam jaunuoliui. Visi šie metodai apima saugios ir palaikančios aplinkos kūrimą, informacijos teikimą, įgūdžių ugdymą, konsultavimą ir sveikatos paslaugų gerinimą. Svarbu suprasti, jog taikant šiuos metodus, darbuotojai dirbantys su jaunimu ne tik teikia visapusišką pagalbą, bet taip pat atstovauja jaunų žmonių teises.

2.3.2. Bendradarbiavimo svarba teikiant pagalbą jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje

Praeitame skyriuje daugiau dėmesio skirta socialinės-ugdamosios pagalbos metodams, dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje pabrėžiant tiesioginį gatvės socialinių darbuotojų darbą su šiuo jaunimu. Tačiau buvo pastebėta, kad darbuotojai, dirbantys su šiuo jaunimu taip pat bendradarbiauja su platesne bendruomene. Dėl to šiame skyriuje bus nagrinėjama bendradarbiavimo svarba teikiant pagalbą jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje.

Pasak Călăfăteanu ir López (2017), jaunuoliai yra įtraukti į socialinį tinklą, kuri sudaro skirtingi žmonės, tokie kaip tėvai, mokytojai, jaunimo darbuotojai ir kt. Dėl to Sakalauskaitė ir Eidukevičiūtė (2015) pabrėžia, kad darbuotojams, dirbantiems su jaunimu, leidžiančiu laiką gatvėje, svarbu dirbti ne tik su jaunimu, bet ir bendruomenės nariais bei kitomis pagalbos institucijomis. Călăfăteanu ir López (2017) išskiria keturias aplinkas, kuriose dalyvauja jaunimas (žr. 8 pav.).

8 pav. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje aplinka

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, pagal Călăfăteanu ir López (2017)

Šios dalys apima jaunuolių bendravimą su draugais, tėvais, kolegomis, bendraamžiais, kaimynais, parduotuvių darbuotojais, policininkais, mokytojais, treneriais ir kt.

Kalbant apie bendradarbiavimą ir tinklo kūrimą, Pourbaix ir Santos (2019) teigia, kad dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje ypatingai svarbu palaikyti ryšius su kitais specialistais. Tą pabrėžia ir Laureckis ir kt. (2015) teigdamas, kad tai yra nenutrūkstamas procesas kurio metu socialiniai gatvės darbuotojai palaiko tvirtus bendradarbiavimo santykius su kitomis organizacijomis ir specialistais, dirbančiais su šiuo jaunimu. Platesnis ir įvairesnis socialinių gatvės darbuotojų tinklas didina šio darbo formos veiksmingumą bei efektyvumą, teikiant visapusišką pagalbą jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje (Segulin ir kt., 2019).

Egzistuoja literatūros, nagrinėjančios bendradarbiavimą tarp specialistų, teikiant pagalbą jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje trūkumas. Tačiau iš esamos literatūros galima pastebėti, kad socialinių gatvės darbuotojų tinklas gali būti ganėtinai platus ir įvairus. Kaip teigia World Health organization (2012), jaunimas, kuris leidžia laiką gatvėje dažnai konfliktuoja su teisinėmis institucijomis. Dėl šios priežasties, socialiniams gatvės darbuotojams svarbu bendradarbiauti su policija, teisėsaugos institucijomis, nepilnamečių nusikaltėlių centrais ir advokatais. Tuo tarpu Diriba (2018) teigia, kad dažnai bendruomenės nariai turi neigiamą požiūrį į su gatvėmis susijusį jaunimą. Dėl to ypač svarbus bendradarbiavimas su platesne bendruomene. Segulin ir kt. (2019) darbuotojų, dirbančių su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje tinklą taip pat išskyrė kaip bendruomeninį, kuris apima ne tik įvairias institucijas, tokias kaip nevyriausybinės organizacijos, asociacijos, įmonės, parduotuvės

ir kt., bet taip pat sprendimus priimančius asmenis, tokius kaip tarybos ir vyriausybės. Pasak United Nation Human Rights (2012) tokios specializuotos intervencijos jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, suteikia asmeninę paramą, kurios jiems reikia norint naudotis savo teisėmis. Dėl to Škriadaitė-Vrubliauskė (2017) pabrėžia, kad vykdant darbą gatvėje su jaunimu itin svarbu kurti bendradarbiavimo tinklus ir stiprinti ryšį tarp įvairių įstaigų ar organizacijų, siekiant užtikrinti visapusišką pagalbą šiam jaunimui.

Lyginat šių autorių įvardintas organizacijas, su kuriomis bendradarbiauja darbuotojai, dirbantys su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, matyti, kad svarbu vaidmenį užima ne tik bendruomenė, kurioje vyksta darbas gatvėje su jaunimu, bet ir kitos įstaigos ar organizacijos. Segulin ir kt. (2019) teigia, kad darbuotojų, dirbančių su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje tinklas priklauso nuo tuo metu vykdomos gatvės darbo veiklos tikslo, konkrečių tikslinių grupių bei jų poreikių. Tuo tarpu Laureckis ir kt. (2015) teigia, jog turint platesnį bendradarbiavimo tinklą, gatvės darbuotojui tai gali būti kaip pagalba organizuojant renginius, palydint jaunuolį į kitas organizacijas ar įstaigas.

Apibendrinant galima teigti, kad socialinis darbas gatvėje su jaunimu neapsiriboja tik tiesioginiu bendravimu ir teikiama pagalba jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje. Šios darbo formos neatsiejama dalis – tinklo kūrimas. Jaunuolius supa įvairi aplinka, tokia kaip draugai, šeima, mokykla, bendruomenė ir kt. Visos šios aplinkos turi įtakos jaunų žmonių gyvenimuose, formuojant jų patirtis. Dėl to norint teikti visapusišką pagalbą marginalizuotam jaunimui, būtinas įvairių specialistų bendradarbiavimas, kuris reikalauja holistinio ir koordinuoto požiūrio. Nors trūksta duomenų, kurie apibūdintų specialistų, dirbančių su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje bendradarbiavimą, matyti, kad toks tinklo kūrimas yra ypač svarbus socialinio darbo gatvėje su jaunimu veiksmingumui ir tolimesniam vystymuisi.

3. GATVĖJE LAIKĄ LEIDŽIANČIŲ JAUNUOLIŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMAS, TEIKIANT UGDOMĄJĄ-SOCIALINĘ PAGALBĄ : VILNIAUS MIESTE

Ši darbo dalis skirta išnagrinėti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, teisių užtikrinimą teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste, remiantis jaunuolių ir ekspertų požiūriais. Skyrius pradedamas tyrimo metodologijos parengimu ir pagrindimu. Vėliau pristatomi dviejų empirinių tyrimų – grupinės diskusijos su gatvėje laiką leidžiančiais jaunuoliais ir Delfi metodo su ekspertais, rezultatai.

3.1. Tyrimo metodologija

Magistro baigiamojo darbo **empirinio tyrimo tikslas** – atskleisti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste.

Empirinio tyrimo uždaviniai:

1. Įvertinti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, jiems teikiant ugdomosios-socialinės pagalbos paslaugas : Vilniaus mieste.
2. Iširti socialinių darbuotojų, teikiančių ugdomąją-socialinę pagalbą gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams, vaidmenį, užtikrinant jų teises.
3. Identifikuoti labiausiai pasiteisinančias ugdomosios-socialinės pagalbos priemones, užtikrinant gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teises.

Empirinio tyrimo metodai ir jų pagrindimas. Siekiant įgyvendinti empirinio tyrimo tikslą ir uždavinius, pasirinkta kokybinė metodologija, ir būtent du metodai: grupinių diskusijų (fokus grupių) metodas ir Delfi metodas.

Poteliūnienė (2017) teigia, kad kokybinių tyrimų vaidmuo pastebimai didėja, ypač socialiniuose moksluose. Autorės teigimu, kokybiniai tyrimai suteikia galimybę tirti situacijas ir įvykius įprastoje aplinkoje, siekiant aprašyti ir suprasti patirties, pojūčių ir išgyvenimų aspektus, kurių negalima išreikšti skaičiais.

Pagrindinis šiame magistro baigiamajame darbe taikytas tyrimo metodas – **grupinių diskusijų (focus grupių) metodas**. Šio metodo pagalba tyrime buvo siekiama išsiaiškinti apie gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste, pasitelkiant pačių jaunuolių patirtis. Šis metodas buvo pasirinktas dėl to, kad grupinių diskusijų metu jaunuoliams yra lengviau reikšti savo nuomonę, tarp jų vyksta diskusijos tam tikra tema, šiuo atveju apie jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste.

Gaižauskaitė (2012) pabrėžia, kad grupinės diskusijos metodo tikslas – diskusija. Pasak autorės, šio metodo vertė, lyginant su interviu metodu yra ta, kad tarp dalyvių gali kilti diskusija,

kurios metu gali išryškėti įvairios naujos nuomonės ar temos. Autorė taip pat teigia, kad jaunimui grupinės diskusijos metu nuomonę yra išreikšti lengviau nei individualiai.

Krueger (2014) teigia, kad grupinė diskusija yra ypatingas grupės tipas, kurios tikslas yra geriau suprasti, kaip žmonės jaučiasi ir ką galvoja. Autorius pabrėžia, kad dalyviai yra atrenkami, atsižvelgiant į bendras savybes, kurios yra tiesiogiai susijusios su tema.

Siekiant papildyti duomenis, gautus grupinės diskusijos metu, ir suteikti platesnį kontekstą jų interpretacijai, magistro baigiamojo darbo empiriniame tyrime panaudotas **Delfi metodas**, kuriame ekspertai įvertina pasiūlytus teiginius tam tikra tema. Taip, pasitelkus ekspertų patirtis, šio tyrimo metu buvo išgryninta informacija, susijusi su gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimu, teikiant ugdomąją – socialinę pagalbą : Vilniaus mieste.

Šis metodas pasirinktas tam, kad būtų surinkti ekspertų, šiuo atveju socialinių gatvės darbuotojų, tiesiogiai dirbančių su gatvėje laiką leidžiančiu jaunimu, nuomonę ir išgryninti informaciją, susijusią su magistro baigiamojo darbo tema. Bitinas ir kt. (2008) teigia, kad šio metodo tikslas – išgryninti nuomones tam tikru klausimu ekspertų grupėje. Ekspertai, kurie dalyvauja Delfi apklausoje, vienas kitų nemato, dėl to yra užtikrintas anonimiškumas.

Grupinės diskusijos metodas ir Delfi metodas pasirinkti, siekiant gauti kuo išsamesnius duomenis: grupinės diskusijos metodu gauta išsamių įžvalgų tyrimo tematika, o Delfi metodu atskleista patyrusių specialistų nuomonė, kuri patikslino pirmojo metodo metu gautus rezultatus.

Empirinio tyrimo atrankinė imtis. Magistro baigiamojo darbo empiriniame tyrime dalyvavo dviejų skirtingų grupių dalyviai – gatvėje laiką leidžiantys jaunuoliai ir socialiniai gatvės darbuotojai. Svarbu paminėti, kad taikant grupinių diskusijų metodą buvo atliktos dvi grupinės diskusijos. **Grupinės diskusijos** dalyviai buvo atrinkti remiantis Laureckio ir kt. (2015) ir Miginio (2015) sąvokų apibrėžimais, kuriuose autoriai gatvėje laiką leidžiančius jaunos žmones apibūdina kaip 14-29 metų jaunimą, kuris dalį savo laiko praleidžia gatvėje. Dalyviams taikyti šie atrankos kriterijai:

- 1) amžius – nuo 14 iki 29 metų;
- 2) jaunuoliai, kurie anksčiau leido arba šiuo metu leidžia laiką gatvėje;
- 3) gyvenamoji vieta – Vilniaus miestas;
- 4) jaunuoliai, kurie anksčiau yra gavę arba šiuo metu gauna pagalbą iš specialistų.

Atlikus grupines diskusijas, paaiškėjo, kad tyrimo dalyviai buvo 16-23 metų amžiaus jaunuoliai, kurie leido arba šiuo metu leidžia laiką gatvėje Vilniaus mieste. Su pirmąja grupe buvo susitikta 2025 m. sausio mėnesį, dalyvavo 6 jaunuoliai, o su antrąja grupe vasario mėnesį, dalyvavo 3 jaunuoliai. Taigi, iš viso dalyvavo 9 dalyviai, iš jų 6 vaikinai ir 3 merginos. Grupinių diskusijų dalyvių charakteristika pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė. Grupinių diskusijų dalyvių charakteristika

Dalyvio kodas	Amžius	Lytis	Gyvenimo gatvėje patirtis
D1.1	23	Vyr.	Leisti laiką gatvėje pradėjo nuo 10 metų. Anksčiau didžiąją laiko dalį leisdavo gatvėje.
D1.2	20	Mot.	Leisti laiką gatvėje pradėjo nuo 10-11 metų. Anksčiau didžiąją laiko dalį leisdavo gatvėje.
D1.3	16	Mot.	Atsakymo nepateikė. Šiuo metu leidžia laiką gatvėje.
D1.4	26	Vyr.	Leisti laiką gatvėje pradėjo nuo 12-13 metų. Anksčiau didžiąją laiko dalį leisdavo gatvėje.
D1.5	17	Mot.	Leisti laiką gatvėje pradėjo nuo 8-9 metų. Šiuo metu leidžia laiką gatvėje.
D1.6	16	Vyr.	Leisti laiką gatvėje pradėjo nuo 8-9 metų. Šiuo metu leidžia laiką gatvėje.
D2.1	17	Vyr.	Leisti laiką gatvėje pradėjo nuo 11 metų. Šiuo metu leidžia laiką gatvėje.
D2.2	17	Vyr.	Leisti laiką gatvėje pradėjo nuo 12-13 metų. Šiuo metu leidžia laiką gatvėje.
D2.3	16	Vyr.	Leisti laiką gatvėje pradėjo nuo 11-12 metų. Šiuo metu leidžia laiką gatvėje.

Šaltinis: sudarytas darbo autorės.

Abi grupinės grupės buvo vykdomos Vilniuje X nevyriausybinėje organizacijoje. Su kiekviena iš šių grupių diskusija vyko iki 1,5 val.

Atliekant apklausą *Delfi metodu*, dalyvauti buvo kviečiami ekspertai. Kaip teigia Flick (2014), ekspertas yra asmuo, kuris turi gilių žinių, įgūdžių ir patirties tam tikroje srityje. Šio magistro baigiamojo darbo empirinio tyrimo atveju ekspertais buvo kviečiami specialistai, atitinkantys šiuos kriterijus:

- 1) socialiniai gatvės darbuotojai;
- 2) dirbantys tiesiogiai su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje.

Buvo pasirinkta kviesti dalyvauti ne tik Vilniaus miesto socialinius gatvės darbuotojus, kadangi jų nėra tiek daug, bet ir kitų miestų darbuotojus.

Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) pabrėžia, kad ekspertai dėl įtemptos dienotvarkės ir kt., nėra lengvai pasiekiami tyrimo dalyviai, dėl šios priežasties ekspertų įtraukimas į tyrimą gali būti ribotas. Tai pasitvirtino ir šiame tyrime. Delfi tyrimas atliktas dviem etapais. Pirmajame etape 2025 m. kovo mėnesį ekspertų apklausos gairės buvo siunčiamos 43 socialiniams gatvės darbuotojams, dirbantiems tiesiogiai su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje. Iš 43 kvieštų dalyvių sutiko dalyvauti 6 – penkios moterys ir vienas vyras. Antrajame etape 2025 m. kovo mėnesį dalyvavo

tie patys ekspertai, kurie dalyvavo ir pirmajame etape. Taigi, iš viso tyrime dalyvavo 6 socialiniai gatvės darbuotojai, kurių tiesioginio darbo su jaunimu gatvėje patirtis nuo 2 iki 6 metų.

Empirinių duomenų rinkimo instrumentas. Šio magistro baigiamojo darbo empiriniame tyrime buvo parengti du instrumentai, vienas – grupinei diskusijai, kitas – Delfi tyrimui.

Grupinės diskusijos tyrimo instrumentui suformuluotos 6 pagrindinės gairės (žr. 1 priedą): I. Laiko leidimo gatvėje pradžia; II. Socialinis tinklas; III. Laiko leidimo gatvėje ypatumai; IV. Jaunuolių, laiką leidžiančių gatvėje, teisės; V. Santykis su socialiniais darbuotojais; VI. Pagalbos, leidžiantiems laiką gatvėje tobulinimas. Kiekviena iš I – IV gairių detalizuota dviem klausimais, V-oji gairė – penkiais klausimais.

Delfi tyrimui atlikti taip pat buvo suformuluotos 6 pagrindinės gairės, kurios buvo pateiktos ekspertams I-ame etape (žr. 2 priedą): I. Pagrindiniai veiksniai, dėl kurių jaunuoliai leidžia laiką gatvėje; II. Pagrindinės jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje rizikos; III. Iššūkiai ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje; IV. Ugdomoji ir socialinė pagalba gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams; V. Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje; VI. Paslaugų tobulinimas jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje.

Kiekvienoje Delfi tyrimo I etapo suformuluotoje gairėje buvo pateikta nuo 3 iki 4 teiginių. Ekspertai iš kiekvienos gairės turėjo parinkti po vieną teiginį, kuris jiems atrodo svarbiausiais (esminis). Gavus ir apibendrinus apklausos Delfi metodu I-ojo etapo rezultatus, buvo parengtos II-ojo etapo gairės (žr. 2 priedą): I. Pagrindiniai veiksniai, dėl kurių jaunuoliai leidžia laiką gatvėje; II. Pagrindinės jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje rizikos; III. Iššūkiai ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje; IV. Ugdomoji ir socialinė pagalba gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams; V. Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje; VI. Paslaugų tobulinimas jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje. Kiekvienoje iš šių gairių taip pat buvo pateikta nuo 2 iki 3 teiginių. Ir vėl ekspertai iš kiekvienos gairės turėjo parinkti po vieną teiginį, kuris jiems atrodo svarbiausiais (esminis).

Tyrimo organizavimas ir eiga. Kadangi šiame magistro baigiamajame darbe derinami du tyrimo metodai, buvo pasitelkta skirtinga dalyvių paieška. Atliekant **Grupinės diskusijos** dalyvių paiešką, pirmiausia, buvo gautas X nevyriausybinės organizacijos, dirbančios su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, vadovo leidimas atlikti tyrimą (žr. 5 priedą). Leidimas atlikti tyrimą gautas pokalbio metu ir pasirašius patvirtinantį dokumentą, kurį parengė šio darbo autorė. Gavus organizacijos vadovo patvirtinimą, buvo pritaikytas „sniego gniūžtės“ metodas dalyviams atrinkti. Su pirmosios grupinės diskusijos dalyviais buvo susisiekiama naudojant „messenger“ programėlę, o su antrosios grupės dalyviais – pasinaudojant turimais profesiniais kontaktais. Užmegzti kontaktai su jaunuoliais, kurie anksčiau leido arba šiuo metu vis dar leidžia laiką gatvėje. Su kiekviena grupe buvo

iš anksto sutarta data, laikas ir susitikimo vieta. Prieš pakviečiant dalyvius dalyvauti grupinėje diskusijoje, kiekvienas dalyvis buvo informuotas, kad diskusijos metu bus atliekamas garso įrašas, kuris po diskusijos bus transkribuojamas, užtikrinant dalyvių konfidencialumą. Atvykus į susitikimą, diskusijos dalyviams buvo išdalintos spausdintos sutikimo dalyvauti tyrime formos (žr. 6 priedą), kurias jie turėjo pasirašyti prieš dalyvaujant tyrime. Pažymėtina, kad nepilnamečiai, kurie dalyvavo tyrime, į susitikimą su savimi turėjo atsinešti tėvų arba globėjų sutikimus, kurie patvirtina jų galimybę dalyvauti grupinėje diskusijoje (žr. 7 priedą). Diskusijos pradžioje iš naujo dalyviams moderatorius (šio magistro baigiamojo darbo autorė) priminė, dėl ko jie buvo pakviesti ir susirinko, taip pat buvo priminta apie jų pateiktos informacijos konfidencialumą. Grupinės diskusijos pabaigoje su dalyviais buvo aptarta, ar nėra likusių klausimų, kuriuos jie norėtų papildomai aptarti, dalyviams (žodžiu) padėkota už dalyvavimą tyrime.

Abiejų grupinių diskusijų pasisakymai buvo įrašyti į diktofoną. Vėliau įrašai buvo transkribuoti ir išanalizuoti. Šiame empiriniame tyrime, grupinių diskusijų įrašai buvo transkribuojami ranka, iškart po vykusių diskusijų. Pasak Bitinas ir kt. (2008) transkribuojant duomenis ranka, būtina kuo skubiau išrašyti tekstą, siekiant duomenų patikimumo. Atlikus grupinių diskusijų duomenų transkribavimą, gauta 24 puslapių informacija tyrimui.

Atliekant apklausą *Delfi metodu*, su ekspertais, pirmiausia, buvo susisiekiama elektroniniu paštu. Pirmojo etapo metu socialiniams gatvės darbuotojams buvo siunčiamas laiškas, kuriame pristatoma baigiamojo darbo tema ir pateiktas kvietimas sudalyvauti ekspertų apklausoje, kurios tikslas – išgryninti informaciją, susijusią su gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimu, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste. Kadangi ekspertų apklausoje dalyvavo ne tik Vilniaus miesto socialiniai gatvės darbuotojai, laiške buvo paminėta, kad kviečiami dalyvauti visi, kurie tiesiogiai dirba su gatvėje laiką leidžiančiu jaunimu. Gavus 6 ekspertų atsakymus, buvo parengtos II-ojo etapo gairės, kuriose buvo palikti teiginiai, po I-ojo etapo išryškėję kaip, ekspertų nuomone, svarbiausi. II-ojo etapo gairės buvo nusiųstos sutikusiems dalyvauti ekspertams. Gavus II-ojo etapo atsakymus, buvo atlikta duomenų analizė, atsižvelgiant į pateiktas ekspertų nuomones.

Duomenų analizės metodas. Abiejų tyrimo metodų gauti duomenys buvo analizuojami, taikant kokybinės turinio (content) analizės metodą, kuris pagal Gaižauskaitę ir Valavičienę (2016), sumažina duomenų apimtį, sutelkiant dėmesį į pagrindinius aspektus, susijusius su tyrimu, šiuo atveju – gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimu, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste. *Grupinės diskusijos* tekstai buvo sugrupuoti į kategorijas ir subkategorijas, vėliau analizuojami ir lyginami.

Šiame darbe naudotas atviras kodavimas, kurio metu pasak (Bitinas ir Kazlauskienė, 2009) empirinio tyrimo duomenys skirstomi į temas, kurioms suteikiamos kategorijos ir subkategorijos. Analizuojant duomenis išryškintos 25 kategorijos ir 66 subkategorijos.

Apklausa *Delfi metodu* metu gauti ekspertų atsakymai leido identifikuoti pasikartojančius teiginius ir išgryninti aktualiausius ugdomosios-socialinės pagalbos gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams aspektus, siekiant užtikrinti jaunuolių teises.

Pagaliau, pagal abiejų gautų tyrimų rezultatus buvo pateiktos šio magistro baigiamojo darbo išvados bei rekomendacijos.

Tyrimo etika. Abu tyrimai, tiek tikslinės grupės diskusijos, tiek ekspertų apklausa Delfi metodu buvo atliekami, laikantis pagal Poteliūnienė (2017) išskirtais kokybinio socialinio tyrimo etikos principais:

- Pagarbos asmens privatumui principas.
- Konfidencialumo ir anonimiškumo principai.
- Geranoriškumo ir nusiteikimo nekenkti kitam asmeniui principas.
- Teisingumo principas.

Šiais principais buvo užtikrinama tyrimo etika abiejų tyrimų dalyvių atžvilgiu, pirmiausia, savanoriškas dalyvavimo principas. Prieš pradėdant tyrimą, visi dalyviai, tiek grupinių diskusijų, tiek ekspertų apklausa Delfi metodu, buvo supažindinti su galimybe rinktis, dalyvauti ar nedalyvauti tyrime. Tyrimų dalyviai taip pat supažindinti su tyrimo tikslu, informuoti apie surinktų duomenų naudojimą tik pagal tiesioginę paskirtį – magistro baigiamajame darbe.

Prieš atliekant grupines diskusijas su jaunuoliais, dalyviai buvo informuoti, kad visa surinkta informacija, nors ir įrašinėjama, nebus naudojama niekur kitur, kaip tik tyrimo duomenų analizei, taip pat buvo minima, kad diskusijos medžiaga bus konfidenciali, neperduota tretiesiems asmenims. Nepilnamečiams dalyviams buvo paruoštos tėvų sutikimo formos, kurias jie turėjo atsinešti susitartą dieną, kai buvo vykdoma grupinė diskusija. Taip pat kiekvienam dalyviui buvo paruoštos informuoto sutikimo dalyvauti tyrime formos, kurias prieš dalyvaujant turėjo pasirašyti. Tyrimo dalyviai galėjo bet kuriuo metu atsisakyti dalyvauti tyrime arba neatsakyti į jam / jai nesaugius arba nepatogius klausimus. Tyrimo duomenų analizės metu kiekvienas dalyvis buvo užkodotas (D1.1, D1.2,...; D2.1, D2.2,...).

Analogiška informacija suteikta ir atliekant ekspertų apklausą Delfi metodu. Dalyviai buvo patikinti, kad tyrimo metu suteiktai informacijai užtikrinamas konfidencialumas, o patiems dalyviams – ekspertams – anonimiškumas.

Tyrimo ribotumai. Kadangi šiame magistro baigiamajame darbe buvo atliekami du empiriniai tyrimai, tai tiek atliekant grupines diskusijas, tiek ekspertų apklausas Delfi metodu, buvo susidurta su tam tikrais iššūkiais. Prieš pradėdant atlikti grupines diskusijas, susidurta su sunkumu, tariantis su dalyviais dėl susitikimo laiko. Kadangi pirmoje grupinėje diskusijoje dalyvavo 6 dalyviai, tą padaryti buvo ganėtinai sunku iki kol buvo rastas tinkamas laikas visiems. Su antrosios grupinės

diskusijos dalyviais taip pat kilo iššūkių rasti visiems tinkamą laiką. Į šią grupinę diskusiją buvo kviečiami penki dalyviai, bet į susitikimą atvyko tik trys.

Dar vienas iš iššūkių grupinėje diskusijoje – lyderio iškilimas. Gaižauskaitė ir Valavičienė (2016) teigia, kad atliekant grupines diskusijas, galima susidurti su sunkumu, kai vienas iš dalyvių imasi lyderio pozicijos ir kalba daugiau nei kiti. Dėl to moderatoriui tampa svarbu gebėti sukontroliuoti pokalbio procesą. Su šiuo sunkumu buvo susidurta, atliekant pirmąją grupinę diskusiją, grupinės dalyvių lyderių dominavimo buvo išvengti sunku.

Ekspertų apklausos Delfi metodu metu vienas iš sunkumų, su kuriuo susidūrė magistro baigiamojo darbo autorė, tai – ekspertų pasiekiamumas. Kaip minėta anksčiau, dauguma ekspertų dėl darbo krūvio ar kitų priežasčių būna sunkiau pasiekiami, dėl to kyla iššūkis, kad bus ribotas tyrimo dalyvių skaičius, ir bus sunku gauti įvairesnių nuomonių nagrinėjama tema.

3.2. Grupinių diskusijų rezultatai

Empirinio gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste, grupinių diskusijų rezultatų analizė pradedama nuo jaunuolių laiko leidimo gatvėje pradžios etapo. Vėliau pereinama prie rizikų, iššūkių ir teisių pažeidimų, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, ugdomosios ir socialinės pagalbos, socialinių gatvės darbuotojų vaidmens, teikiant socialinę-ugdomąją pagalbą, ir paslaugų tobulinimo.

3.2.1. Jaunuolių laiko leidimo gatvėje pradžios etapas

Siekiant ištirti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste, pirmiausia buvo siekiama išsiaiškinti informantų amžių ir priežastis, kurios įtakojo jų laiko leidimą gatvėje.

Amžius, kada jaunuoliai pradeda leisti laiką gatvėje. Kalbant apie jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje amžių, teorinėje dalyje, Laureckis ir kt. (2015) ir Miginis (2015) įvardina, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje yra 14-29 metų amžiaus, o Marrenguala (2010) teigia, kad dažniausiai pasitaikantis jaunuolių amžius yra nuo 10 iki 14 metų. Remiantis šiais autoriais buvo siekiama išsiaiškinti, kokio amžiaus būdami jaunuoliai pradėjo leisti laiką gatvėje (žr. 3 lentelę; 3 priedo 1 lentelę).

3 lentelė. Amžius, kada jaunuoliai pradeda leisti laiką gatvėje – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Amžius	8-9 metai
	10-11 metų
	12 metų ir daugiau

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Nors teorinėje dalyje buvo atrasta, kad jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje LR jaunimo politikos pagrindų įstatyme (2018) įtvirtintas amžius yra nuo 14 iki 29 m. Atlikto empirinio tyrimo metu paaiškėjo, kad jaunuoliai leisti laiką gatvėje pradeda nuo ankstesnio amžiaus: 8-9 metų, 10-11 metų, 12 metų ir daugiau.

Teorinė analizė atskleidė, kad kiekvienas jaunuolis ne atsitiktinai pasirenka leisti laiką gatvėje. Macharia ir kt. (2021), Chowdhury ir kt. (2017) ir Simi ir kt. (2016) teigė, kad jaunuoliai dažnai pasirenka leisti laiką gatvėje dėl šeimos problemų, mokyklos nelankymo, sveikatos problemų ir kt. Dėl to, atliekant tyrimą buvo siekiama suprasti, kokios priežastys įtakoja jaunuolių pasirinkimą leisti laiką gatvėje, jų pačių požiūriu.

Priežastys, dėl kurių jaunuoliai pradeda leisti laiką gatvėje. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus apie priežastis, dėl kurių jie pradėjo leisti laiką gatvėje, išskirta viena kategorija ir keturios jos subkategorijos (žr. 4 lentelę; 3 priedo 2 lentelę). Toliau analizuojama ši kategorija ir subkategorijos.

4 lentelė. Priežastys, dėl kurių jaunuoliai pradeda leisti laiką gatvėje – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Priežastys, įtakojančios jaunuolių laiko leidimą gatvėje	Draugų ratas
	Šeima
	Priklausomybės
	Užimtumo trūkumas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Tyrimo duomenimis, dažnai jaunuoliai leisti laiką gatvėje pasirenka dėl draugų rato, šeimos, priklausomybių ir užimtumo trūkumo.

Chimdessa (2022) teigia, kad jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje vienas iš traukos veiksnių, kurie skatina leisti laiką gatvėje yra bendraamžių įtaka. Atlikto tyrimo rezultatų analizė taip pat patvirtina šį teiginį: „*Kai surandi draugų, tai mažiau namie norisi sėdėti...*“ (D1.1); „*Pagrinde draugų ratas...*“ (D1.2); „*Dėl draugų rato, su draugais*“ (D1.4); „*Aš pradėjau vaikščioti rajone, nes su vaikiniais žaidėme futbolą...*“ (D1.6); „*...tai tiesiog ten ar su draugais ar kaip*“ (D2.1); „*Didžiausia priežastis dėl ko eidavau laiką leisti lauke tai draugai*“ (D2.2); „*...einu į lauką su draugais, su kuriais bendrauju, smagiai praleidžiu laiką ir man patinka*“ (D2.3).

Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017) teigia, kad viena iš priežasčių, dėl ko jaunuoliai pasirenka leisti laiką gatvėje, patiriami sunkumai šeimoje. Tą patvirtina ir informantų teiginiai: „*...dėl*

šėimos problemų nenorėjau būti namie...“ (D2.1); „Iš pradžių tiesiog buvo problemos šėimoje...“ (D2.1); „...šėimoj yra problemos...“ (D1.5).

Murray ir kt. (2012) jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, įsitraukimą į priklausomybes įvardijo kaip priežastį, dėl kurios jauni žmonės pasirenka leisti laiką gatvėje. Tą patvirtinta informantų teiginiai: „...vis tiek reikėdavo kažkaip pabėgti iš namų parūkyti...“ (D1.2); „Nu ir aišku parūkyti norėjau išeiti, kad mama nepastebėtų“ (D1.6).

Keli informantai kaip priežastį taip pat įvardina užimtumo stoką: „Tiesiog nuobodu buvo namie...“ (D2.1); „...lauke pasidarė įdomiau nei namie...“ (D2.3).

Nors teorinėje dalyje kaip priežastis, dėl kurių jauni žmonės pasirenka leisti laiką gatvėje, užimtumo trūkumas nebuvo įvardintas, šio tyrimo metu buvo atrasta, kad dažnai jaunuoliai leisti laiką gatvėje pasirenka ne tik dėl šėimoje kylančių sunkumų ar įvairių priklausomybių, bet taip pat dėl draugų rato ir užimtumo stokos.

Jaunuolių pasisakymai, ką jiems reiškia leisti laiką gatvėje. Siekiant plačiau suprasti, dėl kokių priežasčių jaunuoliai pasirenka leisti laiką gatvėje, jaunuolių buvo klausama, ką jiems reiškia laiko leidimas gatvėje. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus šiuo klausimu, išskirtos trys kategorijos ir šešios jų subkategorijos (žr. 5 lentelę; 3 priedo 3 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

5 lentelė. Jaunuolių pasisakymai apie tai, ką jiems reiškia leisti laiką gatvėje – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Asmeninė autonomija	Savarankiškumas
	Noras išsiskirti
Emocinis atsitraukimas	Problemų vengimas
	Atsitraukimas nuo šėimos
Socialinis gyvenimas	Laisvalaikis
	Bendravimas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Kaip jau minėta teorinėje dalyje, pagal Consortium for street children (2018), priežastis, dėl kurių jauni žmonės pasirenka leisti laiką gatvėje galima susiskirstyti į keturias grupes: socialinės ir ekonominės priežastys, dėl šėimos ir asmeninių santykių, sveikatos priežastys, dėl tapatybės ir asmeninių savybių. Tyrimo metu pastebėta, kad jaunuoliams laiko leidimas gatvėje siejasi su asmenine autonomija, emociniu atsitraukimu ir socialiniu gyvenimu. Asmeninė autonomija apima savarankiškumą ir norą išsiskirti, emocinis atsitraukimas – problemų vengimą ir atsitraukimą nuo šėimos, o socialinis gyvenimas – laisvalaikį ir bendravimą.

Dauguma jaunuolių ankstyvajame amžiuje labai vertina individualistines charakterio savybes, tokias kaip nepriklausomybė nuo tėvų, savarankiškumas ir kt. (Arnett, 1998). Informantai taip pat patvirtina, kad laiko leidimas gatvėje jiems suteikia laisvę: „*Man tai su tokia nepriklausomybe susijęs buvo...*“ (D1.2); „*Tai visų pirma laisvė...*“ (D1.5); „*...atpažįsti vietas geriau, mažiau navigaciją reikia naudoti*“ (D2.1); „*...kai lauke esi labiau yra tokia laisvė, nes namie daug tipo laisvės neturi <...> Dabar va, kai varau į lauką, per visą miestą važinėji, jau didžiąją dalį miesto atmintinai galimai žinai*“ (D2.3). Kalbant apie asmeninę autonomiją, informantai pažymėjo norą išsiskirti: „*...su maištavimu ir tokiu gal labiau lengvabūdiškumu*“ (D1.2).

Kaip jau minėta teorinėje dalyje, jauni žmonės pasirenka leisti laiką gatvėje dėl įvairių sunkumų, kylančių jų šeimose ir asmeniniuose santykiuose. Tą patvirtina informantų teiginiai: „*Nuo visų problemų pabėgimas. Kaip minimum dėl problemų ir dėl psichologinių problemų, ir dėl fizinių ir dėl visko*“ (D1.5); „*Gal dar pridėsiu – pabėgimas nuo terorizavimo (patėvio)*“ (D1.2).

Pokalbio metu informantai taip pat minėjo įsitraukimą į socialinį gyvenimą per vietų pažinimą: „*...gali pasivaikščioti <...> tiesiog įdomu būna, gali kitokių hobijų visokių surasti, kuriuos tu mėgsti. Būna festivaliai visokie, tai įdomu nueiti pažiūrėti kaip yra*“ (D2.1); „*...vaikščioti ir t.t...*“ (D2.2).

Informantai pakartotinai įvardijo bendravimą su bendraamžiais: „*Draugystė tiesiog <...> Didžiausia priežastis dėl ko eidavau laiką leisti lauke tai draugai*“ (D2.1); „*...su draugais bendrauti...*“ (D2.2).

Taigi, plačiau išnagrinėjus priežastis, dėl kurių jauni žmonės pasirenka leisti laiką gatvėje, pastebėta, kad patys jaunuoliai būvimą gatvėje sieja ne tik su sunkumais, tokiais kaip psichologinės ir fizinės problemos, atsitraukimas nuo šeimos ir kt., bet taip pat su savarankiškumu, laisvės, kurios nėra namuose troškimu ir įsitraukimu į socialinį gyvenimą.

Apibendrinant, išnagrinėjus jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje amžių ir priežastis, įtakojančias jų laiko leidimą gatvėje nustatyta, kad Vilniaus mieste, jaunuoliai leisti laiką gatvėje pradeda nuo ankstesnio amžiaus, dažniausiai pasikartojantis informantų atsakymas buvo nuo 10-11 metų. Kalbant apie priežastis, pastebėta, kad vienos priežasties, dėl kurios jaunimas pasirenka leisti laiką gatvėje nėra. Laiko leidimą gatvėje įtakoja įvairūs veiksniai, tokie kaip – šeima ir asmeniniai santykiai, priklausomybės, užimtumo stoka ir kt. Tačiau galima pastebėti ir tai, kad jaunuoliai dažniausiai pasirenka leisti laiką gatvėje dėl draugų ir asmeninės autonomijos troškimo.

3.2.2. Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių patiriamos rizikos

Teorinėje dalyje pastebėta, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, susiduria su įvairiomis rizikomis, tokiomis kaip smurtas ir prievarta, kriminalinis elgesys ir gaujos, priklausomybės ir sveikatos problemos bei teisinės problemos ir diskriminacija (Consortium for street children, 2018).

Dėl šios priežasties, empirinio tyrimo metu buvo siekiama suprasti sunkumus, su kuriais susiduria jauni žmonės, leisdami laiką gatvėje, jų pačių požiūriu. Nors su informantais buvo kalbama ir apie teigiamus dalykus, kuriuos jie patiria leisdami laiką gatvėje, šiame poskyryje aptarsime tik sunkumus, su kuriais susiduria jauni žmonės, leidžiant laiką gatvėje.

Sunkumai, kuriuos patiria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje. Kalbant apie gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių patiriamas rizikas, tyrimo metu pastebėta, kad jaunuoliai susiduria su psichologine ir fizine agresija, priklausomybėmis ir sveikatos problemomis bei nusikalstamomis veikomis ir teisėsaugos institucijomis. Psichologinė ir fizinė agresija apima smurtą ir prievartą, priklausomybės ir sveikatos problemos – rūkymą, narkotikus, alkoholį ir depresiją, o nusikalstamos veikos ir teisėsaugos institucijos – kriminalinį elgesį ir susidūrimą su institucijomis. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirtos trys kategorijos ir aštuonios jų subkategorijos (žr. 6 lentelę; 3 priedo 8 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

6 lentelė. Sunkumai, kuriuos patiria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Psichologinė ir fizinė agresija	Smurtas
	Prievarta
Priklausomybės ir sveikatos problemos	Rūkymas
	Narkotikai
	Alkoholis
	Depresija
Nusikalstamos veikos ir teisėsaugos institucijos	Kriminalinis elgesys ir gaujos
	Susidūrimas su institucijomis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Shambel (2017) teigia, kad gatvėje laiką leidžiantys jaunuoliai patiria įvairias prievartos rūšis, tokias kaip: žodinė ir fizinė prievarta. Atlikto kokybinio tyrimo rezultatų analizė patvirtina šį teiginį: „Smurtas...“ (D1.2); „Mane mušė gatvėje. Vyresni vaikinai. Tiesiog priedavo ir trenkdavo už tai, kad stovi. „Ko čia stovi?“, „Ko žiūri?“ (D1.6); „...prievarta, turto prievarta, dažnas labai dalykas (elektronikių atkirtimas)...“ (D1.2); „Buvo daug situacijų, kai mane apgaudinėdavo arba pavogdavo kažką iš manęs, pinigus ir kt.“ (D2.2).

World health organization (2012) teigia, kad dauguma jaunų žmonių, leidžiančių laiką gatvėje vartoja įvairias psichoaktyvias medžiagas, įskaitant alkoholį, cigaretes, kanapes ir kt. tam, kad atitrūktų nuo įvairių problemų. Atlikto kokybinio tyrimo rezultatų analizė patvirtina šį teiginį: „Rūkymas“ (D1.2); „Aha, rūkymas“ (D1.5); „...narkotikai, įsitraukimas į narkotikus...“ (D1.2); „Dar alkoholis. Alkoholio vartojimas“ (D1.5).

Consortium for street children (2023) teigiama, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje dėl įvairios patirties gali susidurti su depresija ir nerimu. Tą patvirtina atlikto kokybinio tyrimo analizė: „*Man buvo ir depresija kartais ir dar kažkas <...> man buvo ilgą laiką depresija ir labai ilgai man ji tęsėsi*“ (D2.2).

World health organization (2012) teigiama, kad įvairios rizikos, tokios kaip priklausomybės, smurtas, sveikatos problemos, įsitraukimas į gaujas ir kt. gali turėti įtakos jaunų žmonių, leidžiančių laiką gatvėje įsitraukimui į nusikalstamą veiką. Tą patvirtinta ir informantai: „*...tu esi blogoj kompanijoj, ten nežinau „strielka“ įvyko, pvz. kompanija ant kompanijos <...> Čia priklauso nuo kompanijos tikriausiai labiausiai, nes yra kompanijų, kurie geria...*“ (D1.5); „*...po to prasidėjo siuntinėti visokius barygas <...> Nu tipo pradėjo barygos siūlyti, ten tą galima imti, tą*“ (D2.1); „*Bet tikrai yra visokių žmonių, kurie tikrai gali negatyviai ir patį tave pakeisti <...> Šiaip negatyvių nėra gal tiek daug, nebent jeigu susidedi su labai blogais žmonėmis ar kompanija*“ (D2.2); „*...kartais būna, kai dažnai gatvėje būni yra daugiau šansų įkliūti į kažkokią situaciją blogą arba susipažinti su žmonėmis, su kuriais geriau nebendrauti, nes sugadins tau viską ir panašiai*“ (D2.3); „*Ir kartais būna, nebūna nuo policijos reikia bėgti*“ (D2.1); „*Jeigu kažkoks konfliktas vyksta ar nežinau problemos, dažniausiai tu jas spręsi lauke, tai kartais tenka bėgiot nuo policijos*“ (D2.3).

Taigi, atlikto kokybinio tyrimo rezultatų analizėje galima pastebėti, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, gali patirti įvairius rizikos veiksnius, tokius kaip fizinis ar žodinis smurtas, prievarta, priklausomybės ir kt. Tačiau vienas iš svarbiausių rizikos veiksnių, kurį įvardijo informantai – susidūrimas su netinkamomis kompanijomis ir įsitraukimas į nusikalstamas veikas.

Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, ryšys su bendruomene. Siekiant plačiau išnagrinėti jaunų žmonių, leidžiančių laiką gatvėje patiriamas rizikas, su informantais buvo kalbama apie jų socialinį tinklą ir aplinką. Pasak Čălăfăteanu ir López (2017), jaunuoliai yra įtraukti į socialinį tinklą, kuriame dalyvauja kelios aplinkos, tokios kaip bendruomenė, mokykla ir/ar darbas, šeima bei užimtumo centrai. Nors diskusijų metu su informantais buvo kalbama apie draugų bei pažįstamų ratą, pradėjus leisti laiką gatvėje ir visuomenės požiūrį į jaunuolius, leidžiančius laiką gatvėje, šiame poskyryje daugiau dėmesio skiriama bendruomenės santykiui su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, informantų atžvilgiu. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirtos dvi kategorijos ir penkios jų subkategorijos (žr. 7 lentelę; 3 priedo 5 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

7 lentelė. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, ryšys su bendruomene – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Priešiškumas	Žodinė agresija
	Fizinė agresija
	Neigiamas požiūris
Viešųjų erdvių prieinamumas ir socialinė kontrolė	Viešosios erdvės
	Policijos įsitraukimas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Kalbant apie jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje ryšį su bendruomene, pirmiausia, galima pastebėti, kad jaunuoliai dažnai susiduria su priešiškumu, viešųjų erdvių (ne)prieinamumu ir socialine kontrole. Priešiškumas apima žodinę agresiją, fizinę agresiją ir neigiamą požiūrį, o viešųjų erdvių prieinamumas ir socialinė kontrolė – viešąsias erdves ir policijos įsitraukimą.

Kaip jau minėta teorinėje dalyje, Gudžinskienė ir Ramanuskas (2017) bendruomenės požiūrį į jaunuolius, kurie leidžia laiką gatvėje dažnai įvardina kaip neigiamą. Tą pabrėžia ir informantų teiginiai: „Būdavo, kad irgi ant mūsų užrėkdavo...“ (D1.2); „Tik užėini ne į tą kiemą ir ant tavęs iškart pradeda kažkas rėkt. Pavyzdžiui – bobutės, diedukai, tiesiog eina girta moteris, matosi, kad ji girta ir rėkauja, kad tu prostitutė ir lauki savo kliento, o man devyni metai, sėdžiu šoke <...> Būdavo, kad tėvai, draugų tėvai ant mūsų varydavo“ (D1.5); „...jie prie tavęs prieina, skundžiasi, kad taip ir taip elgiesi, nors vieša vieta, tai galiu būti kaip noriu“ (D2.1); „Taip, susitinkam su draugų kompanija, kažką lauke veikiam, būna, kad padurniuojam, būna, kad senelės iš langų mus aprėkia arba kas nors eina pro šalį ir aprėkia, kad kažką ten blogai darom.<...>Bobutės iš karto pradeda rėkti „Ė ką tu čia darai, kodėl tu taip darai“ ir panašiai“ (D2.3); Jaunuoliai taip pat įvardino neigiamą bendruomenės požiūrį: „Tiesiog jiems nepatikdavo, kad kažkas sėdi“ (D1.5); „...jei keikiasi labai, negražiai elgiasi, spjaudosi ar kt. tai aišku bus blogas požiūris, nes sakys kas čia per kompanija, sakys, kad nieko nebus iš jų ateityje“ (D2.1); „Aš manau, kad tie žmonės, kurie mus mato arba tiesiog ignoruoja arba kažką pasako, bet dažniausiai jų nuomonė yra tokia, kad mes tiesiog esam nekultūringi žmonės, kurie tiesiog bando sugadinti mūsų rajonus ir panašiai“ (D2.3).

Informantai įvardijo, kad prieš juos buvo naudojama fizinė agresija: „...lysdavo...“ (D1.2); „Būdavo, kad ir bobulkos paskui mus bėgiodavo, nors tiesiog sėdėdavom aikštelėje<...>Bet prieš tai, tai lakstėm nuo visų“ (D1.5).

Gray ir Manning (2022) teigia, kad dalyvavimas viešose erdvėse ir viešųjų erdvių prieinamumas yra itin svarbus jaunimui, tačiau dėl įvairių priežasčių dažnai jaunuolių naudojimas viešosiomis erdvėmis yra kontroliuojamas, ir jiems retai prieinamas. Atlikto tyrimo rezultatų analizė tą taip pat patvirtina: „Jei tarkim yra stadionas, o šalia stadiono žaidimų aikštelė, tada užėiti į

stadioną negalima. O kadangi pas mus nebūdavo kiemuose žaidimų aikštelės, mes būdavom visą laiką kituose, svetimuose kiemuose ir mus išvarinėdavo <...> ateidavo ir mus išvarinėdavo tik dėl to, kad mes negyvenam tame name ir t.t.“ (D1.5).

Analizuojant informantų atsakymus taip pat galima pastebėti, kad dažnai bendruomenės nariai jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje kviečia policiją: „*Ant manęs kvietė policiją. Mes sėdėdavom Naujininkuose stadione ir mums kviesdavo policiją, nes buvo daromos statybos ir ten likdavo futbolo aikštės dirbtinės žolės kilimai, ant kurių mes sėdėdavom ir šokinėdavom. Mes ten žaisdavom ir stuku stuku. Ir ant mūsų vis kviesdavo policiją, nes visi manė, kad mes narkomanai, prisinarkašinam ir bėgiojam tudi sudi.<...> bet mano patirty tai buvo labiau dėl to, kad mes dūkom ir ant mūsų dėl to kvietė policiją“ (D1.5); „*Policija visada kviesdavo, visada. Žinoma kartais pridarydavom, tarpusavy apstumdėdavom, kai futbolą žaisdavom dėl kamuolio. O šiaip visada už nieką, tiesiog už tai, kad mes esame“ (D1.6); „*...ir kažkokia bobutė priėjo ir pradėjo sakyti „aš jus tuoj pradėsiu filmuoti, policijai paskambinsiu, bėkite, kol dar galite““ (D2.3).***

Kalbant apie jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, santykį su bendruomene, atlikto kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad šie jaunuoliai itin dažnai susiduria su bendruomenės priešiškuumu. Pasak informantų, neigiamas požiūris pasireiškia įvairiomis formomis: fizine ir žodine agresija, viešųjų erdvių prieinamumu, policijos įsitraukimu ir kt. Galima manyti, kad toks bendruomenės narių priešiškuumas turi įtakos jaunų žmonių patiriamoms rizikoms, tokioms kaip patiriamas smurtas ar prievarta, įsitraukimas į nusikalstamas veikas ir kt.

Apibendrinant galima teigti, kad su gatvėmis susijęs jaunimas patiria daugiau nei kelis rizikos veiksnius. Šis jaunimas turi didesnę riziką įsitraukti į priklausomybes, susidurti su sveikatos problemomis, teisėsaugos institucijomis ir kt. Taip pat analizuojant informantų pateiktus teiginius galima pastebėti, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje turi didesnę riziką įsitraukti į netinkamas kompanijas ir vėliau susidurti su nusikalstamomis veikomis. Nors šis jaunimas patiria įvairius rizikos veiksnius, analizuojant informantų teiginius pastebėta, kad viena iš dažniausiai pasikartojančių rizikų – smurtas ir prievarta, kurią jaunuoliai, patiria iš bendruomenės narių. Šis rizikos veiksnys pasireiškia fizine arba žodine agresija ir išstūmimu iš viešųjų erdvių. Išnagrinėjus gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių patiriamas rizikas, pereinama prie iššūkių ir teisių pažeidimų su kuriais susiduria šie jaunuoliai analizės.

3.2.3. Iššūkiai ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje

Siekiant išsiaiškinti, su kokiais iššūkiais ir teisių pažeidimais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, informantų buvo prašoma papasakoti apie situacijas, kuriose jie susiduria su

diskriminacija ir įvairiais teisių pažeidimais bei kaip, jų pačių nuomone, gali būti pažeidžiamos gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisės, ir kaip jie apibūdintų šiuos pažeidimus.

Diskriminacija ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria laiką gatvėje leidžiantys jaunuoliai. Consortium for street children (2018) teigiama, kad dauguma jaunuolių, kurie yra susiję su gatvėmis, dažnai kenčia nuo suaugusiųjų, įskaitant policijos pareigūnus, bendruomenės narius, kitus vaikus ir net jų pačių šeimas. Teorinėje dalyje taip pat pastebėta, kad šie jaunuoliai susiduria su pagrindinių teisių pažeidimais, atstūmimu ir kt. (Rehman, 2024). Dėl šios priežasties, atliekant tyrimą, informantų buvo prašoma papasakoti apie savo patirtis, susidūrus su diskriminuojančiu elgesiu ir teisių pažeidimais.

Kalbant apie jaunuolių patiriamą smurtinį ir diskriminuojantį elgesį, leidžiant laiką gatvėje, tyrimo metu pastebėta, kad jauni žmonės dažnai susiduria su diskriminacija, išstūmimu iš viešųjų erdvių bei psichologiniu smurtu ir fiziniu smurtu. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirta viena kategorija ir keturios jos subkategorijos (žr. 8 lentelę; 3 priedo 9 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

8 lentelė. Diskriminacija ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria laiką gatvėje leidžiantys jaunuoliai – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Jaunuolių patiriamas smurtinis ir diskriminuojantis elgesys, leidžiant laiką gatvėje	Diskriminacija
	Išstūmimas iš viešųjų erdvių
	Psichologinis smurtas
	Fizinis smurtas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

JT bendruosiuose komentaruose (2018) teigiama, kad su gatve susiję jaunuoliai yra diskriminuojami dėl jų ryšių su gatve. Diskriminacija gali būti tiek tiesioginė, tiek netiesioginė. Atlikto tyrimo rezultatų analizės metu pastebėta, kad informantai susidūrė su tiesiogine diskriminacija dėl laiko leidimo gatvėje: „Nu tai apliejimai vandeniū, nepagarba, keiksmoždziais apipildavo toj ankstyvoj vaikystėj“ (D1.2); „Pas mus ateidavo vat vėlgi močiutės, visą laiką diskriminuodavo“ (D1.5).

Pastebima, kad jaunuoliai diskriminaciją gali patirti ne tik iš suaugusiųjų, bet taip pat ir savo bendraamžių: „Man yra irgi buvę keletas įvykių su diskriminacija. Vienas iš tų įvykių buvo kiek seniau. Kadangi pas mane blogas matomumas buvo, aš nešiodavau akinius ir būdavo labai dažnai prie manęs prisiknisdavo dėl šito daug kas. Jaučiausi nelabai saugiai, nes toks jausmas, kad prie manęs kažkas prieis ir man kažką padarys, pavyzdžiui trenks.<...>Nes gali gal ir būt paprastas

žmogus, gal tu nesi ten „nefras“ ar dar kažkoks, bet tiesiog prieis ir pasakys „O tu ten toks ir toks““ (D2.2).

Prie tiesioginės diskriminacijos taip pat galima įvardinti jaunų žmonių išstūmimą iš viešųjų erdvių ir galimybę jiems laisvai susirinkti: „Mes būdavom mergaičių grupelė labiau, tai mes visos sakydavom, kad mes turim teisę sėdėt, nes mes to norim, sakydavom, kad jūs neturit teisės mūsų išvarinėti, nes tai ne jūsų suoliukas ir t.t.“ (D1.5); „Aš neturiu ką pasakyt. Ką tu daugiau padarysi. Nu vat rampą uždare ir ką mes dar galim padaryti. Man nenormaliai žinoma, nu o ką man padaryt, policiją iškvieist?“ (D1.6); „Tiesiog sėdi lauke parke, visos vietos užimtos, pasirenki savo vietą ir sėdi, lauki autobuso ar ką. Ir būna, kad ateina senesni žmonės, dėdės ar močiutės ir tada sako „Eik“. Tada paklausi „Ką“, o jie tiesiog pragrėbia tave, patraukia iš vietos ir patys atsisėda. Tiesiog paėmė, patraukė ir atsisėdo, net nieko nepaklausė“ (D2.1).

Analizuojant tyrimo rezultatus taip pat pastebėta, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, dažnai susiduria su psichologiniu ir fiziniu smurtu: „Grasinimai, buvo labai dažni. „Dar kartą pamatysim, užkasim, išvešim į mišką“. Pagausim tave, va taip va buvo. Iki šiol kartais taip vyksta, tai priklauso nuo žmonių“ (D1.5); „To neturėjo būt, bet. Ir smurtas ten buvo ir visko ten buvo“ (D1.4).

Taigi, atliktoje tyrimo rezultatų analizėje galima pastebėti, kad gatvėje laiką leidžiantys jaunuoliai susiduria su įvairiais Vaiko teisių konvencijoje įtvirtintais teisių pažeidimais, tokiais kaip būti apsaugotam nuo įvairios formos diskriminacijos, būti apsaugotam nuo visų formų fizinio ar psichologinio smurto, teisė į poilsį ir laisvalaikį bei teisė į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę.

Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, supratimas apie jų teises. Toliau siekiant išsiaiškinti, kaip jaunuoliai patys supranta savo teises, informantų buvo klausama kaip jie apibūdintų įvardytus teisių pažeidimus ir kokios jų teisės yra pažeidžiamos. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirta viena kategorija ir dvi jos subkategorijos (žr. 9 lentelę; 3 priedo 10 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

9 lentelė. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, supratimas apie jų teises – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje požiūriu įvardytos teisės ir jų ignoravimas	Jaunuolių įvardytos teisės
	Jaunuolių teisių ignoravimas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Empirinio tyrimo metu pastebėta, kad informantams ganėtinai sunku įvardyti ir suprasti savo teises. Prašant apibūdinti savo teises, ne visi informantai pateikė atsakymus. Dėl šios priežasties galima daryti prielaidą, kad šie jaunuoliai susiduria su savo teisių nežinojimu. Tačiau keli iš jų

įvardijo, kad jie turi teisę tiesiog būti. Pastebima, kad ši įvardyta teisė jaunuoliams reiškia galimybę laisvai leisti laiką su bendraamžiais viešose erdvėse. Pastebėta, kad jaunuoliams trūksta informuotumo apie jų pačių teises ir supratimo kaip jos yra pažeidžiamos.

Interviu metu taip pat pastebėta, kad dauguma jaunuolių mano, kad jų teisės yra ignoruojamos. 9-oje lentelėje pateiktas vienas patvirtinantis teiginys, tačiau pokalbio metu kiti informantai taip pat patvirtino šį teiginį.

Apibendrinant galima teigti, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje susiduria su įvairiais iššūkiais, kurie pažeidžia jų teises. Šie iššūkiai apima konfliktus su bendruomenės nariais ir bendraamžiais, galimybę naudotis viešosiomis erdvėmis ir kt. Tačiau galima pastebėti ir tai, kad dažniausiai šie jaunuoliai susiduria su diskriminuojančiu elgesiu ir viešųjų erdvių prieinamumu. Diskriminuojantis elgesys apima ne tik fizinę ir žodinę agresiją, kuri pasireiškia iš bendruomenės narių ir bendraamžių, dėl jų ryšių su gatve ir išvaizdos, bet taip pat išstūmimą iš viešųjų erdvių. Pastebima, kad bendruomenės nariai nelinkę matyti jaunus žmones, kurie leidžia laiką žaidimų aikštelėse, stadionuose ar kiemuose. Šie jaunuoliai yra išstumiami iš viešųjų erdvių, bendruomenės narių, dėl to, kad jie tiesiog yra. Nors Vaiko teisių konvencijoje, teisė į taikių susirinkimų laisvę ir teisė būti apsaugotam nuo bet kokios formos diskriminacijos, yra įtvirtintos 15-ame ir 2-ame straipsniuose, galima teigti, kad šios teisės ganėtinai dažnai yra pažeidžiamos. Empirinio tyrimo metu taip pat pastebėta, kad jaunuoliai ganėtinai sunkiai supranta kokios yra jų teisės, apie tai daug informuotumo nėra. Išnagrinėjus su kokiais iššūkiais ir teisių pažeidimais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, toliau bus kalbama apie ugdomąją-socialinę pagalbą šiems jaunuoliams.

3.2.4. Ugdomoji ir socialinė pagalba gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams

Teorinėje dalyje buvo pristatoma socialinio darbo gatvėje su jaunimu darbo forma. Apie šią darbo formą su informantais tiesiogiai kalbėta nebuvo, bet buvo diskutuojama apie gautą ugdomąją-socialinę pagalbą iš specialistų ir pagalbos poreikį, kurio, informantų manymu, reikia jaunimui, leidžiančiam laiką gatvėje. Iš pradžių šioje dalyje bus kalbama apie jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje gautą socialinę-ugdomąją pagalbą iš socialinių gatvės darbuotojų ir kitų specialistų, o vėliau aptarsime pagalbos poreikį jaunuoliams Vilniaus mieste, informantų atžvilgiu.

Gautos socialinės-ugdamosios pagalbos vertinimas. Kalbant apie socialinę-ugdomąją pagalbą, gautą iš socialinių gatvės darbuotojų ir kitų specialistų, tyrimo metu pastebėta, kad jaunuoliai socialinę pagalbą sieja su emocine parama ir psichologiniu palaikymu bei tarpasmeniniais santykiais, o ugdomąją pagalbą – su jaunuolių įgalinimu ir užimtumu. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirtos dvi kategorijos ir penkios jų subkategorijos (žr. 10 lentelę; 3 priedo 13 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

10 lentelė. Gautos socialinės-ugdamosios pagalbos vertinimas –
išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Socialinė pagalba	Emocinė parama ir psichologinis palaikymas
	Tarpasmeniniai santykiai
Ugdomoji pagalba	Jaunuolių įgalinimas
	Užimtumas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Psichologinė pagalba ir individualūs susitikimai, informantų teigimu, yra labai naudingi jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje: „*Aš asmeniškai pati gaunu psichologinę pagalbą, man tikrai padeda susitvarkyti su savo demonais*“ (D1.2); „*Asmeniškai aš gavau psichologinę pagalbą...*“ (D1.5); „*Individualūs susitikimai, labai labai padeda*“ (D1.2); „*Palaikymas <...> ir psichologinis pabendravimas <...> Išsipasakojimas*“ (D1.5).

Informantai taip pat įvardija, kad gavus socialinę-ugdomąją pagalbą iš darbuotojų, sustiprėjo jų tarpasmeniniai santykiai: „*Labai pastiprina santykius ir patį bendravimą <...> Pradėjau žaisti futbolą, draugų daugiau susiradau*“ (D2.1); „*Gal dar naujų žmonių, naujo bendravimo ir skirtingų žvilgsnių*“ (D1.5); „*Po to bendram rate galiu apie tai pasikalbėti...*“ (D2.2).

Bendraujant su informantais pastebėta, kad darbuotojai, dirbantys su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, teikia ne tik emocinę paramą, bet taip pat siekia įgalinti jaunos žmonės per įvairias veiklas: „*Savanorystė...*“ (D1.3); „*...savanorystės įgalinimas organizacijoje*“ (D1.4).

Kaip vieną iš svarbiausių pagalbos būdų, informantai įvardijo užimtumą: „*...ji pasiūlė važiuoti į stovyklą, aš iškart sutikau, nes nemokama stovykla. O po stovyklos supratau, kad čia geri žmonės, o ne pabaisos kažkokios*“ (D1.2). Analizuojant informantų teiginius, galima pastebėti, kad darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jaunuoliai galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgytų pasitikėjimo savimi: „*...futbolas kaip hobis tapo, daug visokių pasiūlymų gaunam, keliauti galim <...> Per žaidimą gali labiau išsikrauti...*“ (D2.1); „*Visi minėjo tą patį, žygiai, kažkuo užsiimti, laisvalaikis*“ (D1.1); „*Žygiai, užsiėmimas futbolu...*“ (D1.4); „*Užsiėmimai, stovyklos. Pats gal nevažiuočiau, bet su jais važiuoju. Kaip užsiėmimas*“ (D1.6).

Taigi, atliktas kokybinis tyrimas atskleidė, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, gautą socialinę-ugdomąją pagalbą iš specialistų vertina teigiamai. Pastebima, kad šios paslaugos apima: emocinę paramą, psichologinę pagalbą, jaunuolių įgalinimą ir užimtumą. Užimtumą informantai įvardina kaip svarbiausią ugdamosios pagalbos formą, kurios metu jaunuoliai turi erdvę, kurioje gali megzti naujus ryšius, ugdyti asmeninius įgūdžius ir pasitikėjimą savimi.

Jaunimo, leidžiančio laiką gatvėje, pagalbos poreikis. Ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, leidžiančiam laiką gatvėje, dauguma autorių įvardina kaip neatsiejamą socialinio darbo su jaunimu gatvėje dalį, siekiant skatinti jaunų žmonių dalyvavimą socialiniame gyvenime, dirbant su jais jų pačių aplinkoje (Szeintuch, 2015; Laureckis, 2023; UNICEF, 2001). Dėl šios priežasties, empirinio tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, koks yra jaunų žmonių pagalbos poreikis. Informantų buvo prašoma įvardinti jaunų žmonių, leidžiančių laiką gatvėje pagalbos poreikį ir apibūdinti pagalbą, kurios jų manymu trūksta Vilniaus mieste. Pastebėta, kad su gatve susijusiam jaunimui reikalinga psichologinė pagalba, švietimas, užimtumas ir bazinių poreikių patenkinimas. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirta viena kategorija ir keturios jos subkategorijos (žr. 11 lentelę; 3 priedo 14 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

11 lentelė. Jaunimo, leidžiančio laiką gatvėje, pagalbos poreikis – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Socialinė-ugdomoji pagalba	Psichologinė pagalba
	Ugdomoji pagalba
	Užimtumas
	Baziniai poreikiai

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Volpi (2002) prie minimų reikalingų paslaugų jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje, mini psichologinę pagalbą. Tas pastebima ir empirinio tyrimo rezultatų analizėje: „*Aš manau, kad šiaip visiems reikia psichologo pagalbos <...> Psichologinės pagalbos visiems žmonėms reikia, po truputi bent jau*“ (D1.5); „*Socialinė ir psichologinė*“ (D1.2); „*Emocinė tikrai. Būna daug kas gatvėje pakeičia tavo emocijas ir negali sustot <...> Bet tikrai tokia emocinės ir psichinės sveikatos pagalba*“ (D2.1); „*Tikrai sutinku, kad emocinė...*“ (D2.2).

JT bendruosiuose komentaruose (2018) teigiama, kad su gatvėmis susiję vaikai turėtų gauti prieigą prie pagrindinių paslaugų, tarp jų ir švietimo paslaugų. Tą įvardina dalyvavę informantai: „*Gal socialinio ugdymo, apie mėnesines, ne visi tėvai gali savo dukrom papasakoti, apie hormonus, apie tokius va dalykus, kas darosi su žmogaus kūnu, kai tas sąmyšis būna pagalbos reikia tikrai labai daug*“ <...> „*Gal reikėtų dar švietimui daugiau laiko skirti. Pavyzdžiui kelionės į muziejus į tokius va*“ (D1.2); „*Socializmo pagalbos žmonėms, kurie negali bendrauti normaliai, neranda draugų. Tai irgi labai padeda*“ (D1.5).

Youth and the United Nations (2008) teigimu, dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, reikėtų taikyti intervencijas, kurios susijusios su užimtumu. Atlikto tyrimo analizė taip pat patvirtina šį teiginį: „Pats svarbiausias buvo pramušt laiką“ (D1.1); „Laisvalaikis ir viskas <...> futbolo kamuolio...“ (D1.6); „...fiziniai užsiėmimai...“ (D1.5).

Nors teorinėje dalyje nebuvo kalbėta apie bazinių jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, poreikių patenkinimą, vienas iš informantų teigė, kad jam yra svarbūs: „Užkandžiai...“ (D1.6).

Taigi, empirinio tyrimo rezultatų analizės metu pastebėta, kad viena iš svarbiausių ir reikalingiausių pagalbų jaunimui, leidžiančiam laiką gatvėje – socialinė pagalba, kuri siejama su psichologine pagalba ir emocine parama. Taip pat neatsiejama pagalbos forma – užimtumas. Galima pastebėti, kad jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje dažnai susiduria su užimtumo stoka, dėl šios priežasties, jaunuoliams reikalingos tikslinės intervencijos, tokios kaip: sporto užsiėmimai, erdvių atnaujinimas, savanoriška veikla ir kt., kurios suteiktų erdvę jaunuoliams ugdyti asmeninius įgūdžius ir pasitikėjimą savimi.

Apibendrinant galima teigti, kad jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje yra svarbu gauti socialinę-ugdomąją pagalbą tam, kad jie galėtų pilnavertiškai dalyvauti socialiniame gyvenime. Kaip reikalingiausią pagalbą galima įvardinti – užimtumą. Užimtumas apima: stovyklas, įvairius užsiėmimus, kuriuos organizuoja darbuotojai ir tiesiog būvimą su jaunuoliu jo erdvėje atsinešus kamuolį ar užkandžių. Tokios pagalbos metu jaunuoliams yra suteikiama saugi erdvė kurti tarpasmeninius santykius, ugdyti socialinius įgūdžius ir didinti savivertę. Taip pat neatsiejama pagalbos forma – emocinė parama ir palaikymas. Šie jaunuoliai susiduria su įvairiais sunkumais ir iššūkiais, dėl šios priežasties jų pasitikėjimas suaugusiu žmogumi mažėja, dėl to jiems ypatingai svarbu gauti palaikymą. Išnagrinėjus teikiamos ugdomosios-socialinės pagalbos formas ir tikslus jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje, pereinama prie socialinių gatvės darbuotojų vaidmens, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą šiems jaunuoliams.

3.2.5. Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje

Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo. Siekiant išsiaiškinti socialinių gatvės darbuotojų vaidmenį, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje, su informantais buvo diskutuojama apie santykį su įvairiais specialistais. Informantų buvo prašoma papasakoti apie savo patirtis, susidūrus su socialiniais gatvės darbuotojais arba kitais pagalbos specialistais. Empirinio tyrimo metu pastebėta, kad jaunuoliai šias patirtis sieja su pirmuoju kontaktu ir santykiu su darbuotojais. Pirmasis kontaktas apima šias subkategorijas: per draugus, gatvėje ir internetas. Nors informantų buvo klausama apie įvairius specialistus, daugiausia jie dalinosi apie socialinius gatvės darbuotojus. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirta viena kategorija ir trys jos subkategorijos

(žr. 12 lentelę; 3 priedo 11 lentelę). Toliau aprašyta pagrindinė kategorija ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

12 lentelė. Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo –
išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Pirmasis kontaktas	Per draugus
	Gatvėje
	Internetas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Nors teorinėje dalyje buvo teigiama, kad socialinio darbo gatvėje išskirtinis bruožas yra tas, jog darbuotojai išeina iš institucijų dirbti su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, jų aplinkoje (Segulin ir kt. 2019), bendraujant su informantais pastebėta, kad keli iš jų apie socialinius gatvės darbuotojus sužinojo iš draugų: „*Su manim taip nebuvo gatvėj susipažinta, aš tiesiog atėjau su draugais*“ (D1.1); „...*po to mes per draugus, su kompanija. Keli iš jų pradėjo vaikščioti į centrą ir aš kartu pradėjau <...> Į centrą atėjau pirmą kartą po šešių mėnesių, nežinau kodėl taip vėlai pradėjau eiti. Galvojau kam man to reikia*“ (D1.6).

Miginis (2015) teigia, socialiniai gatvės darbuotojai inicijuoja kontaktą patys, lankydamiesi jaunų žmonių susibūrimo vietose. Dauguma informantų, kurie dalyvavo tyrime, taip pat pažymėjo, kad su socialiniais gatvės darbuotojais susipažino gatvėje, ten kur jaunuoliai leido laiką: „*Aš buvau su drauge ir prie manęs priėjo X. Ji buvo viena. Darbuotoja su mano drauge jau buvo pažįstama, o aš išsigandau, pagalvojau kas čia per moteris priėjo prie mūsų. Čia mano pirmas išpūdis buvo*“ (D1.2); „*Lauke, stadione. Irgi su X. Tada nežinojau kas yra socialiniai gatvės darbuotojai, bet tada ji man pradėjo pasakoti. Aš galvojau, kad čia tie kur ateina prie žmonių „tikintieji“. Aš pagalvojau, kad nu tiek to, bet kai papasakojo supratau ir priėmiau ramiai*“ (D1.4); „*Aš irgi susipažinau gatvėje su X. Irgi buvau stadione tuo metu. Ačiū dievui futbolo nežaidžiau, bet leidau laiką ir man buvo labai nuobodu, nes buvo tik viena panelė kompanijoje. Tai sėdėjau ir kalbėjau tik su X visą laiką, žaidėm stalo žaidimus. O po to ji mane pakvietė į merginų vakarus, prisimenu, kad dar tada patalpos buvo centre. Pradėjau lankyti nuo 8 metų. Po to kitą kartą atsiradau jau kartu su sese ir iki šiol vaikštau ir nesiruošiu išeiti*“ (D1.5); „*Aš susipažinau su X, kada buvau stadione. Pas mus nebuvo kamuolio, o jie jį atsinešė. Aš pagalvojau, o kaip faina, nemokamas kamuolys, nu ir viskas, pažaidėm ir išėjom namo.<...> Iš pradžių vis prieidavo prie mūsų gatvėje...*“ (D1.6); „*Vieną dieną eini, pamatai, kad visi žaidžia futbolą, ateini iki jų, tau leidžia prisijungti ir kažkaip įsivažiuoji į viską*“ (D2.1).

Informantai teigė, kad su socialiniais gatvės darbuotojais susipažino ir internete: „*Na, kažkaip internetu, užsiregistravau į stovyklą ir taip susipažinau*“ (D1.3).

Taigi, atlikus kokybinio tyrimo rezultatų analizę galima, teigti, kad pagrindinis socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti santykį su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje jų susibūrimo vietose. Tačiau pastebima ir tai, kad šie darbuotojai yra ganėtinai lankstūs, dėl to su jaunuoliais siekia susipažinti įvairiais būdais: per draugus ar internetu.

Socialinių gatvės darbuotojų ir jaunimo darbuotojų santykio kūrimas. Teorinėje dalyje buvo kalbama apie socialinių gatvės darbuotojų vertybes, viena iš jų, kaip teigia (Segulin ir kt. 2019), pagarba, kurios metu su jaunuoliu, leidžiančiu laiką gatvėje siekiama užmegzti tvirtus bei pasitikėjimu grįstus santykius. Empirinio tyrimo metu atrasta, kad jaunuoliams santykiai su darbuotojais siejasi su – psichologais, socialiniais gatvės darbuotojais/jaunimo darbuotojais ir santykio kūrimu. Nors įvardytoje kategorijoje informantai paminėjo ir psichologus, šioje dalyje kalbėsime tik apie socialinius gatvės darbuotojus/jaunimo darbuotojus ir santykio kūrimą. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirta viena kategorija ir trys jos subkategorijos (žr. 13 lentelę; 3 priedo 12 lentelę). Toliau aprašyta pagrindinė kategorija ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

13 lentelė. Socialinių gatvės darbuotojų ir jaunimo darbuotojų santykio kūrimas – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Santykiai su darbuotojais	Psichologai
	Socialiniai gatvės darbuotojai/jaunimo darbuotojai
	Santykio kūrimas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Bendraujant su informantais buvo pastebėta, kad socialiniai gatvės darbuotojai/jaunimo darbuotojai, jaunuoliams leidžiantiems laiką gatvėje yra patikimas suaugęs žmogus: „*Jis ne kaip psichologas, su juo tiesiog paprasčiau, kaip su draugu, gali pajuokauti, pasipasakoti*“ (D2.1); „*X tikrai yra labai geras žmogus, su juo labai lengva kalbėti ir jis išklauso labai lengvai*“ (D2.2); „*Su X galima normaliai pakalbėti, nes jis tiesiog supranta mus. Su juo ir pajuokaut galima ir jis nelabai neigia kažką. Aišku, jei kažkas labai blogo, jis pasakys, bet jam ir išsipasakoti galima viską, nereikia nieko slėpti...*“ (D2.3); „*Čia iš karto matosi, kad nemokami psichologai*“ (D1.1).

Nors teorinėje dalyje buvo kalbama apie tai, kad su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje yra ganėtinai sunku sukurti santykį dėl įvairių jų patirčių, dalyvavę informantai paneigė šį teiginį: „*Santykiui sukurti užteko stovyklos – penkių dienų*“ (D1.2); „*Ilgai truko sukurti santykį*“ (D1.6); „*Su šiuo žmogumi nelabai užtruko*“ (D2.1).

Taigi, atlikto kokybinio tyrimo metu pastebėta, kad jaunuoliams ypatingai svarbu santykis su darbuotojais, ypač, kai jis pasižymi atvirumu, pagarba ir aktyviu įsiklausymu. Galima teigti, kad

vienas iš svarbiausių socialinių gatvės darbuotojų tikslų prieš pradėdant teikti pagalbą – užmegzti tvirtus bei pasitikėjimu grįstus santykius su jaunimu.

Apibendrinant galima teigti, kad socialiniai darbuotojai, dirbantys su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, susipažįsta ne tik jaunuolių susibūrimo vietose. Nors pagrindinis darbuotojų tikslas – pasiekti jaunos žmonės ten kur jie leidžia laiką, šie specialistai neapsiriboja tik išėjimais į gatvę, jie taip pat susipažįsta ir kitomis formomis. Taip pat pastebima, kad jaunuoliams yra svarbus ryšys su šiais specialistais. Dėl to galima manyti, kad pagrindinis socialinių gatvės darbuotojų tikslas – sukurti pasitikėjimu grįstus santykius su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje ir teikti jiems visapusišką pagalbą.

3.2.6. Paslaugų tobulinimas jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje

Teorinėje dalyje minima, kad jauni žmonės, kurie leidžia laiką gatvėje, turi nemažai vidinių resursų, tačiau jiems dažnai trūksta išorinių išteklių, kurie siejasi su socialine parama, psichologine ir emocine pagalba, užimtumu ir kt. (World Health Organization, 2012). Dėl šios priežasties, empirinio tyrimo metu su informantais buvo kalbama apie paslaugų tobulinimą jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje.

Paslaugų jaunuoliams tobulinimas. Informantų buvo prašoma nusakyti pokyčius, kurių jų nuomone reiktų Vilniuje, kad jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje gautų reikiamą pagalbą, kuri užtikrintų jiems priklausančias teises. Kalbant apie pokyčius, kurių reiktų Vilniuje, kad jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje būtų lengviau gauti reikiamą pagalbą bei užtikrinti jiems priklausančias vaiko teises, informantai įvardijo plėtrą ir infrastruktūrą bei tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir jaunuolio palaikymą. Plėtra ir infrastruktūra apima darbuotojų pasiekiamumą ir viešųjų erdvių kūrimą, o tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir jaunuolio palaikymas – bendradarbiavimą, atstovavimą ir santykį. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirtos dvi kategorijos ir penkios jų subkategorijos (žr. 14 lentelę; 3 priedo 15 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

14 lentelė. Paslaugų jaunuoliams tobulinimas – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Plėtra ir infrastruktūra	Darbuotojų pasiekiamumas
	Viešųjų erdvių kūrimas
Tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir jaunuolio palaikymas	Bendradarbiavimas
	Atstovavimas
	Santykis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Bendraudant su informantais pastebėta, kad Vilniaus mieste socialinis darbas gatvėje vykdomas ne visose rajonuose, dėl to informantai kaip svarbą įvardijo darbuotojų pasiekiamumą: „Dažniau prie Go 9 būti <...> Dažniau savaitgaliais dirbti“ (D1.2); „Daugiau tokių socialinių vietų, socialinių gatvės darbuotojų. Kadangi žinau tik tris rajonus Vilniuje, kur veikia tokie darbuotojai: Justiniškės, Pilaitė ir Naujininkai, daugiau nežinau nieko <...> Baltasis tiltas <...> Daugiau nemokamų paslaugų. Kadangi jaunimas dažniausiai neturi, tai juos vis tiek sudomina kažkas nemokamo, kažkokios paslaugos.“ (D1.5); „Dirbti centre, nes daug „chebros“, kad jie kažkuo užsiimtų“ (D1.6).

Tyrimo metu informantai dalinasi, kad vienas iš daugelio iššūkių, su kuriuo susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, viešųjų erdvių prieinamumas. Dėl šios priežasties, kaip galimybę turėti saugias erdves, kuriose jaunuoliai galėtų susirinkti jie įvardijo: „Pastatyti rampas, kad jų negriautų“ (D1.2); „Pastatyti gal kažkokias pavėsines, kad jos būtų paaugliams. Daugiau erdvių jaunuoliams“ (D1.5).

Kaip vieną iš svarbiausių paslaugų tobulinimo formų informantai įvardina bendradarbiavimą su kitais specialistais: „Gal per mokyklas eiti ir siūlyti jaunuoliams, kad žiūrėkit „chebra“ mes čia esame tokia ir tokia organizacija, mes siūlom tokias ir tokias veiklas, jeigu jums reikia, jūs galite ateiti, viskas anonimiškai“ (D1.2); „Reklamuot daugiau reiktų, kad pasiekti tuos jaunuolius <...> Man atrodo, kad darbuotojai ir turi taip pasiekti tuos jaunuolius, pavyzdžiui į dienynus ar mokytojams nusiųsti anketas ar ką, kad gali čia ateiti, jei nori <...> Tiesiog ateik ir išbandyk“ (D2.1); „Manau reikėtų tiesiog daugiau reklamuoti, kad yra tokios organizacijos ir kad daugiau žmonių sužinotų apie tai. Galbūt plakatai, lapeliai, kuriuos galima išdalinti mokykloje“ (D2.2).

Pastebima ir tai, kad jaunuoliams yra svarbu, jog jų teisės būtų atstovaujamos. Čia tinkamas vieno informanto pasisakymas, kuriam pritarė kiti grupinės diskusijos dalyviai: „Atstovauti jaunuolius, jų teises“ (D1.2).

Kaip jau buvo pastebėta, jaunuoliams ypatingai svarbus pagarbus ir neteisiantis santykis, tas pastebima informantų teiginiuose: „Kad nebūtų kaip mokytojai, o tiesiog kaip vyresni draugai“ (D2.1); „Aš manau, kad galbūt labiau reikėtų supratimo, kad labiau suprastų ir neteistų. Kad neteistų ir labiau suprastų jaunimą ir neneigtų jų pasirinkimo“ (D2.3).

Taigi, atlikto kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad norint suteikti jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje, galimybę gauti reikiamą pagalbą ir užtikrinti jiems priklausančias vaiko teises, ypatingai svarbus – darbuotojų pasiekiamumas ir bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis. Informantai įvardina, kad socialinių gatvės darbuotojų veikla turėtų apimti daugiau rajonų, kad jaunuoliai galėtų lengviau sužinoti apie teikiamas paslaugas. Taip pat neatsiejama šio darbo dalis turėtų būti bendradarbiavimas, kurio metu būtų siekiama informuoti ir skatinti aktyvesnę

jaunuolių įsitraukimą. Kiti mažiau minėti, bet taip pat svarbūs paslaugų tobulinimo būdai – viešųjų erdvių kūrimas, jaunuolių teisių atstovavimas ir pagarbus santykis.

Būdai užtikrinti gatvėse laiką leidžiančių jaunuolių teises. Toliau kalbant apie būdus, kuriais būtų galima užtikrinti vaiko teises jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, informantai įvardijo socialinę integraciją ir viešųjų erdvių prieinamumą. Ši kategorija apima šias subkategorijas: viešinimas, palaikymas ir priėmimas bei viešąsias erdves. Išanalizavus jaunuolių pasisakymus, išskirta viena kategorija ir trys jos subkategorijos (žr. 15 lentelę; 3 priedo 16 lentelę). Toliau aprašytos pagrindinės kategorijos ir subkategorijos, kurios buvo išskirtos.

15 lentelė. Būdai užtikrinti gatvėse laiką leidžiančių jaunuolių teises – išskirtos kategorijos ir subkategorijos

Kategorija	Subkategorija
Socialinė integracija ir viešųjų erdvių prieinamumas	Viešinimas
	Palaikymas ir priėmimas
	Viešosios erdvės

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Jaunuoliai kaip vieną iš svarbiausių būdų, siekiant užtikrinti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, įvardina viešinimą: „Ugdyti naują požiūrį. Rodyti per televizorių, kad jaunimas yra visuomenės ateitis <...> Reklamuoti, kad jaunimas turi savo teises. Televizija, radijas, youtube“ (D1.2); „...kodėl mes nedarom vaikų atstovavimo parado? Vaikų teisių paradas. Eina visi darbuotojai kartu su vaikais ir plakatais „vaikai laisvi“. Video vlogai. Parodyti, kad čia išeina visa energija“ (D1.5).

Jaunuoliai yra marginalizuota populiacija, kuri susiduria su įvairiais sunkumais, dėl to šiems jaunuoliams yra be galo svarbus palaikymas, tą patvirtina informantų teiginiai: „Priimti visus, kad ir kaip bebūtų“ (D1.2).

Informantai teigia, kad norint, jog jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisės būtų užtikrinamos, reikėtų įkurti viešąsias erdves, kuriose galėtų rinktis visi: „Realiai reikėtų kokios vietos, kur galėtų žmonės ateiti, su paspirtukais važinėti. Kokį garažą išsinuomuoti, kad važinėti, sėdėti, bendrauti, žaisti. Tiesiog erdvė, kuria galėtų naudotis visi“ (D1.2).

Taigi, atlikto kokybinio tyrimo analizės metu pastebėta, kad būdai, kuriais būtų siekiama užtikrinti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisės yra įvairūs, tokie kaip: viešinimas, palaikymas ir viešųjų erdvių kūrimas.

Apibendrinant galima teigti, kad nėra vieno būdo, kuris apimtų paslaugų tobulinimą jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje. Pastebima, kad šie būdai gali būti įvairūs: palaikymas, viešinimas, viešųjų erdvių įkūrimas, teisių atstovavimas ir kt. Tačiau vieni iš reikalingiausių būdų –

socialinių gatvės darbuotojų pasiekiamumas ir bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis. Šis paslaugų tobulinimas yra reikalingas tam, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, būtų labiau informuoti apie jiems teikiamas paslaugas, ir kad jie turėtų didesnę paslaugų pasiekiamumą.

3.3. Ekspertų apklausos Delfi metodu rezultatai

Taikant Ekspertų interviu Delfi metodą, buvo siekiama išgryninti informaciją, susijusią su gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimu, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste. Detalų taikyto metodo aprašymą žr. 2 priede.

Delfi tyrimo metodo analizė susideda iš VI gairių: I-oji gairė apima pagrindinius veiksnius, dėl kurių jaunuoliai leidžia laiką gatvėje; II-oji – pagrindines jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje rizikas; III-ioji – iššūkius ir teisių pažeidimus, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje; IV-oji – ugdomąją ir socialinę pagalbą gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams; V-oji – socialinių gatvės darbuotojų vaidmenį, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje ir VI-oji – paslaugų tobulinimą jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje.

Pagrindiniai veiksniai, dėl kurių jaunuoliai leidžia laiką gatvėje. Ekspertų apklausos tyrimo analizę pradėsime nuo pagrindinių veiksnių, dėl kurių jaunuoliai pradeda leisti laiką gatvėje. Ekspertų apklausoje Delfi metodu pirmame etape I gairėje ekspertams buvo pasiūlyta išsirinkti vieną iš trijų teiginių (*Šeimos iširimai ar konfliktai šeimoje yra vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris skatina jaunas žmones pradėti laiką leisti gatvėje, nes taip jie gali atitolti nuo šeiminių problemų; Bendraamžių įtaka ir laiko leidimas su panašiais draugais, kurie taip pat leidžia laiką gatvėje; Jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo*) (žr. 4 priedą, I etapo I gairę).

Delfi ekspertų apklausos rezultatai po I-ojo etapo parodė, ekspertų nuomonės pasiskirstymą: keturi ekspertai pasirinko teiginį, kad pagrindiniai veiksniai, dėl kurių jaunuoliai leidžia laiką gatvėje yra *Jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo*, o likę du pasirinko teiginį *Bendraamžių įtaka ir laiko leidimas su panašiais draugais, kurie taip pat leidžia laiką gatvėje* (žr. 4 priedo 1 lentelę). Kadangi nei vienas iš ekspertų nepasirinko teiginio, kad *Šeimos iširimai ar konfliktai šeimoje yra vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris skatina jaunas žmones pradėti laiką leisti gatvėje, nes taip jie gali atitolti nuo šeiminių problemų*, šis teiginys antrame etape buvo pašalintas.

Antrame apklausos etape ekspertams pasiūlyta išsirinkti vieną iš dviejų teiginių (*Bendraamžių įtaka ir laiko leidimas su panašiais draugais, kurie taip pat leidžia laiką gatvėje; Jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau*

leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo) (žr. 4 priedą, II etapo I gairę).

Apklaustos II-ojo etapo rezultatais, matomas nežymus ekspertų nuomonių pasiskirstymas: didžioji dalis ekspertų, penki iš jų palaikė teiginį *Jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo*, ir likęs vienas ekspertas – teiginį *Bendraamžių įtaka ir laiko leidimas su panašiais draugais, kurie taip pat leidžia laiką gatvėje* (žr. 4 priedo 1 lentelę). Iš šių rezultatų, išgrynintų per du etapus, galima teigti, kad vienos priežasties dėl ko jaunuoliai pasirenka leisti laiką gatvėje nėra, tačiau didelę įtaką daro jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, o vėliau bendraamžių įtaka.

Apibendrinant galima teigti, kad ekspertų apklausos, atliktos taikant Delfi metodą, rezultatais, pagrindinis veiksnys, dėl kurio jaunuoliai pradeda leisti laiką gatvėje – jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo, tačiau ekspertai pritaria, kad bendraamžių įtaka taip pat yra vienas iš veiksnių.

Pagrindinės jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, rizikos. Toliau buvo siekiama išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie pagrindines jaunuolių, kurie leidžia gatvėje patiriamas rizikas.

Ekspertų apklausoje Delfi metodu pirmame etape II gairėje ekspertams buvo pasiūlyta išsirinkti vieną iš trijų teiginių (*Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti smurtą ar prievartą, dažniau susiduria su įvairaus pobūdžio diskriminacija; Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes; Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti depresiją, nerimą ir psichologinius sutrikimus*) (žr. 4 priedą, I etapo II gairę).

Ekspertų apklausos rezultatai po I etapo parodė, jog ekspertų nuomonės dėl jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, patiriamų rizikų yra panašios: trys ekspertai pasirinko teiginį, kad *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti smurtą ar prievartą, dažniau susiduria su įvairaus pobūdžio diskriminacija*, o likę trys pasirinko teiginį *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes* (žr. 4 priedo 2 lentelę). Tuo pačiu ekspertų pritarimo visiškai nesulaukė teiginys *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti depresiją, nerimą ir psichologinius sutrikimus*, dėl to antrame etape jis buvo eliminuotas.

Antrame apklausos etape ekspertams pasiūlyta išsirinkti vieną iš dviejų teiginių (*Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti smurtą ar prievartą, dažniau susiduria su įvairaus pobūdžio diskriminacija; Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes*) (žr. 4 priedą, II etapo II gairę). Apklaustos II-ame matomas

ekspertų nuomonių sutapimas, visi šeši ekspertai pasirinko teiginį *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes* (žr. 4 priedo 2 lentelę).

Apibendrinant ekspertų nuomonę, kuri buvo išgryninta per du Delfi tyrimo etapus, galima teigti, kad yra kelios rizikos, su kuriomis susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, tačiau viena iš pagrindinių rizikų – įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes.

Iššūkiai ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria laiką gatvėje leidžiantys jaunuoliai.

Ekspertų apklausoje Delfi metodu pirmame etape III gairėje ekspertams buvo pasiūlyta išsirinkti vieną iš keturių teiginių (*Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai būna išstumiami iš viešųjų erdvių, o tai pažeidžia jų teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę; Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su diskriminacija, smurtu ar prievarta, neteisėtais sulaikymais ir kt. Šios aplinkybės pažeidžia jaunuolių teisę būti apsaugotiems nuo bet kokios formos smurto; Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, tokiais kaip nesaugi aplinka, nusikalstamumo grėsmės, priklausomybės ir kt. Tai riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos; Jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, trūksta pritaikytų paslaugų, kuriomis būtų tenkinami jų socialiniai ir psichologiniai poreikiai, dėl to kyla sunkumų, užtikrinant jų teisę į sveikatos priežiūrą, socialinį įsitraukimą ir asmeninį tobulėjimą*) (žr. 4 priedą, I etapo III gairę).

I-asis etapas parodė, jog ekspertų nuomonės išsiskyrė: du ekspertai pasirinko teiginį, kad *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai būna išstumiami iš viešųjų erdvių, o tai pažeidžia jų teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę*, kiti du ekspertai, kad *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, tokiais kaip nesaugi aplinka, nusikalstamumo grėsmės, priklausomybės ir kt. Tai riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos*, o likę du ekspertai, kad *Jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, trūksta pritaikytų paslaugų, kuriomis būtų tenkinami jų socialiniai ir psichologiniai poreikiai, dėl to kyla sunkumų, užtikrinant jų teisę į sveikatos priežiūrą, socialinį įsitraukimą ir asmeninį tobulėjimą* (žr. 4 priedo 3 lentelę). Pastebėta, kad nei vienas iš ekspertų nepasirinko teiginio, kad *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su diskriminacija, smurtu ar prievarta, neteisėtais sulaikymais ir kt. Šios aplinkybės pažeidžia jaunuolių teisę būti apsaugotiems nuo bet kokios formos smurto*, dėl to antrame etape jis nebuvo pateikiamas.

Antrame apklausos etape ekspertams pasiūlyta išsirinkti vieną iš trijų teiginių (*Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai būna išstumiami iš viešųjų erdvių, o tai pažeidžia jų teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę; Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, tokiais kaip nesaugi aplinka, nusikalstamumo grėsmės, priklausomybės ir kt. Tai riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos; Jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje,*

trūksta pritaikytų paslaugų, kuriomis būtų tenkinami jų socialiniai ir psichologiniai poreikiai, dėl to kyla sunkumų, užtikrinant jų teisę į sveikatos priežiūrą, socialinį įsitraukimą ir asmeninį tobulėjimą) (žr. 4 priedą, II etapo III gairę).

Apklausoje II-e etape pakoregavus teiginius, matomas ekspertų nuomonės pasiskirstymas: keturi iš jų pasirinko teiginį, kad *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, tokiais kaip nesaugi aplinka, nusikalstamumo grėsmės, priklausomybės ir kt. Tai riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos*, o po vieną ekspertą palaikė – teiginius, kad *Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai būna išstumiami iš viešųjų erdvių, o tai pažeidžia jų teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę; Jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, trūksta pritaikytų paslaugų, kuriomis būtų tenkinami jų socialiniai ir psichologiniai poreikiai, dėl to kyla sunkumų, užtikrinant jų teisę į sveikatos priežiūrą, socialinį įsitraukimą ir asmeninį tobulėjimą* (žr. 4 priedo 3 lentelę).

Apibendrinant galima teigti, kad nėra vieno iššūkio ir teisių pažeidimo, su kuriuo susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, tačiau ekspertai įvardina, kad vienas iš pagrindinių – jaunuolių naudojimas pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos. Apibendrintai, galima teigti, kad laiką gatvėje leidžiantys jaunuoliai labiausiai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, kurie riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis.

Ugdomoji ir socialinė pagalba gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams. Pirmame etape ekspertams buvo pasiūlyta išsirinkti vieną iš keturių teiginių (*Emocinės ir psichologinės paramos teikimas jaunimui, kurie leidžia laiką gatvėje, yra darbuotojų prioritetas, siekiant sukurti pasitikėjimą ir skatinti ilgalaikius pokyčius; Siekiant prisitaikyti prie įvairios jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, aplinkos ir poreikių, darbuotojai taiko lankstų pagalbos ir intervencijos metodą; Darbuotojai, dirbantys su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje užtikrina, kad jaunuoliai būtų informuoti apie savo teises ir galėtų pasinaudoti teisine apsauga nuo diskriminacijos, smurto ir kt.; Teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi*) (žr. 4 priedą, I etapo IV gairę).

Ekspertų apklausos rezultatai po I etapo parodė, jog ekspertų nuomonės dėl ugdomosios ir socialinės pagalbos gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams išsiskyrė: du ekspertai palaikė teiginį, kad *Siekiant prisitaikyti prie įvairios jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, aplinkos ir poreikių, darbuotojai taiko lankstų pagalbos ir intervencijos metodą*, dar du – teiginį, kad *Teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi*, o po vieną ekspertą palaikė – teiginius, kad *Emocinės ir psichologinės paramos teikimas jaunimui, kurie leidžia laiką gatvėje, yra darbuotojų*

prioritetas, siekiant sukurti pasitikėjimą ir skatinti ilgalaikius pokyčius; Darbuotojai, dirbantys su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje užtikrina, kad jaunuoliai būtų informuoti apie savo teises ir galėtų pasinaudoti teisine apsauga nuo diskriminacijos, smurto ir kt. (žr. 4 priedo 4 lentelę). Kadangi ekspertams buvo ganėtinai sunku pasiekti bendrą nuomonę, teiginiai, kuriuos pasirinko po vieną ekspertą, buvo eliminuoti.

Antrame apklausos etape ekspertams pasiūlyta išsirinkti vieną iš dviejų teiginių (*Siekiant prisitaikyti prie įvairios jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, aplinkos ir poreikių, darbuotojai taiko lankstų pagalbos ir intervencijos metodą; Teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi*) (žr. 4 priedą, II etapo IV gairę).

Apklausos II-e etape pakoregavus teiginius, matomas žymus ekspertų nuomonės sutapimas: penki ekspertai pasirinko teiginį, kad *Teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi* ir tik vienas ekspertas pasirinko – teiginį, kad *Siekiant prisitaikyti prie įvairios jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, aplinkos ir poreikių, darbuotojai taiko lankstų pagalbos ir intervencijos metodą* (žr. 4 priedo 4 lentelę).

Apibendrinant galima teigti, kad Ekspertų apklausos, atliktos taikant delfi metodą, rezultatais, ugdomosios-socialinės pagalbos metodai, kurie taikomi dirbant su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje, yra įvairūs, tačiau vienas iš svarbiausių – taikant socialinės-ugdomosios pagalbos metodus sukurti erdves, kuriose jaunuoliai galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgytu pasitikėjimo savimi. Taigi, teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi.

Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą laiką gatvėje leidžiančiam jaunimui. Toliau, siekiant suprasti kaip yra užtikrinamos gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisės, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą, buvo svarbu suprasti socialinių gatvės darbuotojų vaidmenį.

Pirmame etape ekspertams buvo pasiūlyta išsirinkti vieną iš trijų teiginių (*Socialiniai gatvės darbuotojai bendradarbiauja su įvairiais specialistais ir organizacijomis, siekiant užtikrinti, jog būtų atsižvelgta į jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises ir paslaugų prieinamumą; Socialiniai gatvės darbuotojai yra tarpininkai tarp jaunų žmonių ir įvairių sistemų. Jų tikslas – apsaugoti jaunimą nuo diskriminacijos ir teisių pažeidimų, tuo pačiu užtikrinant, kad jie turėtų galimybę gauti jiems reikalingas paslaugas; Socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti tvirtus ir pasitikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises*) (žr. 4 priedą, I etapo V gairę).

Ekspertų apklausos Delfi metodo metu I-asis etapas parodė, jog penki ekspertai palaiko teiginį, kad *Socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti tvirtus ir pasitikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises* ir tik vienas ekspertas pasirinko – teiginį, kad *Socialiniai gatvės darbuotojai bendradarbiauja su įvairiais specialistais ir organizacijomis, siekiant užtikrinti, jog būtų atsižvelgta į jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises ir paslaugų prieinamumą*. Teiginys, kad *Socialiniai gatvės darbuotojai yra tarpininkai tarp jaunų žmonių ir įvairių sistemų. Jų tikslas – apsaugoti jaunimą nuo diskriminacijos ir teisių pažeidimų, tuo pačiu užtikrinant, kad jie turėtų galimybę gauti jiems reikalingas paslaugas* buvo pašalintas, nes nei vienas iš dalyvavusių ekspertų jo nepasirinko (žr. 4 priedo 5 lentelę).

Antrame apklausos etape ekspertams pasiūlyta išsirinkti vieną iš dviejų teiginių (*Socialiniai gatvės darbuotojai bendradarbiauja su įvairiais specialistais ir organizacijomis, siekiant užtikrinti, jog būtų atsižvelgta į jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises ir paslaugų prieinamumą; Socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti tvirtus ir pasitikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises*) (žr. 4 priedą, II etapo V gairę).

Apklausos II-ame, pakoregavus teiginius, matomas ekspertų nuomonių sutapimas, visi šeši ekspertai pasirinko teiginį: *Socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti tvirtus ir pasitikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises* (žr. 4 priedo 5 lentelę).

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinis socialinių gatvės darbuotojų tikslas, siekiant užtikrinti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teises, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą yra užmegzti tvirtus ir pasitikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises.

Paslaugų laiką gatvėje leidžiantiems jaunuoliams tobulinimas. Pirmame etape ekspertams buvo pasiūlyta išsirinkti vieną iš keturių teiginių (*Norint pasiekti kuo daugiau jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, reikėtų plėsti socialinių gatvės darbuotojų veiklą, apimant daugiau rajonų; Turėtų vykti socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su mokyklomis ir įvairiomis bendruomenės erdvėmis, didinant jaunuolių informuotumą ir skatinant aktyvesnį jaunuolių dalyvavimą visuomenės gyvenime; Tikslinga kurti prieinamas ir saugias viešąsias erdves, kuriose jaunimas turėtų teisę susirinkti ir saugiai leisti laisvą laiką; Tikslingas didesnis socialinių gatvės darbuotojų įsitraukimas, atstovaujant jaunų žmonių teises*) (žr. 4 priedą, I etapo VI gairę).

I-asis etapas parodė, jog ekspertų nuomonės ganėtinai išsiskyrė: trys ekspertai pasirinko teiginį, kad *Tikslinga kurti prieinamas ir saugias viešąsias erdves, kuriose jaunimas turėtų teisę susirinkti ir saugiai leisti laisvą laiką*, du ekspertai pasirinko – teiginį, kad *Norint pasiekti kuo*

daugiau jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, reikėtų plėsti socialinių gatvės darbuotojų veiklą, apimant daugiau rajonų ir vienas iš ekspertų palaikė – teiginį, kad Turėtų vykti socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su mokyklomis ir įvairiomis bendruomenės erdvėmis, didinant jaunuolių informuotumą ir skatinant aktyvesnį jaunuolių dalyvavimą visuomenės gyvenime. Kadangi nei vienas iš ekspertų nepalaikė – teiginio, kad Tikslingas didesnis socialinių gatvės darbuotojų įsitraukimas, atstovaujant jaunų žmonių teises, šis teiginys buvo eliminuotas (žr. 4 priedo 6 lentelę).

Antrame apklausos etape ekspertams pasiūlyta išsirinkti vieną iš trijų teiginių (*Norint pasiekti kuo daugiau jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, reikėtų plėsti socialinių gatvės darbuotojų veiklą, apimant daugiau rajonų; Turėtų vykti socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su mokyklomis ir įvairiomis bendruomenės erdvėmis, didinant jaunuolių informuotumą ir skatinant aktyvesnį jaunuolių dalyvavimą visuomenės gyvenime; Tikslinga kurti prieinamas ir saugias viešąsias erdves, kuriose jaunimas turėtų teisę susirinkti ir saugiai leisti laisvą laiką*) (žr. 4 priedą, II etapo VI gairę).

Apklausos II-ame, pakoregavus teiginius, matomas nežymus ekspertų nuomonių pasiskirstymas: keturi ekspertai pasirinko teiginį, kad *Tikslinga kurti prieinamas ir saugias viešąsias erdves, kuriose jaunimas turėtų teisę susirinkti ir saugiai leisti laisvą laiką*, o likę du ekspertai – teiginį, kad *Turėtų vykti socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su mokyklomis ir įvairiomis bendruomenės erdvėmis, didinant jaunuolių informuotumą ir skatinant aktyvesnį jaunuolių dalyvavimą visuomenės gyvenime*. Nei vienas iš ekspertų nepalaikė – teiginio, kad *Norint pasiekti kuo daugiau jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, reikėtų plėsti socialinių gatvės darbuotojų veiklą, apimant daugiau rajonų*. (žr. 4 priedo 6 lentelę)

Apibendrinant galima teigti, kad labiausiai išryškėjo vienas būdas, kaip būtų galima patobulinti paslaugas, kad jos būtų labiau prieinamos jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje, tai – viešųjų erdvių įkūrimas, kurios būtų prieinamos jauniems žmonėms. Kita vertus, kiti būdai taip pat gana svarbūs.

3.4. Diskusija

Šiame projekte gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas, teikiant ugdomąją socialinę pagalbą : Vilniaus mieste, panaudoti šie instrumentai:

- Fokus grupių analizė.
- Teiginiai iš ekspertų apklausos, atliktos taikant delfi metodą. Rezultatų analizėje panaudoti I-VI gairės teiginiai.

Empirinis gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste, tyrimas, atliekant fokus grupių interviu, pradedamas nuo laiko leidimo gatvėje pradžios etapo. Marrengula (2010) atliktame tyrime nurodama, kad dažniausiai pasitaikantis

jaunuolių amžius yra nuo 10 iki 14 metų, o LR jaunimo politikos pagrindų įstatyme (2018), jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje įtvirtintas amžius yra nuo 14 iki 29 m. Šio darbo autorės atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad jaunuoliai dažnai pasirenka leisti laiką gatvėje nuo ankstesnio amžiaus nei įvardino autoriai. Nors ties čia pastebimas neatitikimas su anksčiau atliktais tyrimais, sunku daryti prielaidą, kad jaunuoliai pasirenka leisti laiką gatvėje nuo ankstesnio amžiaus kadangi kiekvienoje šalyje šis amžius gali skirtis.

Toliau buvo siekiama išsiaiškinti dėl kokių priežasčių jaunuoliai pasirenka leisti laiką gatvėje. Teorinėje dalyje minima, kad kiekvienas jaunuolis ne atsitiktinai pasirenka leisti laiką gatvėje, kaip įvardina (Laureckis ir Petružytė, 2016; Simi ir kt., 2016; Chowdhury ir kt., 2017; Macharia ir kt., 2021; Chimdessa, 2022), jaunuolių pasirinkimą įtakoja įvairūs veiksniai, tokie kaip smurtas, prievarta, šeimoje kylantys sunkumai, sveikatos priežastys, bendraamžių įtaka ir kt. Empirinio fokus grupių diskusijos tyrimo rezultatuose taip pat atrasta, kad jauni žmonės pasirenka leisti laiką gatvėje dėl įvairių priežasčių, kurios jau buvo įvardytos autorių, tačiau kaip vienas iš svarbiausių, kurios įtakoja jaunuolių laiko leidimą gatvėje galima įvardinti draugų ratą ir autonomijos troškimą. Atlikus tyrimą su ekspertais, pastebėta kad ekspertų ir informantų nuomonės tik iš dalies sutapo. Nors informantai apie atitrūkimą nuo pagrindinių sistemų nepateikė nei vieno teiginio, ekspertai pasirinkę šį teiginį taip pat pritaria, kad vienas iš veiksnių dėl kurio jaunuoliai pasirenka leisti laiką gatvėje – bendraamžių įtaka.

Kalbant apie jaunuolius, kurie leidžia laiką gatvėje, pastebima, kad šis jaunimas turi didesnę riziką patirti smurtą ir prievartą, susidurti su gaujomis ir kriminaliniu elgesiu, priklausomybėmis ir sveikatos problemomis bei teisinėmis problemomis ir diskriminacija (Consortium for street children, 2018). Šio darbo autorės tyrimo rezultatuose taip pat atrasta, kad nėra vienos rizikos su kuria susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje, tačiau jaunuoliai įvardina, kad dažniausiai pasikartojantis rizikos veiksnys – smurtas ir prievarta, kurią jaunimas patiria iš bendruomenės narių per žodinę ar fizinę agresiją ir išstūmimą iš viešųjų erdvių. Lyginant ekspertų ir informantų dalyvavusių fokus grupėje nuomones, atrasta, kad šios nesutapo. Ekspertai įvardino, kad pagrindinės jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje rizikos – jaunuolių įsitraukimas į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes. Dėl to galima daryti prielaidą, kad socialiniai gatvės darbuotojai ne visada pastebi konfliktus, kylančius tarp bendruomenės narių ir jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje.

Nors teorinėje dalyje buvo minima, kad iššūkių ir teisių pažeidimų, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje yra ne vienas, o keletas, empirinio tyrimo metu atrasta, kad pagrinde šis jaunimas susiduria su diskriminacija, kuri apima smurtą, prievartą, neteisėtus sulaikymus ir kt. bei išstūmimą iš viešųjų erdvių. Šie iššūkiai pažeidžia jų teisę būti apsaugotiems nuo bet kokios formos smurto ir teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę. Galima teigti, kad informantų atsakymai iš dalies sutapo su teorinėje dalyje minimais (Humanium, 2011; Consortium for street children; World

health organization, 2012) iššūkiais ir teisių pažeidimais. Tačiau pastebima, kad ekspertų ir jaunuolių, dalyvavusių grupinėje diskusijoje, nuomonės išsiskyrė kadangi ekspertai pažymėjo, jog, šis jaunimas dažniau susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, kurie pažeidžia jų teisę naudotis švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis.

Teorinėje dalyje atrasta, kad siekiant užtikrinti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teises ir skatinanti jaunų žmonių dalyvavimą socialiniame gyvenime, neatsiejama socialinio darbo gatvėje dalis – ugdomosios ir socialinės pagalbos teikimas (UNICEF, 2001; Szeintuch, 2015; Laureckis, 2023). Tas pastebima ir šio darbo autorės tyrimo rezultatuose. Lyginant empirinio tyrimo rezultatus atrasta, kad ekspertų ir informantų nuomonės, kalbant apie ugdomąją-socialinę pagalbą sutapo. Informantai įvardino, kad vienos iš svarbiausių socialinės-ugdomosios pagalbos formų – emocinė parama ir užimtumas, kurios užtikrina saugias erdves dalintis, ugdyti socialinius įgūdžius, kurti tarpasmeninius santykius ir didinti savivertę. Ekspertai taip pat pažymėjo, kad tai yra vienas iš socialinės-ugdomosios pagalbos tikslų.

Kalbant apie ugdomąją-socialinę pagalbą, kuri teikiama jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje svarbu suprasti ir socialinių darbuotojų, dirbančių su šiuo jaunimu vaidmenį. Empirinio tyrimo metu atrasta, kad empirinio tyrimo rezultatai sutapo su (Segulin ir kt., 2019) pateiktomis vertybėmis. Be to, lyginant ekspertų ir jaunuolių, dalyvavusių grupinėje diskusijoje, nuomones dėl socialinių gatvės darbuotojų vaidmens taip pat sutapo. Jaunuoliai įvardijo, kad su socialiniais gatvės darbuotojais turi atvirus ir patikimus santykius, kurių metu nebaisu dalintis įvairiais išgyvenimais. Ekspertai taip pat pažymėjo, kad pagrindinis šio darbo tikslas – pasitikėjimu grįsto santykio kūrimas, teikiant visapusišką pagalbą jaunuoliams.

Siekiant identifikuoti labiausiai pasiteisinančias ugdomosios-socialinės pagalbos priemones, užtikrinant gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teises, empirinio tyrimo metu atrasta, kad jaunuolių atsakymai dera su teorinėje dalyje minėtais (World Health organization, 2012) ir (Segulin ir kt., 2019) metodais bei socialinio gatvės darbuotojo vertybėmis. Tačiau lyginant ekspertų ir jaunuolių pasisakymus, pastebima, kad nuomonės išsiskyrė. Jaunuoliai mano, kad siekiant didesnio jaunuolių informuotumo apie jiems teikiamas paslaugas, reikalingas socialinių gatvės darbuotojų pasiekiamumas kuo įvairesnėse Vilniaus miesto rajonuose ir taip pat socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis, ypač mokyklomis. Kalbant apie ekspertus, nors jie taip pat pažymėjo specialistų bendradarbiavimą, jų nuomone, atvirų viešųjų erdvių įkūrimas yra tikslingesnis, siekiant išplėsti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje, taikių susirinkimų laisvę, ir taip labiau užtikrinti jų teises.

IŠVADOS

1. Atlikus jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje sampratos, charakteristikos ir jų teisių užtikrinimo analizę, atrasta, kad dažnai šis jaunimas siejamas su viešosiomis erdvėmis, kuriose jie praleidžia didžiąją dalį savo laiko. Ir nors kiekvienoje šalyje šių jaunų žmonių amžius gali skirtis, Lietuvoje, jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje įtvirtintas amžius nuo 14 iki 29 metų. Pastebėta, kad jaunuoliai pasirenka leisti laiką gatvėje dėl įvairių priežasčių, tokių kaip šeimoje kylantys sunkumai, patiriamas smurtas, priklausomybių, bendraamžių įtakos ir kt. Dėl savo laiko leidimo gatvėje, šie jaunuoliai turi didesnę riziką patirti įvairius rizikos veiksnius, kurie yra susiję su jų teisių pažeidimais – smurtas, prievarta, sveikatos problemos, diskriminuojantis elgesys ir kt. Dėl šios priežasties yra įvairūs teisės aktai, kurie reglamentuoja šių jaunuolių teises.
2. Teorinėje analizėje pastebima, kad socialinis darbas su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje priklausomai nuo šalies ar organizacijos gali būti apibrėžiamas skirtingai tačiau atrasta, kad ši darbo forma yra orientuota į ilgalaikio santykio kūrimą bei socialinės-ugdomosios pagalbos teikimą jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje. Darbuotojai, dirbantys su šiuo jaunimu siekia kurti saugias erdves, kuriose jauni žmonės galėtų įgyti įgūdžių, stiprinti vidinius resursus, kurti pasitikėjimu grįstus santykius ir taip pat siekia užtikrinti jaunų žmonių pagrindines teises. Atrasta, kad šie metodai gali būti įvairūs, priklausomai nuo jauno žmogaus poreikio tačiau svarbu, kad šios paslaugos būtų prieinamos patiems jaunuoliams.
3. Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste, tyrimas, jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje požiūriu parodė, kad:
  - Jaunuoliai pradeda leisti laiką gatvėje nuo ganėtinai ankstaus amžiaus, dažniausiai nuo 10-11 m. Šių jaunų žmonių pasirinkimą leisti laiką gatvėje įtakoja įvairūs veiksniai tačiau kaip teigė jaunuoliai, vieni iš dažniausiai pasikartojančių veiksnių – draugų ratas ir asmeninės autonomijos ieškojimas.
  - Empirinio tyrimo metu taip pat atrasta, kad gatvėje laiką leidžiantys jaunuoliai susiduria su įvairiomis rizikomis, tačiau vienas iš dažniausiai pasikartojančių rizikos veiksnių - bendruomenės narių priešiškus, kuris pasireiškia fizine arba žodine agresija ir išstūmimu iš viešųjų erdvių.
  - Jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje patirdami įvairias rizikas susiduria su jų teisių pažeidimais. Tyrimo metu pastebėta, kad jaunuoliams ganėtinai sunku suprasti ir įvardyti savo teises tačiau atrasta, kad jie dažnai susiduria su diskriminuojančiu elgesiu ir viešųjų erdvių neprieinamumu. Šie iššūkiai pažeidžia jaunuolių teisę būti apsaugotiems nuo bet kokios formos diskriminacijos ir teisę į taikių asociacijų ir susirinkimų laisvę.
  - Vertinant ugdomąją-socialinę pagalbą gautą iš specialistų, atrasta, kad jaunuoliai šią pagalbą vertina teigiamai. Šis jaunimas gauna įvairiapusišką pagalbą, kurios metu skatinamas

jaunuolių pilnavertiškas dalyvavimas socialiniame gyvenime. Pastebima, kad dažnai šiam jaunimui trūksta užimtumo ir emocinės paramos bei palaikymo. Šią pagalbą jaunuoliai gauna iš socialinių gatvės darbuotojų.

- Vertinant socialinių gatvės darbuotojų vaidmenį, siekiant užtikrinti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises per ugdomąją-socialinę pagalbą, atrasta, kad jaunuoliams itin svarbus atviras ir palaikantis santykis.
  - Empirinio tyrimo metu atrasta, kad siekiant užtikrinti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teises, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą, reikalingas didesnis socialinių gatvės darbuotojų pasiekiamumas ir bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis.
4. Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste, tyrimas ekspertų požiūriu parodė, kad:
- Viena iš pagrindinių priežasčių dėl kurios jauni žmonės pasirenka leisti laiką gatvėje – atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tačiau paminėta ir bendraamžių įtaka.
  - Viena iš dažniausiai patiriamų rizikų, su kuria susiduria šis jaunimas – jaunuolių susidūrimas su netinkamomis kompanijomis ir įsitraukimas į nusikalstamas veikas.
  - Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje turi didesnę riziką susidurti su nusikalstamumo grėsmėmis, įvairiomis priklausomybėmis ir kt., kurios riboja jų galimybę naudotis pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos.
  - Pagrindinis socialinių gatvės darbuotojų tikslas, siekiant užtikrinti jaunuolių teises ir teikti jiems visapusišką pagalbą – santykio kūrimas.
  - Vertinant paslaugų tobulinimą, atrasta, kad siekiant užtikrinti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisę į taikių susirinkimų laisvę – svarbus saugių viešųjų erdvių kūrimas, kuriose jaunuoliai galėtų laisvai leisti laiką.

REKOMENDACIJOS

- 1. Socialiniams gatvės darbuotojams ir specialistams, dirbantiems su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje** – siekiant užtikrinti šių jaunuolių teises, teikiant ugdomąją socialinę pagalbą reikėtų daugiau dėmesio skirti bendruomenės informuotumui apie gatvėje laiką leidžiančius jaunuolius bei jų teises. Organizuojant atvirus bendruomeninius renginius, kartu įtraukiant bendruomenės narius ir pačius jaunuolius.
- 2. Specialistams dirbantiems su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** – stiprinti specialistų bendradarbiavimą, siekiant didesnio jaunuolių informuotumo apie jų teises bei teikiamas paslaugas.
- 3. Vilniaus miesto savivaldybei ir organizacijoms dirbančioms su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje** – atlikto empirinio tyrimo rezultatai išryškino poreikį kurti saugias ir prieinamas viešąsias erdves jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, siekiant apsaugoti jų teisę į taikių susirinkimų laisvę. Tikslinga rašyti socialinius projektus dėl viešųjų erdvių įkūrimo, įtraukiant ir pačius jaunuolius.
- 4. Jaunimo reikalų agentūrai** – empirinio tyrimo metu pastebėtas socialinių gatvės darbuotojų, dirbančių su jaunimu gatvėje Vilniaus miesto rajonuose trūkumas. Tikslinga organizuoti finansavimo programas, kuriomis galėtų pasinaudoti nevyriausybinės organizacijos, jaunimo centrai ar kiti partneriai, siekiant plėsti socialinį gatvės darbą skirtinguose Vilniaus miesto rajonuose.

Stanevičiūtė, Miglė. (2025). *Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą: Vilniaus miesto atvejis*. Magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tikslas – ištirti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste.

Darbo uždaviniai: 1. Išanalizuoti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių sampratą ir charakteristiką iš teorinės perspektyvos. 2. Išnagrinėti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisių užtikrinimo praktinius aspektus socialinio darbo atžvilgiu. 3. Ištirti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste, pačių jaunuolių požiūriu. 4. Ištirti socialinių darbuotojų patirtis, užtikrinant gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teises Vilniaus mieste.

Tyrimo metodai. Darbo tikslui įgyvendinti buvo atlikta mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė, bei du empiriniai tyrimai: grupinė diskusija su gatvėje laiką leidžiančiais jaunuoliais, ir Delfi tyrimas su ekspertais. 2025 m. sausio – vasario mėn. Vilniaus mieste atliktos dvi grupinės diskusijos, kuriose dalyvavo devyni jaunuoliai. 2025 m. kovo mėn. atliktas Delfi tyrimas su šešiais ekspertais – socialiniais gatvės darbuotojais.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje dažnai susiduria su įvairiomis rizikomis, dėl kurių jų teisės yra pažeidžiamos. Šios rizikos apima smurtą, prievartą, diskriminaciją, padidėjusią riziką įsitraukti į nusikalstamas veikas bei priklausomybes ir viešųjų erdvių neprieinamumą. Šiam jaunimui dažniausiai trūksta užimtumo ir emocinės paramos. Su šiuo jaunimu dirbantys socialiniai gatvės darbuotojai, kurių tikslas – teikti ugdomąją-socialinę pagalbą jaunuoliams bei atstovauti jaunų žmonių teises, siekia kurti saugias erdves, kuriose jaunuoliai galėtų ugdyti įgūdžius, kurti tarpasmeninius santykius bei įgyti pasitikėjimo savimi. Tyrimo rezultatais, specialistų teikiama ugdomoji-socialinė pagalba gali apsaugoti jaunuolius, leidžiančius laiką gatvėje nuo kai kurių teisių pažeidimų, tačiau siekiant, kad šis jaunimas kuo mažiau susidurtų su iššūkiais ir teisių pažeidimais leidžiant laiką gatvėje, reikalingas sisteminis požiūris, kurio metu būtų atsižvelgiama ne tik į jaunų žmonių neatidėliotinus poreikius, bet ir į ilgalaikę jaunų žmonių gerovę.

Pagrindinės sąvokos: vaiko teisės; jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje; socialiniai gatvės darbuotojai; ugdomoji-socialinė pagalba.

Stanevičiūtė, Miglė. (2025). *Ensuring the right of young people spending time on the street by providing educational-social assistance: the case of Vilnius city*. Master's thesis. Vilnius: Mykolo Romerio University.

SUMMARY

The aim of the master's thesis – after analyzing the aspects of educational-social assistance provided to young people spending time on the streets, assess the protection of their rights in the city of Vilnius.

Objectives: 1. To analyze the concept and characteristics of young people spending time on the streets from a theoretical perspective. 2. To examine the practical aspects of ensuring the right of young people who spend time on the streets in a social work context. 3. To analyze the right of young people spending time on the streets in the context of education-social assistance in Vilnius from the perspective of young people themselves. 4. To analyze the experience of social workers in ensuring the rights of young people who spend time on the streets in Vilnius city.

Research methods. To achieve this goal, the study was based in an analysis of scientific literature and legislation, as well as on two empirical studies: a group discussion with young people who spend time on the street, and a Delphi survey with experts. Two group discussions with nine young people were carried out in Vilnius between January and February 2025. A Delphi method with six expert street social workers was conducted in March 2025.

The results of the study revealed that young people who spend time on the streets often face various risks that result in their rights being violated. These risks include violence, abuse, discrimination, increased risk of involvement in criminal activities and addictions, and inaccessibility of public spaces. These young people often lack employment and emotional support. Street social workers work with these youth, whose goal is to provide educational-social assistance to young people and represent the right of young people, creating safe spaces where young people can develop skills, build interpersonal relationships, and gain self-confidence. According to the results of the study, educational-social assistance provided by specialists can protect young people spending time on the streets from some violations of their rights, but in order for these young people to face as few challenges and violations of their rights as possible while spending time on streets, a systematic approach is needed that takes into account not only the immediate need of young people, but also the long-term well-being of young people.

Key concepts: children's rights; young people spending time on the streets; street social workers; educational-social assistance.

LITERATŪRA

1. Afterschool Alliance. (2014). *Keeping Kids Safe and Supported in the Hours after school*. https://afterschoolalliance.org/documents/issue_briefs/issue_keepingkidsSafe_65.pdf
2. Arnett, J. J. (1998). The contemporary American transition to adult hood in cultural and historical context. *Human Development*, 41(5-6): 295-315. doi.org/10.1159/000022591
3. Bitinas, B., ir Kazlauskienė, A. (2009). Inovacijų taikymas edukologijos moksle: kokybinių tyrimų duomenų vizualizacijos programos „Kokybinis“ paskirtis ir galimybės. *Mokytojų ugdymas*, 13, (2): 154-161.
4. Bitinas, B., Rupšienė, L., ir Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla.
5. Brown, T. (2016). „Hitting the Streets“ Youth Street Involvement as Adaptive Well-Being. *Harvard Educational Review*, 86 (1): 48–71. <https://doi.org/10.17763/0017-8055.86.1.48>
6. Călăfăteanu, A., & López, M. (Eds.). (2017). *T-KIT 8 Social inclusion*. Council of Europe. [ab8390b6-2d9e-f831-bbcf-85972152e6e0](https://doi.org/10.18318/tkit8-social-inclusion)
7. Carruana, T., Mao, L., Gray, R. M., & Bryant, J. (2023) Engagement and outcomes of marginalised young people in an early intervention youth alcohol and other drug program: The Street Universities model. *PLoS ONE*, 18(5), e0286025 <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0286025>
8. Chi, H., Fan, L., & Meng, W. (2024). Perceived social support and deviant behavior of new street corner youth on campus: a moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 15: 1430482. [https://doi: 10.3389/fpsyg.2024.1430482](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1430482)
9. Chimdessa, A. (2022). Initiation into the street, challenges, means of survival and perceived strategies to prevent plights among street children in Addis Ababa, Ethiopia 2019: A phenomenological study design. *PLoS ONE*, 17(8), e0272411. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0272411>
10. Chowdhury, S., Chowdhury, A. S., Huq, K. E., Jahan, Y., Chowdhury, R., Ahmed, T., & Rahman, M. M. (2017). Life Style and Risk Behavior of Street Children in Bangladesh: A Health Perspective. *Health*, 9, 577-591. <https://doi.org/10.4236/health.2017.94041>
11. Connolly, J. A., & Joly, L. E. (2012). Social media, the internet, and romantic relationships: Implications for adolescent development. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 15(1), 70–79. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2011.03.007>
12. Corney, T., Marion, J., Baird, R., Welsh, S., & Gorman, J. (2023). Youth Work as Social Pedagogy: Toward an Understanding of Non-Formal and Informal Education and Learning in Youth Work. *Child & Youth Services*, 45(3), 345–370. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2023.2218081>

13. Dev, S., Miao, P., & Gómez, J. (2021). Harms of gender exclusivity and challenges in non-binary representation in language technologies. *Frontiers in Psychology, 12*, 641647. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.641647>
14. Diriba, T. (2018). Public Attitude Towards Street Children and How Street Children Understand Themselves: The Case of Nekemte Town. *Research on Humanities and Social Sciences, 8*(21), 63-71. <https://www.iiste.org/Journals/index.php/RHSS/article/view/45330>
15. Embleton, L., Lee, H., Gunn, J., Ayuku, D., & Braitsten, P. (2016). Causes of Child and Youth Homelessness in Developed and Developing Countries A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr, 170*(5): 435-44. DOI: 10.1001/jamapediatrics.2016.0156.
16. Friberg, A., & Martinsson, V. (2017). *Problems and Solutions when Dealing with Street Children*. Schools of Health and Welfare. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1148447/FULLTEXT01.pdf>
17. Gaižauskaitė, I. (2012). The use of The Focus Group method in social work research. *Social work, 11*(1), P. 19-30.
18. Gaižauskaitė, I., ir Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
19. Gray, D., & Manning, R. (2022). Constructing the places of young people in public space: Conflict, belonging and identity. *The British journal of social psychology, 61*(4), 1400–1417. doi.org/10.1111/bjso.12542
20. Gudžinskienė, V., ir Ramanauskas, N. (2017). Socialinis darbas su jaunuoliais, leidžiančiais laiką gatvėje. *Social work, 15*(1), 22-38. DOI:10.13165/SD-17-15-1-02
21. Ibrahim, A. (2012). Characteristics of Street Children. *E-International Relations, ISSN 2053-8626, 1-5*. <https://www.e-ir.info/pdf/30870>
22. *Youth on the streets*. (2008). Youth and the United Nations. <https://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/briefingnotestreetyouth.pdf>
23. Yusuf, M., & Tsagem, S. (2022). Empowering street children in Nigeria: non-formal education and counselling potentials. *Sokoto Educational Review, 21*(1). DOI:10.35386/ser.v21i1.470
24. Jaunimo reikalų departamentas prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2015). *Igyvendinamų programos „jaunimo politikos įgyvendinimas“ priemonių vykdymo 2015 m. I-IV ketvirčių ataskaita*. [Programų ir priemonių vykdymo ataskaitos forma](#)
25. Julien, G. (2024). The Phenomenon of Street Children and The Complexity in Reforming Their Lives Through Inclusive Education. *International Journal Papier, 5*(4), 041-054. <https://doi.org/10.47667/ijppr.v5i4.330>

26. *Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai*. (2018). Vilnius: Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga.
http://vtaki.lt/uploads/structure/docs/485_a5eebb22a7f392edf2d7634481bb46b5.pdf
27. Krueger, R. (2014). *Focus Groups – A Practical Guide for Applied Research*. SAGE Publications.
https://books.google.lt/books/about/Focus_Groups.html?id=APtDBAAAQBAJ&redir_esc=y
28. Lalor, K. J. (1997). *Victimisation of street children in Addis Ababa: factors of resilience and susceptibility*. PhD Thesis. University College Cork. [LalorKJ_PhD1997_Voll1.pdf](http://www.ucc.ie/~cork/~ljalor/KJ_PhD1997_Voll1.pdf)
29. Laureckis, K. (2023). *Veikti neapibrėžtume*. Darbo su jaunimu gatvėje praktinis vadovas.
30. Laureckis, K., ir Petružytė, D. (2016). Socialinio darbo tyrimai: Jaunų žmonių, leidžiančių laiką gatvėje savivoka. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 12, 7-20.
<https://doi.org/10.15388/STEPP.2016.12.9814>
31. Laureckis, K., Laucytė, G., Došenė, E., ir Beliukevičiūtė, D. (2015). *Mokytis iš gatvės*. [mokytis is gatves 10 \(jrd.lt\)](http://www.jrd.lt/mokytis_is_gatves_10)
32. Macharia, P. M., Joseph, N. K., Snow, R. W., Sartorius, B., & Okiro, E. A. (2021). The impact of child health interventions and risk factors on child survival in Kenya, 1993–2014: a Bayesian spatio-temporal analysis with counterfactual scenarios. *BMC Medicine*, 19, 102.
doi.org/10.1186/s12916-021-01974-x
33. Mani, E., & Amara, D. (2022). Assessing The Problem Associated With Incidence Of Street Children In Sierra Leone. Case Study: Kenema City. *International Journal of Scientific Research and Engineering Development*, 5(4), 1113-1132.
<https://doi.org/10.5281/ZENODO.7098402>
34. Marrenguala, M. (2010). Addressing Socio-cultural Animation as Community Based Social Work with Street Children in Maputo, Mozambique. In *Academic Disertation*. University of Tampere. [978-951-44-8269-4.pdf \(tuni.fi\)](http://www.tuni.fi/978-951-44-8269-4.pdf)
35. Miginis, N. (2015). *Darbo su jaunimu įgyvendinimo Lietuvoje situacijos analizė*. Vilnius: Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.
36. Murray, L., Singh, N., Surkan, P., Semrau, K., Bass, J., & Bolton, P. (2012). A Qualitative Study of Georgian Youth Who Are on the Street or Institutionalized. *International Journal of Pediatrics*, 921604, 1-11. DOI: 10.1155/2012/921604.
37. *Only 1 in 4 children in street situations is currently attending school, reads a new study released by UNICEF and the EU in Kosovo*. (2024). UNICEF.
<https://www.unicef.org/kosovoprogramme/press-releases/only-1-4-children-street-situations-currently-attending-school-reads-new-study>

38. Petrucka, P., Brooks, S., Smadu, G., McBeth, B., Bassendowski, S., Mackay, A., Gerrand, M. & Fudger, S. (2014). At Street Level: Learnings, Voices, Experiences, and Lifestyles of Street Involved Youth. *Nursing and Health*, 2(2): 48-56. DOI: 10.13189/nh.2014.020204
39. Pfeifer, J. H., & Berkman, E. T. (2018). The Development of Self and Identity in Adolescence: Neural Evidence and Implications for a Value-Based Choice Perspective on Motivated Behavior. *Child development perspectives*, 12(3), 158–164.
<https://doi.org/10.1111/cdep.12279>
40. Poteliūnienė, S. (2017). Vilmos Žydžiūnaitės ir Stanislav Sabaliausko vadovėlio „Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai“ recenzija. *Sporto mokslai*, Nr. 1(87), p. 69-71.
<http://dx.doi.org/10.15823/sm.2017.11>
41. Pourbaix, O., & Santos, H. (2019). Networking And Team work.
<https://dynamointernational.org/wp-content/uploads/2020/07/Networking-and-teamwork-Olivier-Pourbaix-Helder-Luiz-Santos.pdf>
42. Rehman, I. (2024). The Significance of Listening to Minority Groups, Particularly Street Children. *International Journal of Research in Humanities & Soc. Sciences*, 12.
IJRHS_2024_vol12_issue_1_02.pdf
43. *Reventio with children living & working in the streets*. (2021). United Nations. <https://www.unodc.org/unodc/prevention/youth-initiative/youth-magazine/2021/december/prevention-with-children-living-and-working-on-the-streets.html>.
44. Ruck, M.D., Peterson-Badali, M., & Freeman, M. (2016). *Handbook of Children's Rights: Global and Multidisciplinary Perspectives*. <https://doi.org/10.4324/9781315766300>
45. Sala-Torrent, M., & Planas-Lado, A. (2024). Enchancing youth Voices: Exploring community participation through youth workers. *Children and Youth Services Review*, 160, 107600.
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2024.10760>
46. Segulin, A. M., Santos, H. L., Panušková, K., Rakovec, K., Vodeb, N. A., de Groot, N., Spruk, T., & Pavlin, V. (2019). *Theoretical basis of street-based youth work*. Ljubljana: Zavod Bob. <Theoretical-Basis-of-Street-based-Youth-Work.pdf>
47. Shambel, T. T. (2017). Living on the Street and the Challenges and Prospects to secure their daily Subsistence in Urban Life. *International Journal of Social Science and Humanities Research*, 5(3), 443-454.
48. Simi, P., Sporer, K. ir Bubolz, B. (2016). Narratives of Childhood Adversity and Adolescent Misconduct as Precursors to Violent Extremism: A Life-Course Criminological Approach. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 53(4), 1-28. DOI:[10.1177/0022427815627312](https://doi.org/10.1177/0022427815627312)

49. Sorber, R., Winston, S., Koech, J., Ayuku, D., Hu, L., Hogan, J. ir Braitstein P. (2014). *Social and Economic Characteristics of Street Youth by Gender and Level of Street Involvement* in Eldoret, Kenya. [pone.0097587 1..9 \(plos.org\)](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0097587)
50. Szeintuch, S. (2015). Street Work and Outreach: A Social Work Method? *The British Journal of Social Work*, 45(6), 1923–1934. <http://www.jstor.org/stable/43687958>
51. Škriadaitė-Vrubliauskė, R. (2017). *Atvirojo darbo su jaunimu gidas: kokybės link*. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės ir apsaugos ir darbo ministerijos. <https://jra.lt/uploads/atvirojo-darbo-su-jaunimu-gidas-kokybes-link.pdf>
52. Švedaitė-Sakalausė, B., ir Eidukevičiūtė, D. (2015). Socialinis darbas su jaunimu gatvėje – pirmoji patirtis Lietuvoje. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*, 11, 37-53. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2015.11.8371>
53. The Lancet Child Adolescent Health (2023). Advancing the rights of street and working children. *The Lancet. Child & adolescent health*, 7(4), 223. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(23\)00058-5](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(23)00058-5)
54. UNICEF. (1986). *Children in Especially Difficult Circumstances*. United Nations Children's Fund. New York: UNICEF.
55. Volpi, E. (2002). *Street Children: Promising Practices and Approaches*. World Bank Institute. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/344301468763803523/pdf/263880WBI0Street0children.pdf>
56. Wargan, K., & Dershem, L. (2009). *Dont call me a street child*. Estimation and characteristics of urban street children in Georgia.

TEISĖS AKTAI

57. Atvirųjų jaunimo centrų ir erdvių koncepcija. 2010/Nr. 2V-38-(1.4). <https://jra.lt/uploads/koncepcija.doc>
58. Dėl darbo su jaunimu gatvėje tvarkos aprašo, mobiliojo darbo su jaunimu tvarkos aprašo, atvirojo darbo su jaunimu tvarkos aprašo, jaunimo informavimo ir konsultavimo tvarkos aprašo ir jaunimo praktinių įgudžių ugdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. 2019 m. spalio 15 d. Nr. A1-614. *TAR*, 2019-10-16, Nr. 16394. Galiojanti suvestinė redakcija: 2025-04-11. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5f2cdd62f04b11e993e1a0efdbde7def/asr>
59. Jaunimo politikos pagrindų įstatymas. 2018 m. gegužės 31 d. Nr. XIII-1224. *TAR*, 2018-06-11, Nr. 9738. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/96665ec26a1c11e8b7d2b2d2ca774092>

60. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2024). *Vaiko teisių apsauga*. <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/vaiko-teisiu-apsauga/>
61. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2024). *Vaiko teisių konvencija – vaikams*. <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/vaiko-teisiu-apsauga/vaiko-teisiu-konvencija-vaikams/#:~:text= Jungtinių%20Tautų%20vaiko%20teisių%20konvencija%20yra%20pagrindinis%20tarptautinis,teisės%20–%20piliietinės%2C%20politinės%2C%20socialinės%2C%20eko nominės%20ir%20kultūrinės>
62. Vaiko teisių konvencija (1989). TAR, 2022-08-03, Nr. 16556. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c693ef61136211edb36fa1cf41a91fd9>

INTERNETINIAI ŠALTINIAI

63. Consortium for street children. (2018). *Street children are some of the most vulnerable children on the planet*. https://www.streetchildren.org/about-street-children/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwyJqzBhBaEiwAWDRJVHUGhn1uFjvGPm7PtkBNwpWSDxhzS109AhFlmJkERUvzq0QZxtdohoCBAQQA vD BwE
64. Consortium for Street Children. (2019). *Advocacy & Action Guide*. <https://www.streetchildren.org/wp-content/uploads/2019/03/Advocacy-and-Action-Guide-ENGLISH.pdf>
65. Consortium for Street Children. (2023). *What risk do street children face?*. <https://www.streetchildren.org/news-and-updates/what-risks-do-street-children-face/>
66. Humanium. (2011). *Street-connected and homeless children*. <https://www.humanium.org/en/street-children/>
67. Lietuvos socialinio darbo gatvėje asociacija. (2025). <https://streetwork.lt>
68. Street social work, a methodology implemented by actors in the field. (2020). *Dynamo International*. <https://dynamointernational.org/en/what-is-street-social-work/>
69. Street-based social work programme. (2025). *Vilnius Social club*. <https://vilniussocialclub.lt/en/programs/work-on-the-street/>
70. UNESCO. (2001). The 1951 General Conference of UNESCO: „a meeting of great decisions“. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000074598>
71. UNICEF (2001). *Rapid situation assessment street children of Cairo & Alexandria Report*. [Street Children Report](#)
72. United Nation Human Rights. (2012). Protection and promotion of the rights of children working and/or living on the street. <https://www.streetchildren.org/wp-content/uploads/2013/07/OHCHR-protection-promotion.pdf>

73. Why is Teen Identity Development Important. (2024). *Threepeaks Ascent*.
<https://threepeakstreatment.com/residential-treatment-for-teens/teenage-identity/> (Steven DeMille)
74. World Health organization. (2012). *Working with Street Children: A Training Package on Substance Use, Sexual and Reproductive Health Including HIV/AIDS*.
<https://www.who.int/publications/i/item/working-with-street-children-a-training-package-on-substance-use-sexual-and-reproductive-health-including-hiv-aids>

PRIEDAI

1 priedas

Grupinės diskusijos instrumentas

Gairės	Detalizuojantys klausimai	Pagrindimas
I. Laiko leidimo gatvėje pradžia	1. Kokio amžiaus būdami pradėjote leisti laiką gatvėje?	Laureckis ir kt. (2015); Miginis, (2015)
	2. Papasakokite dėl ko pradėjote leisti laiką gatvėje? Papasakokite apie įvairias priežastis: socialines, ekonomines, psichologines ir kt.	Consortium for street children, (2018); Macharia ir kt. (2020)
	3. Papasakokite, ką jums patiems reiškė arba reiškia laiko leidimas gatvėje?	Chowdurry ir kt., (2016); Simi ir kt., (2019); Brown (2016)
II. Socialinis tinklas	4. Papasakokite kaip keitėsi Jūsų draugų ar pažįstamų ratas, pradėjus laiką leisti gatvėje?	Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017)
	5. Papasakokite apie santykį su rajono bendruomene tuo metu, kai laiką leidote / leidžiate gatvėje.	Laureckis ir Petružytė (2016); Consortium for street children (2018)
	6. Papasakokite, koks jūsų nuomone yra visuomenės požiūris į jaunos žmones, kurie leidžia laiką gatvėje?	JT bendrieji komentarai (2018); Rehman (2024)
III. Laiko leidimo gatvėje ypatumai	7. Papasakokite kokius teigiamus dalykus patyrėte leisdami laiką gatvėje?	Consortium for street children (2018); Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017); Brown (2016)
	8. Papasakokite apie sunkumus, su kuriais susidūrėte leisdami laiką gatvėje?	
IV. Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teisės	9. Papasakokite apie situacijas, kuriose jūsų nuomone gatvėje laiką leidžiantys jaunuoliai yra diskriminuojami ir negerbiami. Papasakokite kokios jūsų patirtys?	Embleton ir kt. (2016); Humanium (2011); Brown (2016)
	10. Kaip jūsų nuomone gali būti pažeidžiamos jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje teisės? Kaip apibūdintumėt šiuos vaiko teisių pažeidimus?	
V. Santykis su socialiniais darbuotojais	11. Papasakokite apie savo patirtis, susidūrus su socialiniais gatvės darbuotojais arba kitais pagalbos specialistais?	World Health organization (2012); Sakalauskė ir Eidukevičiūtė (2015); Gudžinskienė ir Ramanauskas (2017); Segulin ir kt. (2019)
	12. Papasakokite apie ugdomąją-socialinę pagalbą, kurią gavote iš socialinių gatvės darbuotojų arba kitų specialistų. Kaip jūs vertinate šią pagalbą?	

Gairės	Detalizuojantys klausimai	Pagrindimas
	<p>13. Koks jūsų nuomone yra jaunų žmonių, kurie leidžia laiką gatvėje pagalbos poreikis?</p> <p>14. Kaip apibūdintumėte pagalbą, kurios trūksta jauniems žmonėms, leidžiantiems laiką gatvėje Vilniaus mieste?</p> <p>15. Įvardykite įvairias pagalbos formas, kurios jūsų nuomone būtų labiau padėjusios tuo metu, kai laiką leidote gatvėje?</p>	
<p>VI. Pagalbos tobulinimas, jaunuoliams, leidžiantiems laiką gatvėje</p>	<p>16. Nusakykite kokių pokyčių jūsų nuomone reikėtų Vilniuje, kad jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje gautų reikiamą pagalbą, kuri užtikrintų jiems priklausančias teises?</p> <p>17. Įvardykite kokias būdais būtų galima užtikrinti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises?</p>	<p>United Nations (2021); Hassen (2023); JT bendrieji komentarai (2018)</p>

Delfi tyrimo instrumentas

**EKSPERTŲ APKLAUSOS, TAIKANT DELFI METODĄ,
GAIRĖS**

I etapo apklausos gairės

Sveiki,

kviečiu dalyvauti ekspertų apklausoje, kurią atlieku aš, Miglė Stanevičiūtė, **Mykolo Romerio universiteto** magistrantūros studijų studentė.

Šios apklausos tikslas – išgryninti informaciją, susijusią su gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimu, teikiant ugdomąją – socialinę pagalbą.

Klausimyną sudaro šešios gairės. Jį užpildyti Jums užtruks ne ilgiau kaip 10 minučių.

Gairė I: Pagrindiniai veiksniai, dėl kurių jaunuoliai leidžia laiką gatvėje.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Šeimos iširimasis ar konfliktai šeimoje yra vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris skatina jaunos žmonės pradėti laiką leisti gatvėje, nes taip jie gali atitolti nuo šeiminių problemų.
2. Bendraamžių įtaka ir laiko leidimas su panašiais draugais, kurie taip pat leidžia laiką gatvėje.
3. Jaunuolių atitrūkimasis nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė II: Pagrindinės jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, rizikos.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti smurtą ar prievartą, dažniau susiduria su įvairaus pobūdžio diskriminacija.
2. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes.
3. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti depresiją, nerimą ir psichologinius sutrikimus.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė III: Iššūkiai ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai būna išstumiami iš viešųjų erdvių, o tai pažeidžia jų teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę.
2. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su diskriminacija, smurtu ar prievarta, neteisėtais sulaikymais ir kt. Šios aplinkybės pažeidžia jaunuolių teisę būti apsaugotiems nuo bet kokios formos smurto.
3. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, tokiais kaip nesaugi aplinka, nusikalstamumo grėsmės, priklausomybės ir kt. Tai riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos.
4. Jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, trūksta pritaikytų paslaugų, kuriomis būtų tenkinami jų socialiniai ir psichologiniai poreikiai, dėl to kyla sunkumų, užtikrinant jų teisę į sveikatos priežiūrą, socialinį įsitraukimą ir asmeninį tobulėjimą.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė IV: Ugdomoji ir socialinė pagalba gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Emocinės ir psichologinės paramos teikimas jaunimui, kurie leidžia laiką gatvėje, yra darbuotojų prioritetas, siekiant sukurti pasitikėjimą ir skatinti ilgalaikius pokyčius.
2. Siekiant prisitaikyti prie įvairios jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, aplinkos ir poreikių, darbuotojai taiko lankstų pagalbos ir intervencijos metodą.
3. Darbuotojai, dirbantys su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje užtikrina, kad jaunuoliai būtų informuoti apie savo teises ir galėtų pasinaudoti teisine apsauga nuo diskriminacijos, smurto ir kt.
4. Teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė V: Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Socialiniai gatvės darbuotojai bendradarbiauja su įvairiais specialistais ir organizacijomis, siekiant užtikrinti, jog būtų atsižvelgta į jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises ir paslaugų prieinamumą.
2. Socialiniai gatvės darbuotojai yra tarpininkai tarp jaunų žmonių ir įvairių sistemų. Jų tikslas – apsaugoti jaunimą nuo diskriminacijos ir teisių pažeidimų, tuo pačiu užtikrinant, kad jie turėtų galimybę gauti jiems reikalingas paslaugas.
3. Socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti tvirtus ir pasitikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė VI: Paslaugų tobulinimas jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Norint pasiekti kuo daugiau jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, reikėtų plėsti socialinių gatvės darbuotojų veiklą, apimant daugiau rajonų.
2. Turėtų vykti socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su mokyklomis ir įvairiomis bendruomenės erdvėmis, didinant jaunuolių informuotumą ir skatinant aktyvesnę jaunuolių dalyvavimą visuomenės gyvenime.
3. Tikslinga kurti prieinamas ir saugias viešąsias erdves, kuriose jaunimas turėtų teisę susirinkti ir saugiai leisti laisvą laiką.
4. Tikslingas didesnis socialinių gatvės darbuotojų įsitraukimas, atstovaujant jaunų žmonių teises.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

EKSPERTŲ APKLAUSOS, TAIKANT DELFI METODĄ, GAIRĖS

II etapo apklausos gairės

Sveiki,

kviečiu Jus dalyvauti ekspertų apklausos II etape.

Apklausą atlieku aš, Miglė Stanevičiūtė, **Mykolo Romerio universiteto** magistrantūros studijų studentė.

Šios apklausos tikslas – išgryninti informaciją, susijusią su gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimu, teikiant ugdomąją – socialinę pagalbą.

Klausimyną sudaro šešios gairės. Jį užpildyti Jums užtruks ne ilgiau kaip 10 minučių.

Gairė I: Pagrindiniai veiksniai, dėl kurių jaunuoliai leidžia laiką gatvėje.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Bendraamžių įtaka ir laiko leidimas su panašiais draugais, kurie taip pat leidžia laiką gatvėje.
2. Jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė II: Pagrindinės jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, rizikos.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti smurtą ar prievartą, dažniau susiduria su įvairaus pobūdžio diskriminacija.
2. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė III: Iššūkiai ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai būna išstumiami iš viešųjų erdvių, o tai pažeidžia jų teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę.
2. Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, tokiais kaip nesaugi aplinka, nusikalstamumo grėsmės, priklausomybės ir kt. Tai

riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos.

3. Jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, trūksta pritaikytų paslaugų, kuriomis būtų tenkinami jų socialiniai ir psichologiniai poreikiai, dėl to kyla sunkumų, užtikrinant jų teisę į sveikatos priežiūrą, socialinį įsitraukimą ir asmeninį tobulėjimą.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė IV: Ugdomoji ir socialinė pagalba gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Siekiant prisitaikyti prie įvairios jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, aplinkos ir poreikių, darbuotojai taiko lankstų pagalbos ir intervencijos metodą.
2. Teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė V: Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Socialiniai gatvės darbuotojai bendradarbiauja su įvairiais specialistais ir organizacijomis, siekiant užtikrinti, jog būtų atsižvelgta į jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises ir paslaugų prieinamumą.
2. Socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti tvirtus ir pasitikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

Gairė VI: Paslaugų tobulinimas jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje.

Ištrinkite teiginius, palikdami tik vieną, Jūsų nuomone, svarbiausią teiginį:

1. Norint pasiekti kuo daugiau jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, reikėtų plėsti socialinių gatvės darbuotojų veiklą, apimant daugiau rajonų.

2. Turėtų vykti socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su mokyklomis ir įvairiomis bendruomenės erdvėmis, didinant jaunuolių informuotumą ir skatinant aktyvesnį jaunuolių dalyvavimą visuomenės gyvenime.
3. Tikslinga kurti prieinamas ir saugias viešąsias erdves, kuriose jaunimas turėtų teisę susirinkti ir saugiai leisti laisvą laiką.

Papildomai galite įrašyti vieną savo variantą (nebūtina):

Jūsų variantas: .....

3 priedas

Grupinės diskusijos tyrimo rezultatai

Gairė I: Laiko leidimo gatvėje pradžia.

1 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Kokio amžiaus būdami pradėjote leisti laiką gatvėje?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Amžius	8 – 9 metai	„Aš arba 8 arba 9 metų“ (D1.5); „Aš irgi 8-9 metų“ (D1.6).
	10 – 11 metų	„...gal nuo 10 metų pradėjau gatvėje vaikščioti ir taip ir prasidėjo...“ (D1.1); „...kažkur ketvirtoj klasėj, tai 10-11 metų“ (D1.2); „...kai buvo 11 metų, biški taip pradėjau...“ (D2.1); „Nu aš pradėjau gatvėje būti kažkur nuo 11-12 metų...“ (D2.3).
	12 metų ir daugiau	„Truputi daugiau metų buvo, turbūt 12-13“ (D1.4); „Aš tai galbūt nuo 12-13 kažkur...“ (D2.2).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

2 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite, dėl ko pradėjote leisti laiką gatvėje? Papasakokite apie įvairias priežastis: socialines, ekonomines, psichologines ir kt.“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Priežastys, įtakojančios jaunuolių laiko leidimą gatvėje	Draugų ratas	„Kai surandi draugų, tai mažiau namie norisi sėdėti...“ (D1.1); „Pagrinde draugų ratas...“ (D1.2); „Dėl draugų rato, su draugais“ (D1.4); „Aš pradėjau vaikščioti rajone, nes su vaikiniais žaidėme futbolą...“ (D1.6); „...tai tiesiog ten ar su draugais ar kaip“ (D2.1); „Didžiausia priežastis dėl ko eidavau laiką leisti lauke tai draugai“ (D2.2); „...einu į lauką su draugais, su kuriais bendrauju, smagiai praleidžiu laiką ir man patinka“ (D2.3).
	Šeima	„...dėl šeimos problemų nenorėjau būti namie...“ (D2.1); „Iš pradžių tiesiog buvo problemos šeimoje...“ (D2.1); „...šeimoj yra problemos...“ (D1.5).
	Priklausomybės	„...vis tiek reikėdavo kažkaip pabėgti iš namų parūkyti...“ (D1.2); „Nu ir aišku parūkyti norėjau išeiti, kad mama nepastebėtų“ (D1.6).

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
	Užimtumo trūkumas	„Tiesiog nuobodu buvo namie...“ (D2.1); „...lauke pasidarė įdomiau nei namie...“ (D2.3).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

3 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite, ką jums patiems reiškė arba reiškia laiko leidimas gatvėje?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Asmeninė autonomija	Savarankiškumas	„Man tai su tokia nepriklausomybe susijęs buvo...“ (D1.2); „Tai visų pirma laisvė...“ (D1.5); „...atpažinti vietas geriau, mažiau navigaciją reikia naudoti“ (D2.1); „...kai lauke esi labiau yra tokia laisvė, nes namie daug tipo laisvės neturi <...> Dabar va, kai varau į lauką, per visą miestą važinėji, jau didžiąją dalį miesto atmintinai galimai žinai“ (D2.3).
	Noras išsiskirti	„...su maištavimu ir tokiu gal labiau lengvabūdiškumu“ (D1.2).
Emocinis atsisitraukimas	Problemų vengimas	„Nuo visų problemų pabėgimas. Kaip minimum dėl problemų ir dėl psichologinių problemų, ir dėl fizinių ir dėl visko“ (D1.5).
	Atsisitraukimas nuo šeimos	„Gal dar pridėsiu – pabėgimas nuo terorizavimo (patėvio)“ (D1.2).
Socialinis gyvenimas	Laisvalaikis	„...gali pasivaikščioti<...>tiesiog įdomu būna, gali kitokių hobių visokių surasti, kuriuos tu mėgsti. Būna festivaliai visokie, tai įdomu nueiti pažiūrėti kaip yra“ (D2.1); „...vaikščioti ir t.t...“ (D2.2).
	Bendravimas	„Draugystė tiesiog <...> Didžiausia priežastis dėl ko eidavau laiką leisti lauke tai draugai“ (D2.1); „...su draugais bendrauti...“ (D2.2).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

4 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite kaip keitėsi Jūsų draugų ar pažįstamų ratas, pradėjus laiką leisti gatvėje?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialinis tinklas	Socialinio tinklo dinamika	<p>„Pirma draugystė atsirado gal ketvirtojo klasėj, tai vienintelį draugą turėjau ir jis buvo klasiokas. Tik po to prasidėjo vis daugiau ir daugiau. Turėjau ir kaimynus, bet jie jau užaugo. Aš vienintelis jaunas buvau su vyresniaisiais, virš penkiolikos metų“ (D1.1); „Aš asmeniškai buvau baisiai daug grupių. Teko pabūti ir vienoj ir kitoj ir trečioj ir ketvirtoj. Visur buvo skirtingos chebros, kai kur tie patys žmonės dubliuojasi. Galiausiai kas, liko keli žmonės“ (D1.2);</p> <p>„...Po to kažkaip ten viena pažįstama išvažiavo, nu ir taip po biški ratas mažėjo...“ (D1.4); „...buvo vis naujos pažintys <...> keičiasi ir bendravimo ratas labai staigiai<...> Tai tų kompanijų buvo labai daug<...> bendravimo ratas susiliejo į du žmones<...> Tai tiesiog visi augam, keičiasi kompanijos ir labai mažėja“ (D1.5);</p> <p>„Mano kompanijos daug keitėsi.<...> Nu o dabar su kuo aš bendrauju iš pačios pirmos kompanijos, tikriausiai tik vienas žmogus“ (D1.6);</p> <p>„Pas mane buvo visokių situacijų, bet tikriausiai didžiausia priežastis būtų tiesiog, kad pas mane visą laiką buvo gan nemažai draugų, bendras ratas buvo didelis<...> kai buvau su visokiomis draugų grupėmis“ (D2.2);</p> <p>„Nežinau, iš pradžių aš tiesiog bendraudavau su žmonėmis, su kuriais praleisdavau laiką...“ (D2.3).</p>
	Teigiami ryšiai	<p>„Vis padėdavo, vis susirinkdavo“ (D1.2);</p> <p>„Bendrauju su tais, kurie tikrai draugai“ (D2.3);</p> <p>„Mes žinom vienas kitą, susitinkam kartais, pašnekam...“ (D2.1).</p>
	Neigiami ryšiai	<p>„...su visom kompanijom kažkokie konfliktai.<...> Nėra nei vienos kompanijos, kurioje nebuvo konfliktų...“ (D1.5);</p> <p>„...ne visi buvo „gryni“ draugai.<...> Pas mane anksčiau būdavo draugai tokie keisti, visą laiką nesąmones visokias darydavo ir</p>

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
		<p>aš jaučiausi lyg aš nepritapau prie to rato...“ (D2.2);</p> <p>„...po to pastebėdavau, kad jie nelabai tikri draugai, bet tiesiog, kad tik praleist laiką arba ten dėl naudos kažkokios“ (D2.3).</p>
	Ryšių praradimas	<p>„Kiek žinau nei vienos jos neliko“ (D1.2);</p> <p>„O va dabar tai išvis galima pasakyti nėra“ (D1.4);</p> <p>„Ir vat iki šiol jokios kompanijos nėra<...>Tos kompanijos labai greitai išsiskaido“ (D1.5); „Pirmiausia, su ta kompanija su kuria pirmą kartą mus darbuotoja pamatė, mes tiesiog visi sustojom bendrauti.<...>Kada uždarė stadioną, visi nustojo eiti.<...>Daugiau su niekuo iš pačios seniausios kompanijos“ (D1.6);</p> <p>„...po laiko atsiskyriau nuo jų ir jie patys nuo manęs ir po to tiesiog nebendravom“ (D2.2); „Tai pradėjau atsirinkinėti draugus<...>va dabar tai iš visų, su kuriais pažįstamas buvau, tai mažai su kuo bendrauju“ (D2.3).</p>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

5 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite apie santykį su rajono bendruomene tuo metu, kai laiką leidote / leidžiate gatvėje“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Priešiškumas	Žodinė agresija	<p>„Būdavo, kad irgi ant mūsų užrėkdavo...“ (D1.2);</p> <p>„Tik užėini ne į tą kiemą ir ant tavęs iškart pradeda kažkas rėkt. Pavyzdžiui – bobutės, diedukai, tiesiog eina girta moteris, matosi, kad ji girta ir rėkauja, kad tu prostitutė ir lauki savo kliento, o man devyni metai, sėdžiu šoke <...> Būdavo, kad tėvai, draugų tėvai ant mūsų varydavo“ (D1.5);</p> <p>„...jie prie tavęs prieina, skundžiasi, kad taip ir taip elgiesi, nors vieša vieta, tai galiu būti kaip noriu“ (D2.1);</p> <p>„Taip, susitinkam su draugų kompanija, kažką lauke veikiam, būna, kad padurniuojam, būna, kad senelės iš langų mus aprėkia arba kas nors eina pro šalį ir aprėkia, kad kažką ten blogai darom.<...>Bobutės iš karto pradeda rėkti „Ė ką tu čia darai, kodėl tu taip darai“ ir panašiai“ (D2.3).</p>

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
	Fizinė agresija	„...lysdavo...“ (D1.2); „Būdavo, kad ir bobulkos paskui mus bėgiodavo, nors tiesiog sėdėdavom aikštelėje<...>Bet prieš tai, tai lakstėm nuo visų“ (D1.5).
	Neigiamas požiūris	„Tiesiog jiems nepatikdavo, kad kažkas sėdi“ (D1.5); „...jei keikiasi labai, negražiai elgiasi, spjaudosi ar kt. tai aišku bus blogas požiūris, nes sakys kas čia per kompanija, sakys, kad nieko nebus iš jų ateityje“ (D2.1); „Aš manau, kad tie žmonės, kurie mus mato arba tiesiog ignoruoja arba kažką pasako, bet dažniausiai jų nuomonė yra tokia, kad mes tiesiog esam nekultūringi žmonės, kurie tiesiog bando sugadinti mūsų rajonus ir panašiai“ (D2.3).
Viešųjų erdvių prieinamumas ir socialinė kontrolė	Viešosios erdvės	„Jei tarkim yra stadionas, o šalia stadiono žaidimų aikštelė, tada užėiti į stadioną negalima. O kadangi pas mus nebūdavo kiemuose žaidimų aikštelės, mes būdavom visą laiką kituose, svetimuose kiemuose ir mus išvarinėdavo <...> ateidavo ir mus išvarinėdavo tik dėl to, kad mes negyvenam tame name ir t.t.“ (D1.5).
	Policijos įsitraukimas	„Ant manęs kvietė policiją. Mes sėdėdavom Naujininkuose stadione ir mums kviesdavo policiją, nes buvo daromos statybos ir ten likdavo futbolo aikštės dirbtinės žolės kilimai, ant kurių mes sėdėdavom ir šokinėdavom. Mes ten žaisdavom ir stuku stuku. Ir ant mūsų vis kviesdavo policiją, nes visi manė, kad mes narkomanai, prisinarkašinam ir bėgiojam tudi sudi.<...> bet mano patirty tai buvo labiau dėl to, kad mes dūkom ir ant mūsų dėl to kvietė policiją“ (D1.5); „Policija visada kviesdavo, visada. Žinoma kartais pridarydavom, tarpusavy apsisistumdydavom, kai futbolą žaisdavom dėl kamuolio. O šiaip visada už nieką, tiesiog už tai, kad mes esame „ (D1.6); „...ir kažkokia bobutė priėjo ir pradėjo sakyti „aš jus tuoj pradėsiu filmuoti, policijai paskambinsiu, bėkite, kol dar galit““ (D2.3).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

6 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite, koks jūsų nuomone, yra visuomenės požiūris į jaunas žmones, kurie leidžia laiką gatvėje?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Visuomenės požiūris	Teigiamas	„Aš pasakyčiau atvirksčiai. Man atrodo, kad senesni žmonės žino, kas tai yra ir žino, kad tai gali baigtis todėl ir kuria tuos dienos centrus, zonas paaugliams. Irgi dabar padarė kompiuterių areną, kurioje labai daug paauglių sėdi, kad tik ne lauke ir kad nesusibadytų. Kiekvienas aišku reaguos skirtingai, čia priklauso ir nuo to, kokioje šeimoje auga <...> Tai kiekvienas suaugęs skirtingai žiūri į tai“ (D1.5).
	Neigiamas	„Nu aš manau senesnio amžiaus žmonės nelabai supranta, kad kaip mes čia galim šokinėt per stogus, kaip mes čia galim sugalvoti parūkyti už kampo ir t.t., nes gal jie to nepatyrė savo vaikystėje“ (D1.2); „...Gadina mūsų šalį savo elgesiu...“ (D2.3); „Man atrodo, kad čia senesniems žmonėms kitaip atrodo, kai pamato, jog kitaip apsirengę arba kitaip kalba...“ (D2.1).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Gairė III: Laiko leidimo gatvėje ypatumai.

7 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite, kokius teigiamus dalykus patyrėte leisdami laiką gatvėje?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialiniai ryšiai ir užimtumas	Santykių kūrimas	„Teigiamas aišku, kad daugiau susipažinti su žmonėmis<...>po laiko šie žmonės gali tave išklaudyti, labiau įsitraukia į tavo gyvenimą, tampa svarbesni“ (D2.1); Tai jo pozityvas tas, kad daugiau pažinčių, ryšių, gali kažkam parašyti, jei kažko reikia, pavyzdžiui pagalbos. Gali susisiekti, pakalbėti apie gyvenimą ar dar kažką“ (D2.2); „Iš teigiamų dalykų, tai susirandi naujų draugų...“ (D2.3).
	Laisvalaikio praleidimas	„...praleidi daugiau laiko lauke, gatvėse, gamtoje. Daugiau visokių tokių įdomių veiklų atsiranda, nei tiesiog būti namie, daug atsiminimų gatvėje gauni, visokiausių nuotykių su draugais susirandi ir kvailysčių“ (D2.2).

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Mokymasis per patirtį	Savarankiškumas	„Gatvė yra antra mokykla <...> Lauke (gatvėj) gali lengvai kalbėti, mokykloje kažką pasakysi ir viskas“ (D1.1); beveik viską mokaisi, jeigu jau atsirandi gatvėje, tenais labai daug ko išmoksti būtent ateičiai“ (D1.5).
	Savigyna	„Gintis, savigyna. Labai labai padeda, kiek mane puolė <...> Nu vat išmoksti savigynos, arba žodinės arba fizinės savigynos“ (D1.5).
Socialiniai įgūdžiai	Kalbų mokymasis	„Gal ir kalbų ribos prasiplečia gatvėje, nes aš rusiškai pramokau“ (D1.2); Aš lietuviškai išmokau gatvėje kalbėti“ (D1.6).
	Sprendimų priėmimas	„Gerai, kad aš pasimokiau ką reikia daryt ir ko nereikia. Kaip galima, o kaip negalima. Gal tas išsiauklėjimas lauke pačiam. Savarankiškumo išmoksti, baigi ta prasme dėti pastangas ant kažko kito, koncentruojasi į save. Tai padeda ateityje, pamoko, kad ir taip ir taip daryti negalima, su tokiais ir tokiais žmonėmis bendrauti negalima“ (D1.5).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

8 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite apie sunkumus, su kuriais susidūrėte leisdami laiką gatvėje?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Psichologinė ir fizinė agresija	Smurtas	„Smurtas...“ (D1.2); „Mane mušė gatvėje. Vyresni vaikinai. Tiesiog priešdavo ir trenkdavo už tai, kad stovi. „Ko čia stovi?“, „Ko žiūri?““ (D1.6).
	Prievarta	„...prievarta, turto prievarta, dažnas labai dalykas (elektronikų atkirtimas)...“ (D1.2); „Buvo daug situacijų, kai mane apgaudinėdavo arba pavogdavo kažką iš manęs, pinigus ir kt.“ (D2.2).
Priklausomybės ir sveikatos problemos	Rūkymas	„Rūkymas“ (D1.2); „Aha, rūkymas“ (D1.5).
	Narkotikai	„...narkotikai, įsitraukimas į narkotikus...“ (D1.2).
	Alkoholis	„Dar alkoholis. Alkoholio vartojimas“ (D1.5).
	Depresija	„Man buvo ir depresija kartais ir dar kažkas <...> man buvo ilgą laiką depresija ir labai ilgai man ji tęsėsi“ (D2.2).

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Nusikalstamos veikos ir teisėsaugos institucijos	Kriminalinis elgesys ir gaujos	<p>„...tu esi blogoj kompanijoj, ten nežinau „strielka“ įvyko, pvz. kompanija ant kompanijos...“ <...> Čia priklauso nuo kompanijos tikriausiai labiausiai, nes yra kompanijų, kurie geria...“ (D1.5);</p> <p>„...po to prasidėjo siuntinėti visokius barygas<...> Nu tipo pradėjo barygos siūlyti, ten tą galima imti, tą“ (D2.1);</p> <p>„Bet tikrai yra visokių žmonių, kurie tikrai gali negatyviai ir patį tave pakeisti <...> Šiaip negatyvių nėra gal tiek daug, nebent jeigu susidedi su labai blogais žmonėmis ar kompanija“ (D2.2);</p> <p>„...kartais būna, kai dažnai gatvėje būni yra daugiau šansų įkliūti į kažkokią situaciją blogą arba susipažinti su žmonėmis, su kuriais geriau nebendrauti, nes sugadins tau viską ir panašiai“ (D2.3).</p>
	Susidūrimas su institucijomis	<p>„Ir kartais būna, nebūna nuo policijos reikia bėgti“ (D2.1);</p> <p>„Jeigu kažkoks konfliktas vyksta ar nežinau problemos, dažniausiai tu jas spręsi lauke, tai kartais tenka bėgiot nuo policijos“ (D2.3).</p>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

9 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „*Papasakokite apie situacijas, kuriose jūsų nuomone gatvėje laiką leidžiantys jaunuoliai yra diskriminuojami ir negerbiami. Papasakokite kokios jūsų patirtys?*“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Jaunuolių patiriamas smurtinis ir diskriminuojantis elgesys, leidžiant laiką gatvėje	Diskriminacija	<p>„Nu tai apliejimai vandeniū, nepagarba, keiksmazodžiais apipildavo toj ankstyvoj vaikystėj“ (D1.2);</p> <p>„Man yra irgi buvę keletas įvykių su diskriminacija. Vienas iš tų įvykių buvo kiek seniau. Kadangi pas mane blogas matomumas buvo, aš nešiodavau akinius ir būdavo labai dažnai prie manęs prisiknisdavo dėl šito daug kas. Jaučiausi nelabai saugiai, nes toks jausmas, kad prie manęs kažkas prieis ir man kažką padarys, pavyzdžiui trenks.<...>Nes gali gal ir būt paprastas žmogus, gal tu nesi ten „nefras“ ar dar kažkoks, bet tiesiog prieis ir pasakys „O tu ten toks ir toks““ (D2.2);</p> <p>„Pas mus ateidavo vat vėlgi močiutės, visą laiką diskriminuodavo“ (D1.5).</p>
	Išstūmimas iš viešųjų erdvių	<p>„Mes būdavom mergaičių grupelė labiau, tai mes visos sakydavom, kad mes turim teisę sėdėt, nes mes to norim, sakydavom, kad jūs neturit teisės mūsų išvarinėti, nes tai ne jūsų suoliukas ir t.t.“ (D1.5);</p> <p>„Aš neturiu ką pasakyt. Ką tu daugiau padarysi. Nu vat rampą uždarė ir ką mes dar galim padaryti. Man nenormaliai žinoma, nu o ką man padaryt, policiją iškvieist?“ (D1.6);</p> <p>„Tiesiog sėdi lauke parke, visos vietos užimtos, pasirenki savo vietą ir sėdi, lauki autobuso ar ką. Ir būna, kad ateina senesni žmonės, dėdės ar močiutės ir tada sako „Eik“. Tada paklausi „Ką“, o jie tiesiog pragrėbia tave, patraukia iš vietos ir patys atsisėda. Tiesiog paėmė, patraukė ir atsisėdo, net nieko nepaklausė“ (D2.1).</p>
	Psichologinis smurtas	<p>„Grasinimai, buvo labai dažni. „Dar kartą pamatysim, užkasim, išvešim į mišką“. Pagausim tave, va taip va buvo. Iki šiol kartais taip vyksta, tai priklauso nuo žmonių“ (D1.5).</p>
	Fizinis smurtas	<p>„To neturėjo būt, bet. Ir smurtas ten buvo ir visko ten buvo“ (D1.4).</p>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

10 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Kaip jūsų nuomone gali būti pažeidžiamos jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje teisės? Kaip apibūdintumėt šiuos vaiko teisių pažeidimus?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje požiūriu įvardytos teisės ir jų ignoravimas	Jaunuolių įvardytos teisės	„Aš turiu teisę būti sausa, turiu teisę tiesiog būti“ (D1.2); „Aš save visa vaikystę gyniau, savo teise, kad aš turiu teisę būti savimi „ (D1.5); „Taip, aš laisvoje šalyje, aš turiu teisę būti. Aš juk neužsiimu kažkuo nelegaliu. Taip gal kartais per daug pasikeikiu, bet čia jau įprotis“ (D2.3).
	Jaunuolių teisių ignoravimas	Ir labai labai naudojami tomis savo tipo teisėm, nors iš tikrųjų pasirodo jų net ir nėra.<...>Tų teisių vaikų niekas nelabai gerbia, niekam neįdomu. Vyresni daugiau išgyvena, viskas. Visą laiką man atrodo taip buvo ir dar bus“ (D1.5).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Gairė V: Santykis su socialiniais darbuotojais.

11 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite apie savo patirtis, susidūrus su socialiniais gatvės darbuotojais arba kitais pagalbos specialistais?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Pirmasis kontaktas	Per draugus	„Su manim taip nebuvo gatvėj susipažinta, aš tiesiog atėjau su draugais“ (D1.1); „...po to mes per draugus, su kompanija. Keli iš jų pradėjo vaikščioti į centrą ir aš kartu pradėjau <...> Į centrą atėjau pirmą kartą po šešių mėnesių, nežinau kodėl taip vėlai pradėjau eiti. Galvojau kam man to reikia „ (D1.6).
	Gatvėje	„Aš buvau su drauge ir prie manęs priėjo X. Ji buvo viena. Darbuotoja su mano drauge jau buvo pažįstama, o aš išsigandau, pagalvojau kas čia per moteris priėjo prie mūsų. Čia mano pirmas įspūdis buvo“ (D1.2); „Lauke, stadione. Irgi su X. Tada nežinojau kas yra socialiniai gatvės darbuotojai, bet tada ji man pradėjo pasakoti. Aš galvojau, kad čia tie kur ateina prie žmonių „tikintieji“. Aš pagalvojau, kad nu tiek to, bet kai papasakojo supratau ir priėmiau ramiai“ (D1.4); „Aš irgi susipažinau gatvėje su X. Irgi buvau stadione tuo metu. Ačiū dievui futbolo nežaidžiau, bet leidau laiką ir man buvo labai nuobodu, nes buvo tik viena panelė kompanijoje. Tai sėdėjau ir kalbėjau tik su X visą laiką, žaidėm stalo žaidimus. O po to ji mane pakvietė į merginų vakarus, prisimenu, kad dar tada patalpos buvo centre. Pradėjau lankyti nuo 8 metų. Po to kitą kartą atsiradau jau kartu su sese ir iki šiol vaikštau ir nesiruošiu išeiti“ (D1.5);

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
		„Aš susipažinau su X, kada buvau stadione. Pas mus nebuvo kamuolio, o jie jį atsinešė. Aš pagalvojau, o kaip faina, nemokamas kamuolys, nu ir viskas, pažaidėm ir išėjom namo.<...> Iš pradžių vis priešdavo prie mūsų gatvėje...“ (D1.6); „Vieną dieną eini, pamatai, kad visi žaidžia futbolą, ateini iki jų, tau leidžia prisijungti ir kažkaip įsivažiuoji į viską“ (D2.1).
	Internetas	„Na, kažkaip internetu, užsiregistravau į stovyklą ir taip susipažinau“ (D1.3).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

12 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Papasakokite apie savo patirtis, susidūrus su socialiniais gatvės darbuotojais arba kitais pagalbos specialistais?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Santykiai su darbuotojais	Psichologai	„Anksčiau mane versdavo tėvai lankyti psichologus, pasirinkimo nelabai būdavo, tai tekdavo vaikščioti, bet vėliau sakydavau ne, nes tiesiog nematau nuo to didelio tikslo, man nepatinka. Tiesiog ateini pakalbėt, kalbi, kažkokius žaidimus žaidi ir jokio skirtumo man ten nėra, nematau tikslo vaikščioti, dėl to ir nebevaikštau. Net jei ir verčia, tiesiog sakau, kad ne <...> Dar pas psichologus yra tas dalykas, kad tu ateini ir tau sako: „sakyk viską, ką nori, niekam nesakysiu“, bet pavyzdžiui iš mano patirties, aš papasakoju viską, bet po to jau ir direktorius ir pavaduotoja ir tėvai viską žino <...> Nors sako, kad niekam nesakys, tik tarp mūsų“ (D2.3).
	Socialiniai gatvės darbuotojai/jau nimo darbuotojai	„Jis ne kaip psichologas, su juo tiesiog paprasčiau, kaip su draugu, gali pajuokauti, pasipasakoti“ (D2.1); „X tikrai yra labai geras žmogus, su juo labai lengva kalbėti ir jis išklauso labai lengvai“ (D2.2); „Su X galima normaliai pakalbėti, nes jis tiesiog supranta mus. Su juo ir pajuokaut galima ir jis nelabai neigia kažką. Aišku, jei kažkas labai blogo, jis pasakys, bet jam ir išsipasakoti galima viską, nereikia nieko slėpti...“ (D2.3).
	Santykio kūrimas	„Santykiui sukurti užteko stovyklos – penkių dienų“ (D1.2); „Ilgai truko sukurti santykį“ (D1.6); „Su šiuo žmogumi nelabai užtruko“ (D2.1).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

13 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimus „1. Papasakokite apie ugdomąją-socialinę pagalbą, kurią gavote iš socialinių gatvės darbuotojų arba kitų specialistų. Kaip jūs vertinate šią pagalbą?“ ir „5. Įvardykite įvairias pagalbos formas, kurios jūsų nuomone būtų labiau padėjusios tuo metu, kai laiką leidote gatvėje?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialinė pagalba	Emocinė parama ir psichologinis palaikymas	„Čia iš karto matosi, kad nemokami psichologai“ (D1.1); „Aš asmeniškai pati gaunu psichologinę pagalbą, man tikrai padeda susitvarkyti su savo demonais“ (D1.2); „Asmeniškai aš gavau psichologinę pagalbą...“ (D1.5); „Individualūs susitikimai, labai labai padeda“ (D1.2); „Palaikymas <...> ir psichologinis pabendravimas <...> Išsipasakojimas“ (D1.5).
	Tarpasmeniniai santykiai	„Labai pastiprina santykius ir patį bendravimą <...> Pradėjau žaisti futbolą, draugų daugiau susiradau“ (D2.1); „Gal dar naujų žmonių, naujo bendravimo ir skirtingų žvilgsnių“ (D1.5); „Po to bendram rate galiu apie tai pasikalbėti...“ (D2.2).
Ugdomoji pagalba	Jaunuolių įgalinimas	„Savanorystė...“ (D1.3); „...savanorystės įgalinimas organizacijoje“ (D1.4).
	Užimtumas	„...ji pasiūlė važiuoti į stovyklą, aš iškart sutikau, nes nemokama stovykla. O po stovyklos supratau, kad čia geri žmonės, o ne pabaisos kažkokios“ (D1.2); „...futbolas kaip hobis tapo, daug visokių pasiūlymų gaunam, keliauti galim <...> Per žaidimą gali labiau išsikrauti...“ (D2.1); „Visi minėjo tą patį, žygiai, kažkuo užsiimti, laisvalaikis“ (D1.1); „Žygiai, užsiėmimas futbolu...“ (D1.4); „Užsiėmimai, stovyklos. Pats gal nevažiuočiau, bet su jais važiuoju. Kaip užsiėmimas“ (D1.6).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

14 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimus „3. Koks jūsų nuomone yra jaunų žmonių, kurie leidžia laiką gatvėje pagalbos poreikis?“ ir „4. Kaip apibūdintumėte pagalbą, kurios trūksta jauniems žmonėms, leidžiantiems laiką gatvėje Vilniaus mieste?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialinė-ugdomoji pagalba	Psichologinė pagalba	„Aš manau, kad šiaip visiems reikia psichologo pagalbos <...> Psichologinės pagalbos visiems žmonėms reikia, po truputi bent jau“ (D1.5); „Socialinė ir psichologinė“ (D1.2); „Emocinė tikrai. Būna daug kas gatvėje pakeičia tavo emocijas ir negali sustot <...> Bet tikrai tokia emocinės ir psichinės sveikatos pagalba“ (D2.1); „Tikrai sutinku, kad emocinė...“ (D2.2).
	Ugdomoji pagalba	„Gal socialinio ugdymo, apie mėnesines, ne visi tėvai gali savo dukrom papasakoti, apie hormonus, apie tokius va dalykus, kas darosi su žmogaus kūnu, kai tas sąmyšis

		<i>būna pagalbos reikia tikrai labai daug“ <...> „Gal reikėtų dar švietimui daugiau laiko skirti. Pavyzdžiui kelionės į muziejus į tokius va“ (D1.2); Socializmo pagalbos žmonėms, kurie negali bendrauti normaliai, neranda draugų. Tai irgi labai padeda“ (D1.5).</i>
	Užimtumas	<i>„Pats svarbiausias buvo pramušti laiką“ (D1.1); „Laisvalaikis ir viskas“ <...> „...futbolo kamuolio“ “ (D1.6); „...fiziniai užsiėmimai...“ (D1.5).</i>
	Baziniai poreikiai	<i>„Užkandžiai...“ (D1.6).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

Gairė VI: Pagalbos vaikams, laiką leidžiantiems gatvėje, tobulinimas.

15 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Nusakykite kokių pokyčių jūsų nuomone reikėtų Vilniuje, kad jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje gautų reikiamą pagalbą, kuri užtikrintų jiems priklausančias teises?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Plėtra ir infrastruktūra	Darbuotojų pasiekiamumas	<i>„Dažniau prie Go 9 būti <...> Dažniau savaitgaliais dirbti“ (D1.2); „Daugiau tokių socialinių vietų, socialinių gatvės darbuotojų. Kadangi žinau tik tris rajonus Vilniuje, kur veikia tokie darbuotojai: Justiniškės, Pilaitė ir Naujininkai, daugiau nežinau nieko <...> Baltasis tiltas <...> Daugiau nemokamų paslaugų. Kadangi jaunimas dažniausiai neturi, tai juos vis tiek sudomina kažkas nemokamo, kažkokios paslaugos. (D1.5); „Dirbti centre, nes daug „chebros“, kad jie kažkuo užsiimtų“ (D1.6).</i>
	Viešųjų erdvių kūrimas	<i>„Pastatyti rampas, kad jų negriautų“ (D1.2); „Pastatyti gal kažkokias pavėšines, kad jos būtų paaugliams. Daugiau erdvių jaunuoliams“ (D1.5).</i>
Tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir jaunuolio palaikymas	Bendradarbiavimas	<i>„Gal per mokyklas eiti ir siūlyti jaunuoliams, kad žiūrėkit „chebra“ mes čia esame tokia ir tokia organizacija, mes siūlom tokias ir tokias veiklas, jeigu jums reikia, jūs galite ateiti, viskas anonimiškai“ (D1.2); „Reklamuot daugiau reikėtų, kad pasiekti tuos jaunuolius <...> Man atrodo, kad darbuotojai ir turi taip pasiekti tuos jaunuolius, pavyzdžiui į dienynus ar mokytojams nusiųsti anketas ar ką, kad gali čia ateiti, jei nori <...> Tiesiog ateik ir išbandyk“ (D2.1); „Manau reikėtų tiesiog daugiau reklamuoti, kad yra</i>

		<i>tokios organizacijos ir kad daugiau žmonių sužinotų apie tai. Galbūt plakatai, lapeliai, kuriuos galima išdalinti mokykloje“ (D2.2).</i>
	Atstovavimas	<i>„Atstovauti jaunuolius, jų teises“ (D1.2).</i>
	Santykis	<i>„Kad nebūtų kaip mokytojai, o tiesiog kaip vyresni draugai“ (D2.1); „Aš manau, kad galbūt labiau reikėtų supratimo, kad labiau suprastų ir neteistų. Kad neteistų ir labiau suprastų jaunimą ir neneigtų jų pasirinkimo“ (D2.3).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

16 lentelė. Pasisakymų, atsakant į klausimą „Įvardykite kokias būdais būtų galima užtikrinti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises?“ rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialinė integracija ir viešųjų erdvių prieinamumas	Viešinimas	<i>„Ugdyti naują požiūrį. Rodyti per televizorių, kad jaunimas yra visuomenės ateitis <...> Reklamuoti, kad jaunimas turi savo teises. Televizija, radijas, youtube“ (D1.2); „...kodėl mes nedarom vaikų atstovavimo parado? Vaikų teisių paradas. Eina visi darbuotojai kartu su vaikais ir plakatais „vaikai laisvi“. Video vlogai. Parodyti, kad čia išeina visa energija“ (D1.5).</i>
	Palaikymas ir priėmimas	<i>„Priimti visus, kad ir kaip bebūtų“ (D1.2).</i>
	Viešosios erdvės	<i>„Realiai reikėtų kokios vietos, kur galėtų žmonės ateiti, su paspirtukais važinėti. Kokį garažą išsinuomuoti, kad važinėti, sėdėti, bendrauti, žaisti. Tiesiog erdvė, kuria galėtų naudotis visi“ (D1.2).</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis grupinių diskusijų duomenimis.

4 priedas

Delfi tyrimo rezultatai

1 lentelė. Gairės „Pagrindiniai veiksniai, dėl kurių jaunuoliai leidžia laiką gatvėje“ rezultatai

I gairė	Teiginiai	Ekspertų, kurie pasirinko šį teiginį, skaičius
1 etapas	Šeimos iširimasis ar konfliktai šeimoje yra vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris skatina jaunus žmones pradėti laiką leisti gatvėje, nes taip jie gali atitolėti nuo šeiminių problemų.	0
	Bendraamžių įtaka ir laiko leidimas su panašiais draugais, kurie taip pat leidžia laiką gatvėje.	2
	Jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo.	4
2 etapas	Bendraamžių įtaka ir laiko leidimas su panašiais draugais, kurie taip pat leidžia laiką gatvėje.	1
	Jaunuolių atitrūkimas nuo pagrindinių sistemų, tokių kaip švietimo, socialinių paslaugų ir kt. skatina dažniau leisti laiką gatvėje, ieškant išgyvenimo galimybių arba priklausymo jausmo.	5

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Delfi tyrimo rezultatais.

2 lentelė. Gairės „Pagrindinės jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje rizikos“ rezultatai

II gairė	Teiginiai	Ekspertų, kurie pasirinko šį teiginį, skaičius
1 etapas	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti smurtą ar prievartą, dažniau susiduria su įvairaus pobūdžio diskriminacija.	3
	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes.	3
	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti depresiją, nerimą ir psichologinius sutrikimus.	0
2 etapas	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką patirti smurtą ar prievartą, dažniau susiduria su įvairaus pobūdžio diskriminacija.	0
	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, turi didesnę riziką įsitraukti į nusikalstamas veiklas ir priklausomybes.	6

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Delfi tyrimo rezultatais.

3 lentelė. Gairės „Iššūkiai ir teisių pažeidimai, su kuriais susiduria jaunuoliai, leidžiantys laiką gatvėje“ rezultatai

III gairė	Teiginiai	Ekspertų, kurie pasirinko šį teiginį, skaičius
1 etapas	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai būna išstumiami iš viešųjų erdvių, o tai pažeidžia jų teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę.	2
	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su diskriminacija, smurtu ar prievarta, neteisėtais sulaikymais ir kt. Šios aplinkybės pažeidžia jaunuolių teisę būti apsaugotiems nuo bet kokios formos smurto.	0
	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, tokiais kaip nesaugi aplinka, nusikalstamumo grėsmės, priklausomybės ir kt. Tai riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos.	2
	Jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, trūksta pritaikytų paslaugų, kuriomis būtų tenkinami jų socialiniai ir psichologiniai poreikiai, dėl to kyla sunkumų, užtikrinant jų teisę į sveikatos priežiūrą, socialinį įsitraukimą ir asmeninį tobulėjimą.	2
2 etapas	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai būna išstumiami iš viešųjų erdvių, o tai pažeidžia jų teisę į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę.	1
	Jaunuoliai, kurie leidžia laiką gatvėje, dažnai susiduria su socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, tokiais kaip nesaugi aplinka, nusikalstamumo grėsmės, priklausomybės ir kt. Tai riboja jaunų žmonių naudojimąsi pagrindinėmis jų teisėmis, tokiomis kaip švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinės paslaugos.	4
	Jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje, trūksta pritaikytų paslaugų, kuriomis būtų tenkinami jų socialiniai ir psichologiniai poreikiai, dėl to kyla sunkumų, užtikrinant jų teisę į sveikatos priežiūrą, socialinį įsitraukimą ir asmeninį tobulėjimą.	1

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Delfi tyrimo rezultatais.

4 lentelė. Gairės „Ugdomoji ir socialinė pagalba gatvėje laiką leidžiantiems jaunuoliams“ rezultatai

IV gairė	Teiginiai	Ekspertų, kurie pasirinko šį teiginį, skaičius
1 etapas	Emocinės ir psichologinės paramos teikimas jaunimui, kurie leidžia laiką gatvėje, yra darbuotojų prioritetas, siekiant sukurti pasitikėjimą ir skatinti ilgalaikius pokyčius.	1
	Siekiant prisitaikyti prie įvairios jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, aplinkos ir poreikių, darbuotojai taiko lankstų pagalbos ir intervencijos metodą.	2
	Darbuotojai, dirbantys su jaunimu, kuris leidžia laiką gatvėje užtikrina, kad jaunuoliai būtų informuoti apie savo teises ir galėtų pasinaudoti teisine apsauga nuo diskriminacijos, smurto ir kt.	1
	Teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi.	2
2 etapas	Siekiant prisitaikyti prie įvairios jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, aplinkos ir poreikių, darbuotojai taiko lankstų pagalbos ir intervencijos metodą.	1
	Teikiant emocinę, edukacinę ir socialinę pagalbą, darbuotojai siekia sukurti erdves, kuriose jauni žmonės galėtų ugdyti svarbiausius įgūdžius ir įgyti pasitikėjimo savimi.	5

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Delfi tyrimo rezultatais.

5 lentelė. Gairės „Socialinių gatvės darbuotojų vaidmuo, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą jaunimui, kuris leidžia laiką gatvėje“ rezultatai

V gairė	Teiginiai	Ekspertų, kurie pasirinko šį teiginį, skaičius
1 etapas	Socialiniai gatvės darbuotojai bendradarbiauja su įvairiais specialistais ir organizacijomis, siekiant užtikrinti, jog būtų atsižvelgta į jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises ir paslaugų prieinamumą.	1
	Socialiniai gatvės darbuotojai yra tarpininkai tarp jaunų žmonių ir įvairių sistemų. Jų tikslas – apsaugoti jaunimą nuo diskriminacijos ir teisių pažeidimų, tuo pačiu užtikrinant, kad jie turėtų galimybę gauti jiems reikalingas paslaugas.	0
	Socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti tvirtus ir pasitikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises.	5
2 etapas	Socialiniai gatvės darbuotojai bendradarbiauja su įvairiais specialistais ir organizacijomis, siekiant užtikrinti, jog būtų atsižvelgta į jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje teises ir paslaugų prieinamumą.	0

	Socialinių gatvės darbuotojų tikslas – užmegzti tvirtus ir patikėjimu grįstus santykius su laiką gatvėje leidžiančiais jaunuais žmonėmis, teikiant nuoseklią pagalbą ir atstovaujant jų teises.	6
--	---	---

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Delfi tyrimo rezultatais.

6 lentelė. Gairės „Paslaugų tobulinimas jaunuoliams, kurie leidžia laiką gatvėje“ rezultatai

VI gairė	Teiginiai	Ekspertų, kurie pasirinko šį teiginį, skaičius
1 etapas	Norint pasiekti kuo daugiau jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, reikėtų plėsti socialinių gatvės darbuotojų veiklą, apimant daugiau rajonų.	2
	Turėtų vykti socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su mokyklomis ir įvairiomis bendruomenės erdvėmis, didinant jaunuolių informuotumą ir skatinant aktyvesnę jaunuolių dalyvavimą visuomenės gyvenime.	1
	Tikslinga kurti prieinamas ir saugias viešąsias erdves, kuriose jaunimas turėtų teisę susirinkti ir saugiai leisti laisvą laiką.	3
	Tikslingas didesnis socialinių gatvės darbuotojų įsitraukimas, atstovaujant jaunų žmonių teises.	0
2 etapas	Norint pasiekti kuo daugiau jaunuolių, kurie leidžia laiką gatvėje, reikėtų plėsti socialinių gatvės darbuotojų veiklą, apimant daugiau rajonų.	0
	Turėtų vykti socialinių gatvės darbuotojų bendradarbiavimas su mokyklomis ir įvairiomis bendruomenės erdvėmis, didinant jaunuolių informuotumą ir skatinant aktyvesnę jaunuolių dalyvavimą visuomenės gyvenime.	2
	Tikslinga kurti prieinamas ir saugias viešąsias erdves, kuriose jaunimas turėtų teisę susirinkti ir saugiai leisti laisvą laiką.	4

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Delfi tyrimo rezultatais.

Etikos dokumentai

SUTIKIMAS DĖL TYRIMO ATLIKIMO

Aš, Cédric Jacky André Raffier, organizacijos vadovas, patvirtinu, kad sutinku leisti atlikti tyrimą „Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas teikiant ugdomąją - socialinę pagalbą : Vilniaus mieste“ Vilnius Social club organizacijoje.

Tyrimas bus vykdomas sausio 27 dieną ir apims fokus grupės diskusijas su jaunuoliais, kurie leidžia laiką gatvėje. Tyrimo tikslas – išnagrinėti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant socialinę – ugdomąją pagalbą Vilniaus mieste.

Visos dalyvaujančių jaunuolių teisės bus gerbiamos, jie bus informuoti apie tyrimo tikslus, metodus bei duomenų naudojimo sąlygas. Tyrimo metu surinkti duomenys bus naudojami tik moksliniams tikslams, laikantis konfidencialumo ir asmens duomenų apsaugos taisyklių.

Vadovas

Cédric Jacky André Raffier

VšĮ Vilniaus socialinis klubas

Įmonės kodas: 303109851 – Adresas: Dzūkų g. 37, Vilnius, LT-02164

Tel: +370 647 06985 – El. paštas: info@vilniussocialclub.lt

Banko sąskaita: LT92 7300 0101 3777 5454 - Swedbank AB

Pilnamečių jaunuolių sutikimai

SUTIKIMAS DALYVAUTI MOKSLINIAME TYRIME

Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą
Vilniaus mieste

Dėkoju, kad sutinkate dalyvauti šiame tyrime, kuris bus atliekamas naudojant fokus grupės interviu metodą. Atidžiai perskaitykite šią formą ir, jei kils kokių nors klausimų, paprašykite, kad peržiūrėčiau informaciją, skirsiu laiko paaiškinti.

Įvadas

Esu Miglė Stanevičiūtė, Mykolo Romerio Universiteto magistrantė, studijuojanti vaiko teisių apsaugos studijas. Šio darbo tikslas – atskleisti gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimą, teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą Vilniaus mieste.

Procesas

Jūsų dalyvavimas šiame tyrime yra savanoriškas ir jūs galite laisvai pasirinkti jame nedalyvauti. Šis fokus grupės interviu truks 1-2 valandas. Jūsų pateikta informacija bus naudojama siekiant geriau suprasti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje patirtis, poreikius ir galimybes gauti ugdomąją-socialinę pagalbą, užtikrinant jų teises. Dalyvaujant šiame tyrime nenumatoma jokia fizinė rizika. Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus bus konfidencialūs. Jūsų vardas ir pavardė nebus naudojami jokiuose šio tyrimo rezultatuose.

Tyrimo nauda

Jūsų dalyvavimas šiame tyrime jums nesuteiks jokios tiesioginės naudos, tačiau jūsų dalyvavimas padės sužinoti kaip gerinti jaunuolių, leidžiančių laiką gatvėje ugdomąją-socialinę pagalbą, užtikrinant jų teises.

Asmens sutikimas

Dabar, kai tyrimas buvo paaiškintas, pilnai suprantu jo tikslą ir pobūdį. Sutinku dalyvauti tyrime.

Pasirašydami šį dokumentą patvirtinate, kad:

- Suprantate, jog tyrime dalyvaujate savanoriškai;
- Suprantate savo teises, įskaitant teisę nutraukti dalyvavimą bet kuriuo metu;
- Sutinkate, kad jūsų atsakymai bus naudojami tik magistro baigiamajame darbe.

Tyrimo etikos dokumento papildymas nepilnamečiams dalyviams

Jei esate nepilnametis (ė), jūsų dalyvavimas tyrime turi būti patvirtintas tėvų arba globėjų sutikimu. Sutikimo forma bus pateikta kartu su šiuo dokumentu. Jūsų tėvai arba globėjai turės galimybę peržiūrėti ir susipažinti su tyrimo tikslu bei metodais.

.....
Vardas, pavardė, parašas, data

7 priedas

Nepilnamečių dalyvių tėvų/globėjų sutikimai

NEPILNAMEČIŲ DALYVIŲ TĖVŲ/GLOBĖJŲ SUTIKIMO FORMA

Aš, _____, kaip _____

(tėvo/mamos/globėjo vardas ir pavardė)

(dalyvio vardas ir pavardė)

tėvas/mama/globėjas, duodu sutikimą, kad mano vaikas dalyvautų magistro baigiamojo darbo tyrime „Gatvėje laiką leidžiančių jaunuolių teisių užtikrinimas teikiant ugdomąją-socialinę pagalbą : Vilniaus mieste“.

Suprantu, kad mano vaikas dalyvaus tikslinės fokus grupės diskusijoje, kuri truks 1-2 valandas ir kad dalyvavimas šiame tyrime yra savanoriškas ir mano vaikas turi teisę bet kada nutraukti dalyvavimą tyrime be jokių neigiamų pasekmių.

Patvirtinu, kad buvau išsamiai informuotas (a) apie šio tyrimo tikslą, metodus bei savanoriškumą. Taip pat apie mano vaiko teises, įskaitant teisę bet kada pasitraukti iš tyrimo. Suprantu, kad visa surinkta informacija bus konfidenciali ir jog man vaiko vardas ir pavardė nebus naudojami jokiuose tyrimo rezultatuose.

Pasirašydamas (a) sutinku, kad mano vaikas dalyvautų šiame tyrime ir patvirtinu, kad man buvo suteikta pakankamai informacijos apie tyrimą ir jo tikslus.

.....

Tėvų ir (arba) globėjų vardas/pavardė, parašas, data